YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI
DOKTORA PROGRAMI

DOKTORA TEZİ

KIBRIS ARKEOLOJİK SİLİNDİR MÜHÜRLERİNİN ANALİZİ VE BASKI RESME YANSIMALARI

YÜCEL YAZGIN

LEFKOŞA
2017

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI
DOKTORA PROGRAMI

DOKTORA TEZİ

KIBRIS ARKEOLOJİK SİLİNDİR MÜHÜRLERİNİN ANALİZİ VE BASKI RESME YANSIMALARI

YÜCEL YAZGIN
20124664

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. Dr. ERDOĞAN ERGÜN

LEFKOŞA
2017

ÖZ

Bu araştırmada Kıbrıs Adasında arkeolojik eser niteliğinde olup müzelerde sergilenen ve ilgili literatüre konu olabilecek silindir mühürler incelenmiştir. Tarihsel süreç içinde Kıbrıs'ta hakimiyet kurmuş topluluk ve yönetimlerin kullandığı silindir mühürler birer görüntü öge olarak araştırılmıştır. Araştırma sürecinde ulaşılmış 191 örnek silindir mühür üzerinde kullanılan motif, figür, yazı, bezeme ile desenlerin özellikleri incelenmiştir. Ayrıca araştırmaya konu olan mühürler üzerindeki motif, figür, yazı, bezeme ile desenlerle oluşturulan farklı kompozisyonlar ve bu tasarımların oluşmasına neden olan Kıbrıs Adası kültür etkileri de araştırılmıştır. Ayrıca bu süreçte, adanın yakın coğrafyasında yer alan Suriye, Mısır, Anadolu'da yaşam sürdürmüş insanlara ait kültürlerin Kıbrıs mühürleri üzerindeki etkileri de araştırılmıştır.

İnsanlar, eski devirlerden beri "kişilik" ve "mülkiyet" haklarını özel işaretler ve simgeler kullanarak belirlemeye çalışmışlardır (Aydın, 2007). Bu işaretler o günün koşullarında birlikte yaşayan ve topluluk oluşturmuş insanların üzerinde anlaştığı işaretlerdir. Kişilik ve mülkiyet belirleyici bu özel işaretlerin üzerinde yer aldığı insan yapımı araçlardan biri de silindir mühürlerdir. Mağara duvarlarına çizilen resimlerden itibaren, bu türden özel işaretlerin kullanıldığı bilinmektedir. Bu bağlamda, silindir mühürlerin bazılarında sadece resimsel imgeler kazınmış olması onların yazıdan önce de var olduğu görüşünü ortaya çıkarmaktadır.

Tarihsel süreç içinde yüksek baskı tekniği olarak silindir mühürlerde kullanılan malzemenin belirlenip tanıtılması ve konuyla ilgili sanat literatüründe bu malzemelere ilişkin farkındalığın güçlendirilmesi de amaçlanmıştır. Bu kapsamda yapılan çalışmada, mühürlerdeki tasarım değişimi ve tasarımlarda kullanılan çizimler de ele alınmıştır. Araştırmada farklı kültürlerin ve yönetimlerin kullandığı silindir mühürler üzerindeki çizimler (motifler) ile figürlerin tarihsel süreçteki değişiminin belirlenmesi önemli bulunmuş ve araştırılmıştır. İlgili kültürlerin bu değişime etkilerinin saptaması yapılmıştır. Farklı kültürlerin, birer görüntü öge olarak silindir mühürler ve dolaylı olarak da tasarımları üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Kültürel kimlikte, görüntü tasarım aracı olarak incelenen silindir mühürlerin Kıbrıs tarihindeki gelişim süreci ve sanatsal açıdan taşıdığı değerler plastik bir yaklaşımla yeniden ele alınmış olup, sanatsal üretimler gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte silindir mühürler, farklı ölçülerde yeniden üretilirken, araştırmacının özgün çalışmalarında "mühür" bir figür olarak kullanılmıştır. Ayrıca silindir mühürler üzerindeki figürlerden faydalanılarak geri dönüşüm kağıt hamuru ile rölyefler yanında, silindir mühürlerin hem baskı, hem de kağıt rölyefler olarak renkli üretimleri yapılmıştır. Bu tekniklerden başka yine linol şablon kullanılarak alçı kalıplama yapılıp, kil döküm ve kil açma tekniği ile silindir mühürler üzerinde çalışılmış figür ve bezemelerden faydalanılarak rölyefli tabletler üretilmiştir.

Araştırma sonuçlarının yeni mühür tasarımlarında, tasarımcılara kültürel değerleri kullanma açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Arkeolojik mühürler, Kıbrıs kültürü, Antik Kıbrıs, Baskı resim, Silindir mühürler.*

ABSTRACT

In this study, the cylinder seals which have archaeological value on the Isle 0f Cyprus and are exhibited in museums and took place in the related literature, are studied. Cylinder seals are studied as visual objects used by the people who lived and were dominant on the island during the related time-span. The characteristics of motives,figures,scripts, decorations and designs on the cylinder seals have been studied and the Cyprus-origin effects, which gave rise to designs were searched. Besides, the effect of near geographical cultures and neighbour countries such as Syria, Egypt and Anatolia also studied for the same time-span.

People, since the beginning of the history tried to identify their “personality” and “ownership” with special marks and signs (Aydın, 2007). These signs have been the ones which were accepted by the people living together and having uniform consensus on them. Cylinder seals have been one of the objects made by people which were showing and indicating personality and ownership of the people possessing it. Since the times of drawings and carvings in the caves, the use of this kind of personal signs was very well known. In this connection, the cylinder seals which only bear drawing-type signs on them. Show that they were existing even before the print and use of the letters.

In this research regarding the related historical time span, as the high level printing techniques, it is tried to identify and introduce the materials used in the cylinder seal production. Besides, the differences of those materials, explained in the literature is also stressed and explained. In this context, the change and development of projects and the scripts used in different cultures and dominations in seal production is also studied. The change and development of the motives and figures are found important and these also are searched and found-out. The impact and effect of different cultures on the seals, as visual objects, are studied and put forward for the researchers and readers. Naturally, their effect on the production projects of the seals are also studied.

The cylinder seals studied as the mean of visual projects in Cyprus, are reproduced with nowadays materials and tried to repeat the way of production inorder to give an

importance to the production idea of those old times. Here, the cylinder seals are produced in different, even very larger sizes inorder to show and explain the production process in a proper and better mode. Here the seals are considered as “figures” of the study by the researcher.

In cultural identity, the cylinder seals studied as visual project objects in the development of Cyprus art history and in a “plastic” thinking they are reproduced in an artistic manner.Coloured cylinder seals are produced by using recycled paper pulp and surface printing methods, alongside existing archaeological figures and symbols, which also created paper surface prints. In addition to the techniques they used linoleum templates to reproduce plaster moulding as well as using clay casting and laying techniques. These processes along with the figures and decorations are used to produce and bring into life the surface painted tablets.

Keywords: *Archaeological seals, Cypriot culture, Antique Cyprus, Painting print, Cylinder seals.*

TEŞEKKÜR

Bu araştırma Kıbrıs'ta kullanılan arkeolojik silindir mühürlerin resimsel açıdan incelenmeleri ve linol şablon kullanılarak, farklı tekniklerle yeniden üretilmeleri amacı ile yapılmıştır. Bu çalışmada incelenen mühürlerin, milattan önceki yıllarda varolan teknik olanaklarla üretimini yapan topluluklara saygı duymamak elde değil. O günlerin olanakları ile, gerek insan ve gerekse hayvan anatomisini çok iyi araştırıp mühürlerdeki imgelemlere yansıtmaları beni etkilemiştir. Bu etkilenme araştırma süreci yoğunluğunun verimli geçmesine üst düzeyde katkıda bulunmuştur.

Mühürlerin üreticilerinin sağladığı motivasyon yanında, araştırma sürecinin farklı evrelerinde bana ve araştırmanın verimliliğine katkıları olan, teşekkür etmem gereken kişiler var. Bu bağlamda çalışmanın ilk gününden itibaren müze ziyaretleri, kaynak sağlama, çeviri ve tartışmalarla bana ufuk açan, yön veren ağabeyim Yüksel Yazgın'a en içten teşekkür ve saygılarımı sunarım. Tez danışmanım Yrd.Doç.Dr. Erdoğan Ergün'e, araştırma sürecinde ulaştığım her an bana yanıt vererek gösterdiği sabır ve katkıları için teşekkür ederim. Prof. Dr. Uğurcan Akyüz'e yıllardır süren dostluğu, programın açılması için veriği emek ve sorduğum sorulara sabırla yanıt verdiği için teşekkür ederim. Yıllarla eskimeyip, derinleşen dostluğu ve akademik katkıları için Doç.Dr. Erdal Aygenç'e tekrar teşekkür ederim. Çalışmama anlamlı katkısı için, genç akademisyen arkadaşım Dr. Ersin Çağlar'a gönülden teşekkür ederim. Çalışmanın başlangıcından itibaren konuya benden çok ilgi ve heyecan duyan, beni de heyecenlı kalmaya motive eden canım Eda'ya özel teşekkürümü iletmeden geçmem mümkün değildir. Uzun çalışma sürecinde teşekkür etmem gerekenler ile ilgili sürekli güncellenen liste yapmama rağmen unuttuğum herhangi biri olmaması düşüncesi ile; Mustafa Gökçeoğlu, Çağla Yazgın, Melis Yazgın, Sarp Kargı, Orkem Yazgın, Vedia Okutan Gaydeler, Rahme Manastırlı, Maria Soutzi, Ayşe Oktan, Kemal Güçveren, Eftychia Zachariou, Emin Çizenel, Güner Pir, Türksal İnce, Emine Pilli, Münüse Tantura, Gözem Gökhan, Mehmet Şoföroğlu, Ali Can Vurgun, Refik Gökhun, ile Yakın Doğu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi akademik kadrosuna çok teşekkür ederim. Tez izleme komite üyeleri, değerli sanat insanı akademisyenlere; süreçteki yararlı değerlendirme ve dönütleri için çok teşekkür ederim.

Bu araştırmanın yürütülme sürecinde fikir alışverişlerinde bulunduğum saygı değer eğitimci ve sanatçı Ayhan Menteş'i saygıyla anıyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET

ABSTRACT

TEŞEKKÜR

İÇİNDEKİLER

GÖRÜNTÜLER LİSTESİ

KISALTMALAR

GİRİŞ

1. BÖLÜM

1.1. Problem

1.2. Amaç

1.3. Önem

1.4. Sınırlılıklar

1.5. Yöntem

1.6. Evren ve Örneklem

1.7. Bulgular ve Analiz

2. BÖLÜM : ARKEOLOJİK MÜHÜRLER VE KULLANIM ALANLARI

2.1.1 Mühürün Tarihi

2.1.2 Mühürün Kullanım Alanları

2.1.3 Arkeolojik Mühürler

2.2 Mühür Çeşitleri

2.2.1 Silindir Mühür

2.2.2 Damga Mühür

2.2.3 Yüzük Mühür

2.2.4 İğne Mühür

2.2.5 Silindir-Damga Mühür

2.3 Mühür Yapımında Kullanılan Malzemeler

3. BÖLÜM : KIBRIS ARKEOLOJİK SİLİNDİR MÜHÜRLERİ VE GÖRSEL ANALİZLERİ

3.1. Kıbrıs'ın Coğrafi Konumu ve Arkeolojik Tarihine Bakış

3.2. Kıbrıs Arkeolojik Silindir Mühürleri Üzerinde Görülen Figürler

3.2.1. Yazılar

3.2.2. Figürler

3.2.3. Bezemeler (Süslemeler)

3.2.4. Semboller

3.2.5. Bitkiler

3.2.6. Böcekler

3.3. Kıbrıs Arkeolojik Silindir Mühürlerinde Kompozisyon

3.4. Müzelerde Sergilenen Kıbrıs Arkeolojik Silindir Mühürleri Görsel Analizleri

3.4.1 Baf Arkeoloji Müzesi

3.4.2 British Museum

3.4.3 Lefkoşa Kıbrıs Müzesi (Cyprus Museum Nicosia)

3.4.4 Güzelyurt Arkeoloji ve Doğa Müzesi

3.4.5 John Hopkins Arkeoloji Müzesi

3.5.6 Larnaka Arkeoloji Müzesi

3.4.7 Limasol Arkeoloji Müzesi

3.4.8 Metropolitan Museum

4. BÖLÜM: ÖZGÜN BASKI RESİM SANATI

4.1. Tarihsel Gelişimi ve Örnekler

4.2. Mühürün Baskı Resim Sanatına Yansımaları

5. BÖLÜM: LİNOL BASKI RESİM ÇALIŞMALARI VE UYGULAMALARI

5.1 Linolyum Yüksek Baskı Tekniği

5.2 Uygulamalar

5.2.1 Linol şablon ile geri dönüşüm kağıttan rölyef

5.2.2 Linol şablon ile tek renk baskı

5.2.3 Linol şablon ile çok renkli baskı

5.2.4 Linol şablon ile kil tablete baskı

5.2.5 Linol şablondan alçı kalıpla kil döküm tablet

5.2.6 Linol kullanılarak elde edilen şablonun silindir mühüre dönüştürülmesi

6. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER

KAYNAKÇA

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TURNITIN RAPORU

GÖRÜNTÜLER LİSTESİ

Sıra numarası	Görüntü numarası	Sayfa numarası
1	Görüntü 1	7
2	Görüntü 2	7
3	Görüntü 3	8
4	Görüntü 4	8
5	Görüntü 5	11
6	Görüntü 6	11
7	Görüntü 7	12
8	Görüntü 8	14
9	Görüntü 9	15
10	Görüntü 10	16
11	Görüntü 11	17
12	Görüntü 12	18
13	Görüntü 13	19
14	Görüntü 14	24
15	Görüntü 15	24
16	Görüntü 16	24
17	Görüntü 17	24
18	Görüntü 18	25
19	Görüntü 19	25
20	Görüntü 20	25
21	Görüntü 21	25
22	Görüntü 22	25
23	Görüntü 23	25
24	Görüntü 24	25
25	Görüntü 25	25
26	Görüntü 26	26
27	Görüntü 27	26
28	Görüntü 28	26
29	Görüntü 29	26
30	Görüntü 30	26
31	Görüntü 31	26
32	Görüntü 32	27
33	Görüntü 33	27
34	Görüntü 34	27
35	Görüntü 35	27
36	Görüntü 36	27
37	Görüntü 37	27
38	Görüntü 38	28
39	Görüntü 39	28
40	Görüntü 40	28
41	Görüntü 41	28
42	Görüntü 42	29
43	Görüntü 43	29
44	Görüntü 44	29
45	Görüntü 45	29

46	Görüntü 46	29
47	Görüntü 47	30
48	Görüntü 48	30
49	Görüntü 49	30
50	Görüntü 50	30
51	Görüntü 51	30
52	Görüntü 52	30
53	Görüntü 52	30
54	Görüntü 54	30
55	Görüntü 55	31
56	Görüntü 56	31
57	Görüntü 57	31
58	Görüntü 58	31
59	Görüntü 59	31
60	Görüntü 60	31
61	Görüntü 61	32
62	Görüntü 62	32
63	Görüntü 63	36
64	Görüntü 64	36
65	Görüntü 65	37
66	Görüntü 66	37
67	Görüntü 67	37
68	Görüntü 68	38
69	Görüntü 69	38
70	Görüntü 70	38
71	Görüntü 71	39
72	Görüntü 72	39
73	Görüntü 73	39
74	Görüntü 74	40
75	Görüntü 75	40
76	Görüntü 76	40
77	Görüntü 77	41
78	Görüntü 78	41
79	Görüntü 79	41
80	Görüntü 80	42
81	Görüntü 81	42
82	Görüntü 82	43
83	Görüntü 83	43
84	Görüntü 84	43
85	Görüntü 85	44
86	Görüntü 86	44
87	Görüntü 87	45
88	Görüntü 88	45
89	Görüntü 89	46
90	Görüntü 90	46
91	Görüntü 91	47
92	Görüntü 92	47
93	Görüntü 93	47

94	Görüntü 94	48
95	Görüntü 95	48
96	Görüntü 96	48
97	Görüntü 97	49
98	Görüntü 98	49
99	Görüntü 99	49
100	Görüntü 100	50
101	Görüntü 101	50
102	Görüntü 102	50
103	Görüntü 103	51
104	Görüntü 104	51
105	Görüntü 105	51
106	Görüntü 106	52
107	Görüntü 107	52
108	Görüntü 108	52
109	Görüntü 109	53
110	Görüntü 110	53
111	Görüntü 111	53
112	Görüntü 112	54
113	Görüntü 113	54
114	Görüntü 114	55
115	Görüntü 115	55
116	Görüntü 116	55
117	Görüntü 117	56
118	Görüntü 118	56
119	Görüntü 119	56
120	Görüntü 120	57
121	Görüntü 121	57
122	Görüntü 122	57
123	Görüntü 123	58
124	Görüntü 124	58
125	Görüntü 125	58
126	Görüntü 126	59
127	Görüntü 127	59
128	Görüntü 128	59
129	Görüntü 129	60
130	Görüntü 130	60
131	Görüntü 131	61
132	Görüntü 132	61
133	Görüntü 133	63
134	Görüntü 134	63
135	Görüntü 135	64
136	Görüntü 136	64
137	Görüntü 137	65
138	Görüntü 138	65
139	Görüntü 139	65
140	Görüntü 140	66
141	Görüntü 141	66

142	Görüntü 142	67
143	Görüntü 143	67
144	Görüntü 144	68
145	Görüntü 145	68
146	Görüntü 146	69
147	Görüntü 147	69
148	Görüntü 148	70
149	Görüntü 149	70
150	Görüntü 150	71
151	Görüntü 151	71
152	Görüntü 152	72
153	Görüntü 153	72
154	Görüntü 154	73
155	Görüntü 155	73
156	Görüntü 156	74
157	Görüntü 157	74
158	Görüntü 158	75
159	Görüntü 159	75
160	Görüntü 160	76
161	Görüntü 161	76
162	Görüntü 162	77
163	Görüntü 163	77
164	Görüntü 164	78
165	Görüntü 165	78
166	Görüntü 166	78
167	Görüntü 167	79
168	Görüntü 168	79
169	Görüntü 169	80
170	Görüntü 170	80
171	Görüntü 171	81
172	Görüntü 172	81
173	Görüntü 173	82
174	Görüntü 174	82
175	Görüntü 175	83
176	Görüntü 176	83
177	Görüntü 177	84
178	Görüntü 178	84
179	Görüntü 179	85
180	Görüntü 180	85
181	Görüntü 181	86
182	Görüntü 182	87
183	Görüntü 183	87
184	Görüntü 184	87
185	Görüntü 185	88
186	Görüntü 186	88
187	Görüntü 187	89
188	Görüntü 188	89
189	Görüntü 189	90

190	Görüntü 190	90
191	Görüntü 191	91
192	Görüntü 192	91
193	Görüntü 193	92
194	Görüntü 194	92
195	Görüntü 195	93
196	Görüntü 196	94
197	Görüntü 197	94
198	Görüntü 198	95
199	Görüntü 199	95
200	Görüntü 200	96
201	Görüntü 201	96
202	Görüntü 202	97
203	Görüntü 203	97
204	Görüntü 204	98
205	Görüntü 205	98
206	Görüntü 206	99
207	Görüntü 207	99
208	Görüntü 208	100
209	Görüntü 209	101
210	Görüntü 210	102
211	Görüntü 211	102
212	Görüntü 212	103
213	Görüntü 213	103
214	Görüntü 214	104
215	Görüntü 215	105
216	Görüntü 216	105
217	Görüntü 217	106
218	Görüntü 218	106
219	Görüntü 219	107
220	Görüntü 220	108
221	Görüntü 221	108
222	Görüntü 222	109
223	Görüntü 223	109
224	Görüntü 224	110
225	Görüntü 225	111
226	Görüntü 226	111
227	Görüntü 227	112
228	Görüntü 228	112
229	Görüntü 229	113
230	Görüntü 230	113
231	Görüntü 231	114
232	Görüntü 232	114
233	Görüntü 233	115
234	Görüntü 234	115
235	Görüntü 235	116
236	Görüntü 236	116
237	Görüntü 237	117

238	Görüntü 238	118
239	Görüntü 239	118
240	Görüntü 240	119
241	Görüntü 241	119
242	Görüntü 242	120
243	Görüntü 243	121
244	Görüntü 244	121
245	Görüntü 245	122
246	Görüntü 246	123
247	Görüntü 247	123
248	Görüntü 248	124
249	Görüntü 249	124
250	Görüntü 250	125
251	Görüntü 251	126
252	Görüntü 252	126
253	Görüntü 253	127
254	Görüntü 254	127
255	Görüntü 255	128
256	Görüntü 256	129
257	Görüntü 257	129
258	Görüntü 258	130
259	Görüntü 259	130
260	Görüntü 260	131
261	Görüntü 261	131
262	Görüntü 262	132
263	Görüntü 263	132
264	Görüntü 264	133
265	Görüntü 265	133
266	Görüntü 266	134
267	Görüntü 267	135
268	Görüntü 268	135
269	Görüntü 269	136
270	Görüntü 270	136
271	Görüntü 271	137
272	Görüntü 272	137
273	Görüntü 273	138
274	Görüntü 274	138
275	Görüntü 275	139
276	Görüntü 276	139
277	Görüntü 277	140
278	Görüntü 278	140
279	Görüntü 279	141
280	Görüntü 280	141
281	Görüntü 281	142
282	Görüntü 282	142
283	Görüntü 283	143
284	Görüntü 284	143
285	Görüntü 285	144

286	Görüntü 286	144
287	Görüntü 287	145
288	Görüntü 288	145
289	Görüntü 289	146
290	Görüntü 290	146
291	Görüntü 291	147
292	Görüntü 292	148
293	Görüntü 293	148
294	Görüntü 294	149
295	Görüntü 295	149
296	Görüntü 296	150
297	Görüntü 297	150
298	Görüntü 298	151
299	Görüntü 299	151
300	Görüntü 300	152
301	Görüntü 301	152
302	Görüntü 302	152
303	Görüntü 303	153
304	Görüntü 304	154
305	Görüntü 305	154
306	Görüntü 306	155
307	Görüntü 307	156
308	Görüntü 308	156
309	Görüntü 309	157
310	Görüntü 310	157
311	Görüntü 311	158
312	Görüntü 312	158
313	Görüntü 313	159
314	Görüntü 314	160
315	Görüntü 315	160
316	Görüntü 316	161
317	Görüntü 317	162
318	Görüntü 318	162
319	Görüntü 319	163
320	Görüntü 320	164
321	Görüntü 321	164
322	Görüntü 322	165
323	Görüntü 323	165
324	Görüntü 324	168
325	Görüntü 325	168
326	Görüntü 326	169
327	Görüntü 327	170
328	Görüntü 328	171
329	Görüntü 329	171
330	Görüntü 330	172
331	Görüntü 331	173
332	Görüntü 332	173
333	Görüntü 333	173

334	Görüntü 334	174
335	Görüntü 335	174
336	Görüntü 336	174
337	Görüntü 337	175
338	Görüntü 338	175
339	Görüntü 339	175
340	Görüntü 340	176
341	Görüntü 341	176
342	Görüntü 342	176
343	Görüntü 343	177
344	Görüntü 344	179
345	Görüntü 345	180
346	Görüntü 346	181
347	Görüntü 347	182
348	Görüntü 348	182
349	Görüntü 349	183
350	Görüntü 350	183
351	Görüntü 351	184
352	Görüntü 352	184
353	Görüntü 353	185
354	Görüntü 354	185
355	Görüntü 355	186
356	Görüntü 356	186
357	Görüntü 357	187
358	Görüntü 358	187
359	Görüntü 359	188
360	Görüntü 360	188
361	Görüntü 361	189
362	Görüntü 362	189
363	Görüntü 363	190
364	Görüntü 364	191
365	Görüntü 365	191
366	Görüntü 366	191
367	Görüntü 367	192
368	Görüntü 368	192
369	Görüntü 369	192
370	Görüntü 370	194
371	Görüntü 371	195
372	Görüntü 372	195
373	Görüntü 373	195
374	Görüntü 374	196
375	Görüntü 375	196
376	Görüntü 376	196
377	Görüntü 377	197
378	Görüntü 378	203
379	Görüntü 379	203
380	Görüntü 380	203

KISALTMALAR

MÖ : Milattan önce

Bkz. : Bakınız

TDK : Türk Dil Kurumu

GİRİŞ

Sanatın, altyapısını oluşturan etkinliklerin insanlık tarihi ile başladığı kabul edilir. Tarih ise insanlığın bıraktığı kalıntılar yoluyla şekillenir. İnsanlar Üst Paleolitik'ten beri mağara duvarlarına veya kullandıkları birçok materyal üzerine farklı amaçlarla da olsa resimler çizmişlerdir (Güvenç, 2015). Bu kalıntılar üzerindeki resimsel izler bize insanlığın sanatıyla ilgili ipuçlarını verir. Antik çağlardan bu yana sert yüzeylerde oyma-kazıma yoluyla yapılmış resimler de bulunmuştur. Bu resimler ile birlikte aidiyeti belirten simge, işaret ya da el izlerine rastlanmıştır. Çeşitli malzemeler yardımıyla bırakılan bu izlere ilk baskı denemeleri denilmiştir. Mühür yapımında da oyma-kazıma yöntemi kullanılmıştır. Bu nedenle mühürler baskı resim sanatının kökü olarak kabul edilmişlerdir. Mühürlerin kalıp hazırlanarak yapılması, Baskı Resim Sanatı ile ilişkilendirilmesindeki en büyük dayanaktır. Mühürlerde kalıp olarak, ilk çağlardan bu yana topraktan ağaca, ağaçtan madene kadar çeşitli malzemeler kullanılmıştır.

Mühürler, tarihi belge niteliklerinin yanısıra bize medeniyetler hakkında bilgi verir. Yazı ve resim ile desteklenmiş görsel kompozisyonlarının beraberinde getirdiği sunum zenginliğiyle de sanatsal açıdan büyük önem arzederler. Mühürler genellikle çukur kalıp kullanılmış olması itibariyle gravür (çukur baskı) baskının, motifin yüksekte oluşturulmasından dolayı da yüksek (linol, ağaç baskı) baskının ilk örnekleri olma özelliği göstermektedir. Zamanının sanatı olarak kendini kabul ettiren mühürlerin, günümüzde de birçok sanatçıya esin kaynağı olduğu görülmektedir.

I.BÖLÜM

Bu bölümde araştırmanın; problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları, yöntemi, evren ve örneklemi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Problem

Bu araştırmanın problemi, kompozisyon tasarım ögesi olarak "arkeolojik silindir mühürlerin" Kıbrıs'ın arkeolojik dönemlerinde üzerlerindeki bezemeler açısından nasıl değişim gösterdiği, bu değişimin farklı yönetimler ve kültürlerle nasıl bir köprü oluşturduğunun incelenmesidir. Bu temel sorun çerçevesinde, aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır.

1. Mühürler üzerindeki imgeler nasıl değişim göstermiştir?
2. Kıbrıs'taki arkeolojik mühürler üzerinde kullanılan kompozisyon elemanları nelerdir?
3. Mühür kazıma teknikleri nelerdir?
4. Kıbrıs'taki arkeolojik mühürlerin yapımında hangi malzemeler kullanılmıştır?
5. Kıbrıs arkeolojik mühürlerinin, komşu uygarlıklardaki mühürlerle benzerlikleri ve kendine özgü nitelikleri nelerdir?
6. Arkeolojik mühürlerinin günümüz baskı tekniklerine etkileri nasıl gerçekleşmiştir?

1.2. Amaç

Bu araştırmada, Kıbrıs arkeoloji müzelerinde, British Museum, Metropolitan Museum ve John Hopkins Museum'un Kıbrıs eserleri bölümlerinde sergilenen, Kıbrıs'ta kullanılmış arkeolojik silindir mühürler üzerindeki kazımaların kompozisyon tasarım ögesi olarak araştırılması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda, kazımalardaki motif, figür, yazı ve desenlerin; linol tekniği ile, farklı malzemelerden oluşan yüzeylere baskılarının ve mühürlerin büyük boyutlarda yeniden üretiminin yapılması hedeflenmiştir.

Linol şablon kullanılarak; geri dönüşüm kağıt hamurundan, açma ve döküm teknikleri ile üretilmiş kil tabletlere rölyef uygulamaları yapılmasıdır. Linol baskı ve kağıt rölyef uygulamalarında renkli çalışmaların deneyimlenmesi de araştırma sürecinin bir parçasıdır.

Dolayısıyla ülkenin eski kültürleri ile günümüz kültürüne ve sanatına bir köprü oluşturulması amaçlanmıştır.

1.3. Önem

Bu çalışma, Kıbrıs Adasında arkeolojik dönemlerde kullanılan mühürler üzerine temellendirilmiş olup, alt problemlerde belirlenen sorulara cevap arayan ampirik ve görgül nitelikte bir araştırmadır. Bu çalışma kapsamında, günümüze kadar yapılan araştırmalarda genellikle arkeoloji ve sanat tarihi açısından incelenmiş mühürlere, kompozisyon tasarım açısından farklı bir bakış yaratabilmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda mühürlerin, özgün birer tasarım ögesi olarak incelenip, günümüz baskı tekniklerine etkileri gibi, farklı bir açıdan da değerlendirilmiş olması önem arzetmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın konusu; Kıbrıs'taki arkeoloji müzelerinde ve British Museum, Metropolitan Museum ile John Hopkins Museum'un Kıbrıs'la ilgili eserlerin sergilendiği bölümlerinde sergilenmekte olan Kıbrıs'ta kullanılmış arkeolojik silindir mühürlerle sınırlıdır.

Araştırmanın uygulamalar bölümünde, farklı tekniklerle üretilen çalışmalar ise araştırmacının konu ile ilgili yaptığı araştırmada ulaşılan arkeolojik mühürlerden yapılan seçki ile sınırlandırılmıştır.

Uygulanan tekniklerde şablon hazırlama malzemesi olarak linol kullanılmıştır. Linol şablondan faydalanılarak uygulanan teknikler; linol baskı (tek renk- renkli), seramik (açma tablet-döküm tablet), alçı döküm ve el yapımı kağıt (geri dönüşüm A4 kağıt hamuru) ile rölyef olarak seçilmiştir.

1.5. Yöntem

Betimsel ve uygulamalı bir çalışmadır.

1.6. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Kıbrıs'la ilgili arkeolojik mühürlerdir. Örneklemi ise, Kıbrıs'taki arkeoloji müzelerinde ve British Museum, Metropolitan Museum ile John Hopkins Museum'un Kıbrıs'la ilgili eserlerin sergilendiği bölümlerinde sergilenmekte olan Kıbrıs'ta kullanılmış arkeolojik silindir mühürlerden oluşmaktadır.

II.BÖLÜM

ARKEOLOJİK MÜHÜRLER VE KULLANIM ALANLARI

2.1 Mühür Tarihi

Mühürler kimlik belirleyici, yazılı evraklara resmiyet kazandırıcı unsurlar olarak bin yıllar öncesinden beri kullanılagelmiştir. Bulunan ilk mühürler günümüzden 9000 yıl öncesine aittir (Levent, 2012).

Tarihsel süreç içinde Neolitik dönemin ilk yerleşik tarım toplumlarından itibaren mühür kullanımından söz edilmektedir. Yakındoğu'da yerleşik yaşam kuran bu topluluklarda MÖ 8. bin yılda bilinçli olarak taşlar üzerine kazınmış şekillere rastlanmaktadır. Üzerlerine figürler betimlenmiş bu taşlar üretildikleri toplumlarda ekonomik, sosyal, ruhsal ve kültürel dokuyu kendinde barındıran ögelerdir. Ekonomik işlevi karşılayan mühürler kullanıldıkları topluluk içinde veya ticari ilişki ile ulaştıkları yerlerde paylaşılan malların denetiminde, korunmasında ve tanımlanmasında kullanılmıştır.

Ticaretin mühür kullanımını en çok etkileyen sektörlerden biri olduğu bilinmektedir. Dicle, Fırat, Nil, İndus ve Sarı nehir gibi ilk tarım topluluklarının yaşadığı bölgelerde üretilen malların ticareti de yapılmaktaydı. Bu ticari ilişkiler sırasında düzenlenen belgelerin onaylanması için mühür bir ihtiyaç olarak görülmüştür. Yazının ilk kullanıldığı bölge olarak genellikle Mezopotamya kabul edilmektedir. Ticareti yapılan ürünlerin listelerinin mühürlenmesi ihtiyacından dolayı, mühürün ilk örneklerine de bu bölgede rastlanmıştır. Anadolu'da Çatalhöyük kazılarında pişmiş kilden yapılmış ve MÖ 7. bin ile MÖ 6. bin yıla tarihlenen mühürler bulunmuştur. Bu mühürler yuvarlak ve oval biçimlidirler. Yine Anadolu'da bulunan ve yapım malzemesi taş olan en eski mühürler MÖ 5700-5400 yıllarına aittir. Taş işlemeciliği

yanında bakır madeninin de işlendiği son Kalkolitik Çağda Anadolu'da özellikle Yukarı Fırat Havzasında Değirmentepe, Hacınebi, Arslantepe, Hassek Höyük ve Norşuntepe'de yapılan arkeolojik kazılarda mühürlerin yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Öncelikle Neolitik sonra da Kalkolitik dönemlerde kullanılan ilk mühürler üzerine, mitolojik kahramanlar, kutsal hayvanlar, seremoni motifleri sıklıkla işlenen konular olarak gözlemlenmiştir. MÖ 7. binden itibaren yaşam sürdüren uygarlıkların mühür kullandığı bilinmektedir. Milattan 450 yıl önce yaşamış olan ünlü tarihçi Herodot, ilk mühürlü yüzükleri Babylon kalıntılarından elde edilen verilere dayanarak Babilliler'in taktığını belirtmektedir. Eski Mısır'da devlet hazinesinin muhtemel hırsızlıklara karşı mühürlendiğini söylemektedir. Mısır uygarlığının en değerli kalıntıları olan piramitlerdeki örnekler ise mühürlerin çok daha eskilerde Mısır'da da var olduğunu göstermektedir. Doğu medeniyetlerinde de mühür kullanılmış olup bilinen en eski mühür eski Fars imparatoru Cemşid'e aittir. Mühür doğu medeniyetlerinde olduğu gibi batıda da bilinmekte ve kullanılmaktaydı. Batı medeniyetlerinden Eski Yunan, Roma ve Bizans'ta mühür saygınlık göstergesi olarak kullanılmaktadır. Batıda mühür kullanımına Romalıların öncü olduğu bilinmektedir. Roma imparatoru Jül Sezar'ın mührü yüzük şeklinde olup üzerinde Roma aşk ve güzellik tanrıçası Venüs'ün resmi bulunmaktadır. Herhangi bir malzemeyi koruma altına almak için anahtar veya kilit gibi araçları kullanmayan eski Avrupa kavimleri muhafaza edecekleri eşyaların üzerine balmumu ile mühür vururlardı. Batı mühürlerinde yazı yerine daha çok resim veya armalar kazınmıştır (Tali, 2013).

Milattan önceki dönemlerden itibaren kullanılagelen mühürlerin, en gelişmiş ve çeşitlenmiş kullanımlarına Osmanlı İmparatorluğu'nda rastlıyoruz. Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü'ne göre mühür; üzerinde isim veya işaret kazılı olup mektuplara, senetlere ve diğer kağıtlara basılan taştan yahut madenden yapılma aletin adı olarak tanımlanır (Pakalın, 1983). Bu dönem mühürleri biçimsel olarak elips, yuvarlak, kenarı kesik dikdörtgen ve dikdörtgen biçimindedir (Albayraktar, 1998) Kullanan kişilerin vasıfları açısından ise, çeşitli görevleri icra eden kişilere özgü mühürler görülmekteydi.

Arseven (1966), Sanat Asiklopedisi'nde mühürleri üzerlerine çukur olarak yazı ve resimler kazınmış araçlar olarak tanımlamaktadır. Yapımlarında kullanılan

malzemelerinin ise yarı değerli taşlar, fildişi ve madenler olduğundan söz etmektedir. Mühür basmanın mürekkep ile veya sıcak mühür mumu üzerine yapılabildiğini de vurgulamaktadır. Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (1989), tanımına göre ise mühür; üstünde bir insanın adı kazılı, metalden, değerli ya da yarı değerli taşlardan yapılan küçük damga olarak açıklanmaktadır. Mühürler genellikle iki kısımdan oluşur. Birinci kısım üzerinde kazımanın bulunduğu taban kısmı, ikinci kısım ise kullanım sırasında tutmaya yarayan sap (kulp) kısmıdır. Mühürler tarihsel süreç içinde şekilsel olarak değişiklik gösterirken taşıma yöntemi açısından da değişikliklere uğramıştır. Bazı mühürler bir zincirle boyuna asılırken, bazıları cepte bulundurulan küçük bir kese içinde taşınmaktaydı. Ayrıca yüzük gibi parmağa takılarak taşınan mühürler de yaygın olarak kullanılmıştır. Taşınma ve korunma usullerinin yanısıra baskıda bırakacağı iz açısından bakıldığında mühürlerin üzerine kazınacak olan yazı, figür veya tüm görüntü unsurların ters olarak işlendiği görülür. Uygun mürekkeple boyanan mühür basıldığında, ters kazınmış görüntüler düz olarak baskı yüzeyine mürekkebin renginde çıkmış olur. Mühürlerin bir diğer özelliği de yazılı herhangi bir metnin altına basıldıklarında o yazıya resmiyet kazandırmalarıdır. Meydan Larousse'ta (1992) ise mühür, üzerinde bir kimsenin, adının veya sanının, tersine kazılı bulunduğu ve imza yerine geçen maden, lastik gibi malzemelerden yapılmış alet, damga olarak tanımlanmaktadır. Mühür, Osmanlı döneminde yaygın olarak kullanılmıştır. Osmanlıda her bireyin mührü vardı. Özellikle okuması ve yazması olmayan kişiler mühürcülere mühür kazıtırlardı. Stampanın bulunmasından sonra bu kişiler resmi evraklara parmak basmaya başlamışlardır (Kut ve Bayraktar, 1984). Mühürün imza yerine kullanıldığı dönemde kişilere ait mühürlere Mühr-i Zati denilmekteydi. Zati mühür, kişiye ait mühür demektir. 1908 de yapılan Temmuz reformuna kadar, çok az ayrıcalıklı kişi hariç, memurlar da dahil olmak üzere hemen herkes kişisel mühür kullanıyordu. Yapım malzemesi olarak altın, gümüş, akik gibi farklı malzemelerin kullanıldığı kişisel mühürlere sadece isimlerini yazdıranlar olduğu gibi, babalarının isimlerini, bazı güzel sözler veya beyitler yazdıranlar da vardı (Pakalın, 1983). Kayseri Etnoğrafya Müzesinde 73/695 envanter numarası ile kayıtlı Osmanlı dönemine ait ve üzerinde Osmanlıca (Sülüs)-Latince ile Ermenice yazılar bulunan kişisel mühür (Bkz. Görüntü: 1); üçgen formlu olup bir gayrimüslim şahıs mührüdür. Üçgen mührün ortasına yerleştirilen boş üçgen ile mührün en dışı silmelerle çerçevelenmiştir. İki çerçeve arasında kalan boşluklarda üçgenin

köşelerine birer beş kollu yıldız yerleştirilmiştir. Üçgenin her koluna ise üç ayrı dilde "Sarkis Keshisyan" ibaresi hakkedilmiştir (Tali, 2013).

Görüntü 1: Osmanlı dönemine ait kişisel mühür örneğinden bir görüntü.
(Tali, 2013)

Zati mühürlere diğer bir örnek ise Kayseri Etnoğrafya Müzesinde 74/520 envanter numarası ile kayıtlı dairesel formda üretilmiş sabit kulplu mühürdür (Bkz. Görüntü: 2). Osmanlı dönemine ait kişisel mühür üzerinde dört satır halinde yazı ve rakamlar bulunmaktadır. Rumca üç satır yazıda "Kosti Apostol Oglu" ve rakamla bir satır halinde "1913" ibareleri hakkedilmiştir. Mühürün üç ip delikli kulpu gövdeyle birlikte dökülmüş ve stilize ağaç şeklindedir (Tali, 2013).

Görüntü 2: Osmanlı dönemine ait kişisel mühür örneğinden bir görüntü.
(Tali, 2013)

Kişisel mühürler arasında devlet yöneticilerinin, ticaretle uğraşanların, zanaatkarların özellikle çömlekçilerin, altın işleyenlerin ve vatandaşların mühürleri olduğu bilinmektedir. Bu katagorideki mühürlerin en önemlilerinden biri ise Mühr-i Süleyman'dır (Bkz. Görüntü: 3) (http://insanveevren.wordpress.com/).

Görüntü 3: Kişisel mühür örneğinden bir görüntü. Süleyman Peygamber'in mührü. (http://insanveevren.wordpress.com)

Mühr-i Süleyman, Peygamber Süleyman ile ilgili olduğu söylenen mühürün özel adıdır. Masonluğun işareti olduğu söylenen üç bölümden oluşan şekilden ibarettir (Pakalın, 1983). Meydan Larousse'da Süleyman Peygamber'in yüzüğü olarak tanımlanmaktadır. Bu yüzüğün, üzerinde üst üste yerleştirilmiş ve altı üçgen uç yaratmış iki eşkenar üçgen motifinden oluştuğu ifade edilmektedir. Bu yüzükle Süleyman Peygamber'in tüm yaratıkları emri altına aldığına inanılmaktadır. Bu yönü ile mühürlerin tılsım özelliği de öne çıkmaktadır. Musevi topluluğundaki başka bir inanca göre ise, üst üste yerleştirilen iki eşkenar üçgenin oluşturduğu altı köşeli yıldız şeklinin her bir köşesinde Musa, Harun, Yakup, Davud, İshak ve İbrahim peygamberlerin isimleri yer almaktadır.

MÖ 9000 yıllarından itibaren başlanan mühür kullanımının Osmanlı Devletinde yönetim kademelerinde devlet yönetimindeki yetkilere göre çeşitlenerek sürdürüldüğü bilinmektedir. Osmanlı padişahları kendilerine vekalet eden vezirleri için özel mühürler yaptırmaktaydılar. Bu özel mühürlere Mühr-i Hümayun denmekteydi. Osmanlı Devletinin son padişahı Vahdettin'in Mühr-i Hümayun'u (Bkz: Görüntü: 4) (http://www.kenthaber.com/).

Görüntü 4: Kişisel mühür örneğinden bir görüntü. Sultan Vahdettin'in mührü. (http://www.kenthaber.com)

Bu mühürler sadrazamların, padişahların mutlak vekaletine haiz olduğunu kanıtlamak için hakkaklara kazıtılmaktaydı. Tarihte Abbasi halifeleri, Türk hükümdarları ve Osmanlı padişahları sadrazamlarına kendileri adına mühür kullanma yetkisi vermişlerdir.

Osmanlı devletinde tahta çıkan yeni padişahın ilk işi kendi adına mühür kazıtmaktı. Bu mühürlerin biri Mühr-i Hümayun olup sadrazama verilirdi. Bu mühürlerin Osmanlı devletindeki ilk örnekleri yüzük şeklindeydi ve parmaklarında takılıydı. Sonradan ince bir zincire bağlı altın kese içinde boyunlarına takıp, ceplerinde taşımak adet oldu (Pakalın, 1983). Bu gelenek daha sonra Türk-İslam hükümdarları tarafından da devam ettirilmiştir. Osmanlılarda padişahların kendi adına mühür kazıtmaları Fatih Kanunnamesi'nin gereğiydi. Bu mühürlerde padişahın, babasının adları ile hükümdarlık san ve lakapları kazıtılırdı. Bu mühürlerin biri zümrütten, diğer üçü ise altından yapılırdı. Zümrütten mühür dörtgen olup yüzük şeklinde yapılır ve padişah tarafından parmağında taşınırdı. Altın mühürler ise oval şekilde olup vezir-i azama, has odabaşına ve hazinedar ustaya verilirdi. Ölen ya da tahttan uzaklaştırılan padişahın mühürleri saray hazinesine konurdu. Yine Osmanlı Padişahlarının sadece resmi işlerde sadrazamlar tarafından kullanılan ve Mühr-i Şerif olarak isimlendirilen bir mühürleri daha vardı. Bu mühüre "Hatem-i Vekalet" de denilirdi. Bu mühür sadrazam olarak atanan kişiye verilirdi. Sadrazam görevden alındığı zaman mühür de geri alınırdı. Osmanlı Devletinde Tanzimat döneminden sonra sadrazamlar kendi adlarına mühür yaptırmaya başlamışlardır. Kendilerinin mühürleyeceği resmi kağıtlarda bu mühürleri kullanmışlardır. Tanzimattan sonra sadrazamlar kendi mühürleri yanında padişah adına yazılı olan Mühr-i Hümayun'u da kullanmışlardır. Bu mührü padişah adına sadece yabancı ülke hükümdarlarına (kral ve padişahlar) gönderilen mektupların üzerine yapıştırılan mumun üzerine basmaktaydılar (Pakalın, 1983). Sadrazamlar Tanzimat'a kadar padişahın mührünü kullanmaktaydılar. Tanzimat'tan sonra sadrazamların kendi adlarına kazıttıkları mühürlerine Mühr-i Sedaret denmekteydi. Mühürlerin bir özelliği de üzerine basıldığı evraklara resmiyet kazandırmasıdır. Bu amaçla kullanılan mühürlere ise Mühr-i Resmi denmektedir. Resmi dairelerin (devlet dairelerinin) evraka resmi özellik kazandırmak amacı ile kullandıkları mühürlerdir. Günümüzde bu sözcük yerine aynı mühürleri isimlendirmek için "resmi mühür" söylemi kullanılmaktadır (Pakalın, 1983). Osmanlı Devletinde Sadrazamlar, nazırlar ve valilerin emrinde olup,

resmi kağıtları mühürlemekle görevlendirilmiş kişilere "Mühürdar" denmekteydi. Sadaret, nezaret ve vilayet memurları arasından seçilirlerdi. Sadrazamlar, nazırlar ve valiler değiştiği zaman mühürdarlar da değişmekteydi. Bunun nedeni sadrazamlar, nazırlar ve valilerin özellerini, sırlarını bilen kişiler olmalarıydı (Pakalın, 1983). Meydan Larousse'ta ise; vezir, vali ve bunlar gibi yüksek bir makama sahip yöneticinin mührünü taşıyan ve onun adına resmi evrakları mühürlemekle görevli kişiler olarak tanımlanmaktadır. Meydan Larousse'a göre mühürleme işlemi birkaç farklı amaçla yapılır. Herhangi bir yazı, belge veya benzerinin doğruluğunu, kabul ve tasdik edildiğini belirtmek için altına mühür basılır bu işlem mühürlemek olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca açılırsa belli olsun diye bir şeyin üzerine yapıştırılan mum veya kurşun üzerine mühür basmak da mühürlemek olarak tanımlanmaktadır. Mühürler üzerindeki yazı, figür ve diğer tüm görüntüler uygun malzeme üzerine kazınarak belirlenmektedir. Kazınacak görüntüler mühür üzerine baskı resim sanatında olduğu gibi ters olarak işlenir. Böylelikle baskı resimdeki düz-ters-düz kuralına uygun bir işlem sırası izlenir. Mühürlerin kazıma ile çukurlaşan kısımları, mühürler evraklar üzerine uygulandığı zaman baskı resimde olduğu gibi renksiz kısmı, yüksekte kalan kısmı ise renkli kısmı oluşturur. Bu özellikleri ile de mühürler baskı resim tekniklerinden "yüksek baskı tekniği" ile aynı özellikleri taşırlar.

2.2 Mühürün Kullanım Alanları

Mühürün günümüzden 9000 yıl öncesinden itibaren insanlar tarafından kullanıldığı bilinmektedir. İlk mühürlerin yerleşik hayata geçen tarım toplumları ile çağdaş olduğu söylenebilir. İlk tarım toplumlarında tarımsal ürünlerin tohumlarının dağıtımını ve üretim sonrasında da tanrı adına toplanacak olan miktarın yönetimini o günün din adamları yapmaktadır (Aygenç, 1986). Din adamları bu işlemi yaparken her üretici ve her ürün için farklı mühürler kullanmaktadır. Bu miktarların hangi ölçüde olduğunu, mühürler üzerinde kullanılan figürlerle belirlemektedirler. Bu figürlerin anlamları ise o toplulukta var olan tüm din adamlarının görüş birliği sağlayarak ve üzerinde anlaşarak oluşturdukları ortak bir dildir. Tohum dağıtımını yapan din adamının ölmesi halinde, diğer din adamları da üreticiye verilen tohum miktarı ve geri alınacak ürün miktarını bu ortak dilden dolayı bilmektedirler. Bu topluluklarda ürünlerin takasında mühür kullanımının yaygın olduğu bilinmektedir.

Üretim denetimi veya takas işlemlerinde mühürler kil tabletler üzerine basılmaktadırlar. Üretim artışı ile ürün fazlalığı oluşmasından sonra bu ürünlerin saklanabilmesi için seramik kaplar kullanılmıştır. Bu seramik kaplar üzerinde de mühürlere rastlanmaktadır. Örneklenen bu mühürler Girne Batık Gemi Müzesi'nde sergilenmekte olan anforalar üzerinde bulunmaktadır. (Bkz. Görüntü: 5-6). Bu mühürlerin bazıları saklama kabını yapan zanaatkarın mührü iken, bazıları da saklama kabı içindeki ürünün kime ait olduğunu belirlemektedir. Ülke dışına ticaretin başlaması ile bu mühürlerden bazılarının da saklama kabı içindeki ürünün kime gönderildiğini belirtmek için kullanıldığı bilinmektedir. Yazı bulunmadan önce mühürler üzerindeki resimlemelere dayalı olarak oluşturulan ortak dil ticaretin sağlıklı olarak yapılmasını sağlamaktaydı.

Görüntü 5: Girne Batık Gemi Müzesi amfora mühür örneğinden bir görüntü. (Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Görüntü 6: Girne Batık Gemi Müzesi amfora mühür örneğinden bir görüntü. (Fotoğraf: Münüse Tantura)

Silindir mühürler ilk kullanılan mühürlerden olup baskıları zaman içinde değişim gösteren farklı yüzeyler üzerine basılmışlardır. Baskı yüzeyi olarak, kil tabletler, kapılar, saklama kavanozları (seramik kaplar), ticari eşya balyaları, biraraya getirilmiş nesne unsurları, kumaşlar üzerine yapılmıştır. Yazının olmadığı dönemlerde mühürler üzerindeki görüntüler; insan, hayvan ve bitkileri konu alan resimler, ideogramlar, tanrı figürleri, üzerinde anlaşılmış özel işaretler kazınarak oluşturulmuşlardır. Yazının bulunması ile mühürler üzerinde sadece yazı, sadece görüntü veya görüntülerle birlikte yazı da kullanılmaya başlanmıştır. Geçmişten günümüze mühürler çok çeşitli amaçlar için kullanılmıştır.

Taş ocaklarında taşı hangi taş işçisinin kestiğini belirtmek amacı ile taşlar üzerine mühür kazınıyordu. Bu mühürler sayesinde işçilerin kestiği taş sayısı işveren

tarafından kontrol edilebiliyordu. Mühürlerin paranın olmadığı, ticaretin takas kuralları ile yapıldığı dönemde de kullanıldığı bilinmektedir. Takas edilecek mal miktarını belirlemek amaçlı kullanımları bu döneme aittir. Kişiye ait imza olmayan dönemlerde yazılı evraklarda, mühürler imza yerine de kullanılmıştır. Dünyada ticaret gelişip genişledikçe ticari evraklarda güvenirlik ve onay amaçlı olarak da mühür kullanılmıştır. Bu mühürlerde ticari kuruluşun adı ve/veya logosu kullanılmaktadır. Tarihte mühürlerin makam belirlemede bir araç olarak kullanıldığı da bilinmektedir. Örneğin tuğra'lar Osmanlı devletinde sadece padişahların kullanabildiği mühürlerdir. Osmanlı padişahlarından II. Mahmud'un tuğrasını yansıtmaktadır (Bkz. Görüntü: 7) (http://tr.wikipedia.org).

Görüntü 7: Osmanlı Padişah tuğra örneğinden bir görüntü. Padişah II. Mahmud'un tuğrası. (http://tr.wikipedia.org)

Mühürler basıldıkları evraklar, zarf ve benzerlerine resmiyet kazandırma amaçlı da kullanılmaktadırlar. Özellikle tapu işlemleri ve posta işlemlerinde kullanılan mühürler önemlidir. Tapu işlemlerinde kullanılan mühürler en düşük değerliden en yüksek değerliye kadar taşınmaz malların el değiştirmesine onay ve resmiyet kazandırmaktadırlar. Posta işlemlerinde kullanılan mühürler ise filatelistlerin oluşturduğu kurallar ve piyasa ile çok değerli olabilmekte ve alınıp satılır duruma gelebilmektedirler. Vatandaş ve devlet ilişkilerini düzenleyen evraklarda her zaman onay amaçlı olarak resmi mühürler kullanılmaktadır. Bu mühürler basıldıkları evraklara resmiyet kazandırmaktadırlar. Ayrıca mühürlenen kapalı bir zarf, kutu, kapı gibi unsurlara da gizlilik ve güvenirlik kazandırmaktadırlar. Günümüzde kişilerin, şirketlerin, devlet dairelerinin, devlete bağlı kurum ve kuruluşların, bankaların, ticari kuruluşların, demokratik kitle örgütlerinin mühürleri bulunmaktadır.

2.3 Arkeolojik Mühür Çeşitleri

Mühür günümüzden yaklaşık dokuzbin yıl öncesinden itibaren insanlar tarafından kullanılmıştır. Günümüzde mühürler çok farklı şekillerde ve malzemelerle yapılmaktadır. Arkeolojik mühürlerde ise o günlerin teknolojisi ile şekillendirilebilecek malzemeler kullanılmıştır. Mühürlere, mührü kullanacak olanın/sahibinin isteği ve mührün kullanım amacına uygun biçimler verilmiştir.

2.3.1 Silindir Mühür

Ticaretin önem kazandığı zamanlarda kullanımı sıklaşan silindir mühürler MÖ 3500 yıllarından itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Kimlik belirleyici özellikleri yanında o dönemin sosyal yaşamı, inanç sistemi ve üretildikleri coğrafyada yaşayan hayvanlar ile ilgili de bilgilere ulaşılmasına olanak sağlamaktadırlar.

Damga mühürlerdeki tek seferlik uygulama ile baskı elde edilmesinden farklı olarak, silindir mühürlerde baskı, uygulama yüzeyi üzerinde mührün yuvarlanması ile elde ediliyordu. Baskı genellikle yaş kilden tablet yüzeyler üzerinde uygulanmaktaydı. Mühürleme işlemi için bu türden baskılı tabletler kullanılırken, kilden yapılmış kaplar, çömlek, şişe v.b. üzerinde bezeme yapma amaçlı da silindir mühürler kullanılmıştır. Ayrıca kilden yapılmış kaplar üzerine kabı yapanın belirleyicisi olarak da silindir veya damga mühür uygulamaları yapılmıştır. Silindir mühürler sert taşlardan yapılmıştır. Hematit (kan taşı), Obsidyen (volkan camı), Soapstone (sabun taşı), Ametist (kuvars), Akik (achat-yemen taşı) Lapis lazuli (lacivert taşı) silindir mühür yapmak için kullanılmıştır. Lapis lazuli (lacivert taşı) güzel bir mavi taş olması nedeniyle diğerlerine göre daha çok kullanılmıştır. Mağara resimlerinin çizilme nedenlerinden biri olan büyü yapma arzusunun, silindir mühür resimlerinde de olduğu söylenebilir (Gombrich, E.H. 1980). Bu bağlamda Koçak, Sümerlerin silindir mühürleri geliştirmeleri ile ilgili olarak mühürlerin döngüsel yapısı ve döngünün yarattığı resimler silsilesi ile hayatın döngüsü ve o döngünün bereketi arasında büyülü bir ilgi hissetmiş olmalarıyla açıklanabilir yorumunu yapmaktadır. (Koçak, 2001 Akt. Aydın B. İ.) Silindir mühürler eksenleri etrafında döndükçe, üzerine kazınmış figür veya bezemeleri baskı yüzeyi üzerine yansıtacak şekilde tekrarlamaktadır (Bkz. Görüntü: 8). Sözü edilen görüntüdeki mühür baskısında;

kartal başlı, kanatlı, insan vücutlu, geniş omuzlu, ince belli, pilili etek giyen bir figür çalışılmıştır. Esas figürün sol ve sağında yere çökmüş iki aslan figürü ve aslanların üst tarafları ile kartal başlı figürün kanatları arasında kalan boşlukta ise alt ortasında bir çemberden çıkan düz bir çizginin sağ ve solunda simetrik kavisli çizgilerden oluşan olasılıkla bitki motifi çalışılmıştır. Mühürün yaklaşık tarihi MÖ 13. yy. başları olarak tahmin edilmektedir (Dakios, 1971).

Görüntü 8: Kıbrıs arkeolojik silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Dakios, 1971)

2.3.2 Damga Mühür

Eski Türkçe'de "tamga" kelimesi ile nitelenmekte olan günümüzde "damga" olarak isimlendirilmiş araçlardır. Herhangi bir iki veya üç boyutlu cisim üzerine işaret basmaya yarayan bu aletler farklı geometrik biçimlere sahip olabilmektedirler. Damga mühürler "klasik damga mühürler" olarak da isimlendirilmektedirler. Bu grup mühürlerin üretiminde iki farklı tutmaç (kulp) biçimi vardır. Bir grubu yuvarlak diğer grup ise konik (kulpludur) tutamaklıdır. Baskı alanı şekli olarak ise damga mühürler oval ve elips şekillerinde üretilmişlerdir. Günümüzde ise bu şekillere daire, kare ve dikdörtgen biçiminde üretilmiş damga mühürler eklenmiştir. Damga mühürler Hematit, Obsidyen, Soapstone, Ametist, Akik ve Lapis lazuli gibi malzemelerden yapılmıştır.

Akalan'a göre, bir şey üzerinde iz bırakmaya yarayan araç olan damga; mühür işlevini, ucuna bir sap takılarak tek bir basma hareketi sonucunda yerine getirir. Herhangi bir tutamağı olmayan, bir zincire asılı ya da yüzüğe monte edilmiş şekillerde de kullanılmış olan damga mühürlerin ilk görüldüğü bölgeler, Kuzey Suriye ve Güney Anadolu olarak belirtilmektedir. Düz ya da içbükey düğmeyi

andıran birkaç örneğe Aşağı Mezopotamya'da raslanmıştır (Akalan 2000, akt. Aydın, 2007). Kurbağa şeklinde koyu kırmızı ve beyaz bantlı akik damga mühür (Bkz. Görüntü: 9) British Museum'da 134359 müze numarası ile sergilenmektedir. Şeklen kurbağaya çok benzer değil ama çok etkin; şişkin gözler, geniş açık ağız, belirgin iki bacak, biri daha önde çalışılmıştır. Zemin çok düzgün değil ve zeminde olasılıkla delme delikler bulunmaktadır. Mücadele eden bir adam, iki aslanın ön patilerini yakalamış ve göğsüne çekmiş, altta bir tarafta kaya veya çıkıntı kazınmıştır. Mühüre boydan boya bir delik açılmıştır (https://www.britishmuseum.org.

Görüntü 9: Kıbrıs arkeolojik damga mühür örneğinden bir görüntü.
(https://www.britishmuseum.org)

2.3.3 Yüzük Mühür

Üzerine motifler veya figürler kazınmış baskı alanı açısından değerlendirildiği zaman, yüzük mühürlerin tasarımı damga mühürlerin tasarımına benzer şekilde yapılmıştır. Bu tasarım ve kazıma işlemi bazen yüzüğün doğrudan kendi üzerine yapılırken, bazen de yüzük üzerine açılan bir yuvaya yerleştirilecek taş üzerine yapılabilmektedir. Bu çeşit mühürlerden de damga mühürlerde olduğu gibi tek seferde basılarak üzerine kazınmış motif ve figürlerin baskısı alınmaktadır. Yüzük mühürlerin bazıları tümü ile altın, gümüş gibi madenlerden yapılırken, bazıları da silindir mühürlerin yapımında kullanılan taşlardan yapılarak metalden yapılmış yüzük üzerine monte edilmekteydi.

Yüzük mühürlerin tarihte Mısır, Hitit, Urartu, Roma, Bizans, Osmanlı v.b. dönemlerde kullanıldığı bilinmektedir. Sözü edilen dönemlerde bu mühürlerin farklı şekilleri üretilmiştir. Parmağa takılması veya bir zincirle kolye gibi boyuna asılması özelliği olan bu mühürler aynı zamanda bir takı özelliği göstermektedirler. Bazı toplumlarda ayrıcalıklı gurup oluşturmada belirtke olan yüzük mühürler, bazı

toplumlarda ise makam ve rütbe belirleyici olarak da görülmektedirler. Örneğin Osmanlı Devleti'nde padişah ve vezirleri bu türden mühürler kullanmışlardır. Roma döneminde ise yüzük mühür yapımında demir ve altın kullanılmıştır. Altın yüzük sahipleri ayrıcalıklı grup oluşturmaktaydılar (Aydın, 2007). Güzelyurt Arkeoloji ve Doğa Müzesi'nde sergilenmekte olan elips şeklinde altın yüzüğün üst kısmında bezemeli giysili erkek figürü vardır. Sol elinde tuttuğu kandil ile yere çömelmiş sağ kolunda ise üzerine örttüğü tülünü endamlı şekilde tutmaktadır. Giysinin tüle benzer bir kumaştan olduğunu yüzük üzerindeki ince işçilikten dökümlerinin paralel çizgiler şeklinde verilmesinden sezinliyoruz. Saçları yukarıya toplanmış tokalarla tutturulmuştur. Başı hafifçe öne eğiktir. Boynunda kolyesi ve üzerindeki ikisi uzun biri yuvarlak olan üç tane kolye ucu rahatlıkla görülmektedir. Ayaklarında sandaletleri vardır. Ağzı, burnu, gözleri ve çenesinde hafifçe uzanan sakalı ayrıntılı bir işçilikle betimlenmiştir (Bkz. Görüntü:10).

Görüntü 10: Kıbrıs arkeolojik yüzük mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Mustafa Gürsel / Güzelyurt Arkeoloji ve Doğa Müzesi Arşivi)

2.3.4 İğne Mühür

İğne mühürler damga mühürlerin bir alt grubu olarak nitelenebilir. Uygulama açısından damga mühürler gibi bir defalık baskı ile kullanılırlar. Silindir mühürler gibi yuvarlayarak sürekli baskı yapmazlar. İğne mühürlerin taşınması için diğer mühür örneklerinde olduğu gibi delikleri veya asılma yerleri yoktur. Form olarak iğneye benzer özellikleri sayesinde sahipleri tarafından giyisileri üzerine bir aksesuar olarak da takılmaktaydılar. Mühür ve aksesuar görevleri yanında iğne olarak da kullanılmaktaydılar. İğne mühürler kurşun, tunç gibi madenlerden döküm tekniği ile yapılmaktaydılar (Perk, 2005; akt. Özdemir, 2011). Haluk Perk Müzesinde M 673 Y

12.1 envanter numarası ile sergilenen, baş boyutu 1.3X1.3 cm ölçülerinde olan iğne mühürün baskı yüzeyi üzerine gamalı haç motifi kazınmıştır. (Bkz. Görüntü:11) Bu tür köşeli ve haç motifleri Asur Ticaret Kolonileri Çağı'na tarihlenen kurşun döküm kalıpları üzerinde kurşun mühür dökümü için oluşturulmuş olan kısımlarda yer almaktadır (Perk, 2005; aktaran Özdemir, 2011).

Görüntü 11: Asur arkeolojik iğne mühür örneğinden bir görüntü.
(Perk, 2005; akt. Özdemir, 2011)

Diğer mühürlerde ayrı ayrı gözüken takı, koruma (amulet) özelliklerine de sahip olan bu iğne damga mühürler, daha önce tipolojik olarak sınıflandırılmamışlardır. Yayınlanmış mühür kitaplarında ve diğer yayınlarda başka örneklerine bugüne değin rastlanmamıştır. Ancak bu tip mühürlerin pek çok fonksiyonu olmasına karşın kullanım kolaylığı olmaması sebebiyle tarihsel süreçte yaygınlaşmadığı açıkça görülmektedir.

2.3.5 Silindir-Damga Mühür

İnsanlar, çağlar boyunca ihtiyaçları ölçüsünde, mühürlerin şekil ve kullanımında çeşitliliğe gitmiştir. Silindir mühürler kil tablet veya mühür mumu üzerine yuvarlanarak, damga mühürler de tek baskı ile istenilen yüzey üzerine uygulanmaktaydı. Damga mühürler, günümüzde de aynı şekilde uygulanmaktadır. Eski Eti Uygarlığında ise, her iki türde mühürün özelliklerinin birleştirilmesi yoluyla silindir-damga mühürler yapılmıştır (Dinçer, 1943). Bu mühürler biçimsel olarak, silindir şeklinde olup, kulpları silindirin üst yüzeyinde yer alacak şekilde yapılmışlardır. Silindir kısmın dış çeperine silindir mühürlerdeki gibi figürler, bezemeler ve diğer motifler çalışılmıştır. Mühürün baskısı, kil tabletler veya mühür mumu üzerine silindir mühürlerde olduğu gibi yuvarlama yapılarak gerçekleştirilmekteydi. Silindirin tutamağının (kulpunun) bulunduğu tarafın karşısına (silindirin alt yüzeyine) ise damga mühürlerde olduğu gibi tek basımlık uygulanacak

figürler, bezemeler ve diğer motifler çalışılmaktaydı. Bu mühürlerin silindir kısmının yan çeperlerini oluşturan yüzeyinde çoğu zaman dini konulu figürler, alttaki tek basımlık yüzeyinde ise genellikle stilize edilmiş şekilde hayvan motifleri işlenmekteydi (Aydın, 2007). Silindir-damga mühürlerin yapımında ise silindir ve damga mühürlerin yapımında kullanılan taşlar kullanılmıştır.

Örneğin; Metropolitan Museum'da 1981.325 müze kayıt numarası ile sergilenmekte olan Urartu, gouged stilinde kalsit taşından yapılmış kulplu, silindir-damga mühürdür. Mühürün yüksekliği: 3.7 cm. Çapı: 1.7 cm. dir (http://www.metmuseum.org/collection/the-collection online/search/326657). Silindir mühür üzerinde ata binmiş mızraklı avcı ve ayakta duran okçu; ölü keçi üzerinde şahlanmış bir aslana hücum etmiş olarak kazınmıştır. Aslan ise uzun bir kalkanın arkasına saklanmış, ellerinde oklar ve bir mızrak olan üçüncü bir adama saldırmış durumda çalışılmıştır. Çalışma alanında hilal ve bir de rozet bulunmaktadır. Mühürün damga kısmında; bir bitki üzerinden akrep kuyruğu atlaması yapan, öküz boynuzlu, toynaklı ve kanatlı aslan çalışılmıştır. Ayrıca havada hilal kazınmıştır (Bkz. Görüntü:12). Mühür üretim tarihi MÖ 800–700 yılları arasına takvimlenmektedir.

Görüntü 12: Urartu arkeolojik silindir-damga mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/collection/the-collection online/search/326657)

Museum of Fine Arts Boston'da 98.706 müze kayıt numarası ile sergilenmekte olan Hitit kültürüne ait, kantaşından yapılmış kulplu, silindir-damga mühürdür. Mühürün yüksekliği: 5.8 cm. Çapı: 2.2 cm. dir(http://www.mfa.org/collections/object/stamp-cylinder-seal-the-tyszkiewicz-seal-186675). Mühür üzerinde mitolojik sohbetler yapan figürler spiral süslemeler arasında çalışılmıştır. Çeşitli kült objelerinin ortasında, tahta çıkartılmış tanrı, tahtının altında, içinde bir insan figürü gömülü yığın üzerinde kazınmıştır. Olasılıkla yeraltı dünyasının temsili çalışılmıştır. Beş ilah tanrıya doğru yaklaşmaktadır. İlahlardan biri iki yüzlü olarak çalışılmıştır. Sağda diğer iki tanrı iki yüzlü tanrıyı ölü yakılan yığın üzerinde yakarken, bunların solunda

başka bir tanrı hasımını vahşice öldürürken kazınmıştır. Ölü yakılan odun yığınının altında yine başka bir ölü figürü bulunmaktadır. Bu iki ana sahnenin ortasında üst üste iki hayvan figürü ve onların üst kısmında kalan boşlukta da bir insan figürü kazınmıştır. Ölü figürlerinin etraflarında ise farklı formlarda seramik kaplar çalışılmıştır. Mühür MÖ 1650–1200 arasına takvimlenmektedir (Bkz. Görüntü:13).

Görüntü 13: Hitit arkeolojik silindir-damga mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.mfa.org/collections/object/stamp-cylinder-seal-the-tyszkiewicz-seal-186675)

2.4 Mühür Yapımında Kullanılan Malzemeler

Mühürler antik çağlardan günümüze gelene kadar kimlik belirleyici, güç temsil edici ve eğitici unsurlar olarak kullanılmıştır. Bu yönleri ile özellikle de makamlar arası iletişimde ve bu makamlara muhatap bireyler arasında karşılıklı olarak mühür kullanılmıştır. İmza atarak olayları resmileştirmenin insanlar tarafından bilinmediği dönemlerde mühür imza yerine de kullanılmaktaydı. Antik çağlardan itibaren mühürler her dönemin teknolojisinin verdiği olanaklara uygun malzemeler üzerine işlenen figür, motif, bezeme ve yazılarla yapılmışlardır. İlk mühürlerden günümüze gelene kadar çok farklı malzemelerden mühürler yapılmıştır. “Erken dönemlerde kilden ve pişmiş topraktan yapılmış mühürler daha sonraki dönemlerde taşın basit, değerli ve yarı değerli pek çok cinsi ile ilerleyen aşamalarda maden, kemik vb. maddelerden yapılmışlardır (Levent, 2006).

Bu bilgiler ışığında Kıbrıs’ta kullanılan arkeolojik silindir mühürleri yapımlarında kullanılan malzemeler açısından incelediğimizde; Chlorite (klorit), Steatite (sabuntaşı), Hematite (kantaşı), Chalcocite (kalkosit), Green glassy faience (yeşil cam fayans), Limestone (kireçtaşı), Lapis lazuli (lacivert taşı), Serpentine (yılantaşı), Calcite (kalsit), Sandstone (kumtaşı), Egyptian blue (Mısır mavisi), Basalt (bazalt

taşı), Marble (mermer siyah), Plancheite (plankeit), Jasper (yeşim taşı), Carnelian (akik taşı)'den oluşan basit, değerli, yarı değerli taşlar ile Copper sulphide (bakır sülfür), Mica (mika), Gold (altın) madenlerinden yapıldıklarını görmekteyiz.

III.BÖLÜM

KIBRIS ARKEOLOJİK SİLİNDİR MÜHÜRLERİ VE GÖRSEL ANALİZLERİ

1.7. Kıbrıs'ın Coğrafi Konumu ve Arkeolojik Tarihine Bakış

Kıbrıs adasının adı ile ilgili olarak kaynakların çok farklı bilgiler aktardığı bilinmektedir. Farklı kaynaklardaki bilgilere göre, ada Türkçe'de *Kıbrıs*, Arapça'da *Kubrus* (Kubruş), Batı dillerinde "*Cyprus, Cypre, Gipros, Cypren*" olarak adlandırılmaktadır. Adanın isminden Hitit kaynaklarında *Alaşya* (Alasya), Mısır kaynaklarında ise *Asi* olarak sözedilmektedir. Asurlular'da *Yatnana* veya *Ya*, İbraniler'de *Kittim* denilen Kıbrıs'ın *Kypros* olarak ilk defa Homeros'ta geçtiği bilinmektedir. Kıbrıs isminin, Ana Tanrıça Kibele'ye bu adada verilen isim olan Kipris'ten geldiği de kaynaklarda yer almaktadır.

Ayrıca, adanın isminin burada bolca yetişen Kına çiçeğinin (Lawsonia alba) İbranice karşılığı olan *Kopher,* yine adada bulunan bakır madeninin Latince karşılığı olan *Cuprum* veya Batı dillerine *Copper* ve *Kopher* olarak geçen bakırın Akad'ça adı ile Latincede servi (Cupressus sempervirens) anlamına gelen *Cypress* kelimesinden geldiği de savunulan teoriler arasında bulunmaktadır. En çok kabul gören görüş de Kıbrıs metali anlamına gelen Latince "*aes Cyprium"* ya da kısaltılmış haliyle "*Cuprum"*dan geldiğidir.

Bu teoriler yanında Kıbrıs, Yunan güzellik ve aşk tanrıçası *Afrodit'in* bu ada yakınında, deniz içindeki kaya parçası "Rum Taşı"nın olduğu denizin köpük sularında doğduğu varsayımından hareketle, Afrodit'in adası *Afrodisia* ve *Amatosia* olarak da adlandırılır. Ayrıca adanın zenginliğinden dolayı

adaya Yunanca *Makaria* yani kutsanmış ismi de verilmiştir. Adayı işgal eden milletlerin adıyla *Mionis*, *Esfekia* ve Lefke yakınlarındaki *Depa* (Soli) şehrinin Kralı Philocyprus'un adından esinlenilerek *Cyprus* ve bir şehir adı *Pagos* olarak da anıldığı kaynaklarda yer almaktadır.

Tarihte birçok isimle anılan ada, coğrafi konumu ile de her zaman bölgedeki güçlü devletlerin dikkatini çekmiştir. Coğrafi konum olarak stratejik öneme sahip olduğu bilinen Kıbrıs, Sicilya ve Sardinya'dan sonra Akdeniz'in üçüncü büyük adası konumundadır. Kuzey Doğu Akdeniz bölgesinde kuzeye doğru Anadolu Platosu ve güneye doğru Gata ve Kormakiti burnuyla Afrika tabakasının arasında yer alır. Kıbrıs Adası'nın yüzölçümü, 9251 km² olup, doğu-batı ucu arasındaki maksimum uzunluğu 225 km ve genişliği de 96,5 km'dir. Kıbrıs Adası, kuzeyinde Türkiye'ye 60 km, doğusunda Suriye'ye 100 km ve Lübnan'a 150 km, güneyinde Mısır'a 330 km ve Akdeniz'de bulunan Girit Adası'na 370 km, Rodos Adası'na ise 500 km uzaklıktadır. Ada, Asya, Afrika ve Avrupa kıtalarının geçiş noktası ve büyük uygarlıkların oluştuğu merkezi bir noktada yer almaktadır.

Bilimsel kaynaklara göre Kıbrıs Adası'nın 3 milyon yıl önce oluştuğu ve adada canlıların da aynı dönemde ortaya çıktığı tahmin edilmektedir. Adada ilk yaşam kanıtlarına ait izler Beşparmak Dağları'nda bulunmuştur. Adanın Anadolu'ya çok yakın olduğu, buradaki insan yerleşiminin Neolitik öncesi döneme, yaklaşık MÖ 10000 tarihine kadar uzandığı ifade edilmektedir (Karageorghis, 2002).

Adada yaşayan üretim biçimi toplayıcı ve avcı olan bu toplulukların bıraktıkları izlerin buluntuları ise günümüzde en erken MÖ 9000 sonlarına tarihlenmektedirler. Adanın güney kıyılarında yer alan *Aetokremnos* ile batısında *Akamas*'da yapılan arkeolojik kazılarda adanın ilk insanlarının, Neolitik yani Yeni/Cilalı Taş Devri'nde (MÖ 8500–3900) buralarda yerleştikleri belirtilmektedir. İnsanlık tarihinde besin üretimi yanında ilk yerleşik toplumların kurulduğu bu dönemde adanın ilk yerleşimcilerini oluşturan insanların Anadolu'nun güneyinden geldiği bilinmektedir (Swiny, 2001). Anadolu'dan gelen bu yerleşimcilere MÖ 7000–6500 yıllarında Suriye ve Filistin'den adaya göç edenlerin katıldığı Kıbrıs ile ilgili bilgilerde yer almaktadır. Kıbrıs'ta yaşam alanlarının Bronz Çağı'na geçiş döneminde bölge olarak

değişmeye başladığı görülmektedir. Bu dönemde yerleşim alanlarının denize yakın bölgelerden iç ovaya (Mesarya) ve dağların eteklerine doğru kaydığı görülmektedir. Kıbrıs'ta insan yerleşiminin Tatlısu –Çiftlikdüzü (2014 buluntuları) kazılarından elde edilen verilere göre yaklaşık olarak MÖ 10000'de başladığı ve Paleolitik Döneme kadar uzandığını göstermektedir. Kıbrıs'a, Anadolu'dan ve Suriye'den gelen ilk insanların genelde kıyılarda Vrysi gibi yerleşim yerleri kurdukları bilinmektedir. Bu buluntuların bilimsel olarak incelemesi halen devam etmektedir. Sözü edilen buluntulardan önce var olan bilgiler doğrultusunda günümüze kalan antropolojik ve diğer maddi kültür varlıklarından elde edilen bilgiler, adada ilk kültürün "Neolitik" döneme ait olduğunu göstermekteydi.

Bu kültür dönemi MÖ 7000-3500 yılları arasına tarihlenmektedir. Neolitik kültür dönemini takiben Kıbrıs adasında MÖ 3500-2300 Kalkolitik Çağ, Erken Bronz Çağı (Erken Kıbrıs) MÖ 2300-1900, Orta Bronz Çağı (Orta Kıbrıs) MÖ 1900-1600, Geç Bronz Çağı (Geç Kıbrıs) MÖ 1600-1050, Kıbrıs Geometrik Dönem MÖ 1050-750, Kıbrıs Arkaik Dönem MÖ 750-475, Kıbrıs Klasik Dönem ise MÖ 475-325 yılları arasına tarihlenmektedir.

Bu dönemler veya çağlar arkeolojik ve antropolojik açıdan alt bölümlere ayrılarak incelenmektedir.

Geç Kıbrıs Bronz Çağı.....I.....1600-1450
.....II.....1450-1200
.....III....1200-1050
Kıbrıs Geometrik Dönem .....I.....1050-950
.....II.....950-850
.....III....850-750
Kıbrıs Arkaik Dönem.....I.....750-600
.....II.....600-475
Kıbrıs Klasik Dönem.....I.....475-400
.....II.....400-325

(Reyes, 2001), (Karageorghis, 2002).

3.2 Kıbrıs Arkeolojik Silindir Mühürleri Üzerinde Görülen Figürler

Araştırmanın bu bölümünde mühürler üzerine kazınmış motif, figür, bezeme ve diğer tüm imgelemler incelenerek kategorize edilmiştir. Kategorik sıralama sonucunda rastlanan farklı ögeler, mühür kazımalarının baskılarından ayrıntılar olarak ayrıştırılıp tek tek imgelemler olarak örneklendirilmiştir.

3.2.1. Yazılar

Bu çalışmanın konusunu oluşturan, Kıbrıs arkeolojik silindir mühürlerinde kullanılan görüntüler yanında, üretildikleri dönemdeki farklı uygarlıkların yazıları ve bu yazılara ait harfler de kullanıldığı belirlenmiştir (Bkz. Görüntü:14-15).

Görüntü 14-15: Silindir mühürler üzerine kazınmış yazı örneklerinden iki görüntü (detay).

3.2.2. Figürler

Bu çalışmanın konusunu oluşturan, Kıbrıs arkeolojik silindir mühürlerinin üzerinde kazınan görüntülerde çoğunlukla figürler kullanıldığı saptanmıştır. Mühürler üzerine kazınan figürler üç ana grupta incelenmiştir.

a. Hayvan figürleri.

Beş alt gruba ayrılmaktadır.

i. Karada yaşayan hayvanlara ait figürler (Bkz. Görüntü:16-17).

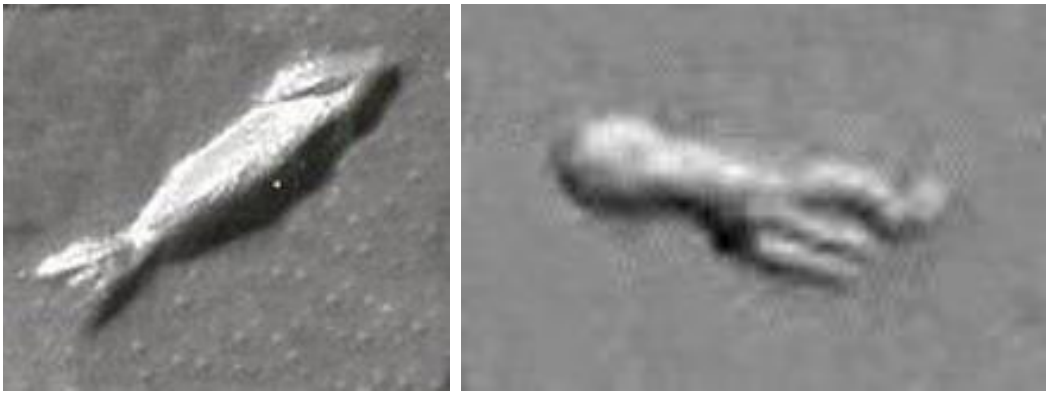
Görüntü 16-17: Silindir mühürler üzerine kazınmış hayvan figürü örneklerinden iki görüntü (detay).

ii. Kuş figürleri (Bkz. Görüntü:18-19).

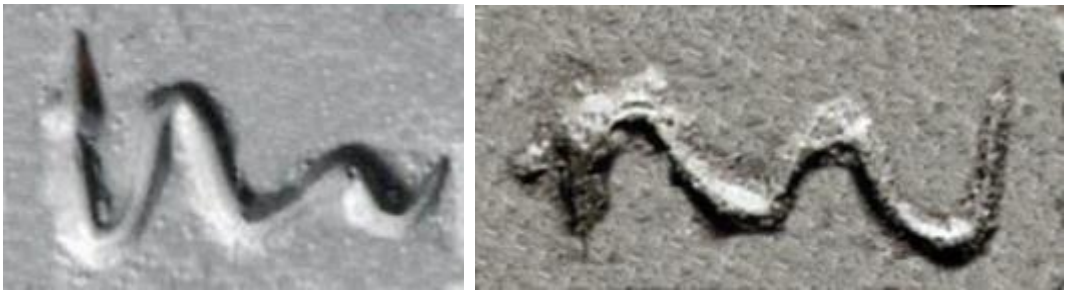
Görüntü 18-19: Silindir mühürler üzerine kazınmış hayvan figürü örneklerinden iki görüntü (detay).

iii. Suda yaşayan hayvanlara ait figürler (Bkz. Görüntü:20-21).

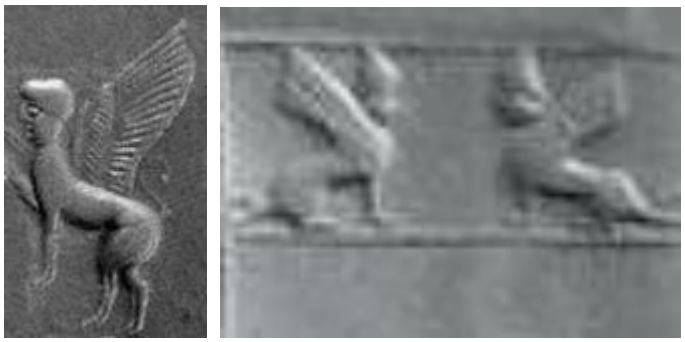
Görüntü 20-21: Silindir mühürler üzerine kazınmış hayvan figürü örneklerinden iki görüntü (detay).

iv. Sürüngenler (Bkz. Görüntü:22-23).

Görüntü 22-23: Silindir mühürler üzerine kazınmış hayvan figürü örneklerinden iki görüntü (detay).

v. Hayvan gövdeli insan başlı figürler (sfenksler) (Bkz. Görüntü:24-25).

Görüntü 24-25: Silindir mühürler üzerine kazınmış hayvan sfenks örneklerinden iki görüntü (detay).

b. İnsan figürleri

Kıbrıs arkeolojik silindir mühürleri üzerine kazınan insan figürü formundaki betimlemeler altı alt grup oluşturmaktadır.

i. İnsan figürü şeklinde betimlenmiş tanrı – tanrıça figürleri (Bkz. Görüntü:26-27).

Görüntü 26-27: Silindir mühürler üzerine kazınmış tanrı – tanrıça figür örneklerinden iki görüntü (detay).

ii. Kral – Kraliçe figürleri (Bkz. Görüntü:28-29).

Görüntü 28-29: Silindir mühürler üzerine kazınmış kral–kraliçe figür örneklerinden iki görüntü (detay).

iii. Din adamı figürleri (Bkz. Görüntü:30-31).

Görüntü 30-31: Silindir mühürler üzerine kazınmış din adamı figür örneklerinden iki görüntü (detay).

iv. Avcı figürleri (Bkz. Görüntü:32-33).

Görüntü 32-33: Silindir mühürler üzerine kazınmış avcı figür örneklerinden iki görüntü (detay).

v. Koruyucu (asker) figürleri (Bkz. Görüntü:34-35).

Görüntü 34-35: Silindir mühürler üzerine kazınmış koruyucu (asker) figür örneklerinden iki görüntü (detay).

vi. İnsan gövdeli hayvan başlı figürler (Bkz. Görüntü:36-37).

Görüntü 36-37: Silindir mühürler üzerine kazınmış koruyucu (asker) figür örneklerinden iki görüntü (detay).

3.2.3. Bezemeler (Süslemeler)

i.Saç örgüsü (Bkz. Görüntü:38).

Görüntü 38: Silindir mühürler üzerine kazınmış bezeme örneklerinden bir görüntü (detay).

ii.Düz çizgiler

a. Tek çizgi (Bkz. Görüntü:39).

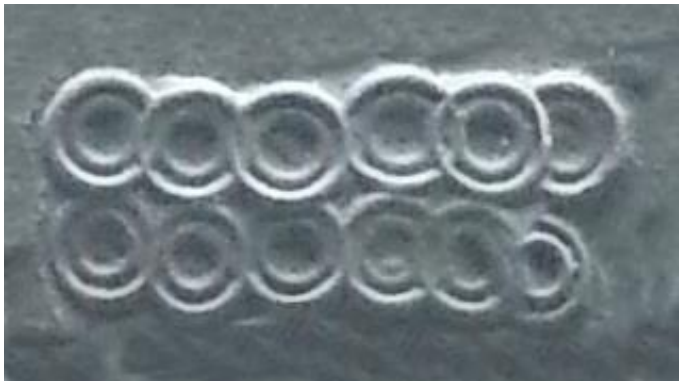
Görüntü 39: Silindir mühürler üzerine kazınmış bezeme örneklerinden bir görüntü (detay).

b. Çift düz çizgi (Bkz. Görüntü:40).

Görüntü 40: Silindir mühürler üzerine kazınmış bezeme örneklerinden bir görüntü (detay).

iii.Birleşik nizam çemberler (Bkz. Görüntü:41).

Görüntü 41: Silindir mühürler üzerine kazınmış bezeme örneklerinden bir görüntü (detay).

iv.Çift çizgi arasına dik çizgiler (Bkz. Görüntü:42).

Görüntü 42: Silindir mühürler üzerine kazınmış bezeme örneklerinden bir görüntü (detay).

v.Çift çizgi arasında açılı çizgiler (Bkz. Görüntü:43).

Görüntü 43: Silindir mühürler üzerine kazınmış bezeme örneklerinden bir görüntü (detay).

vi.Ardışık noktalar veya çemberli noktalar (Bkz. Görüntü:44).

Görüntü 44: Silindir mühürler üzerine kazınmış bezeme örneklerinden bir görüntü (detay).

3.2.4. Semboller

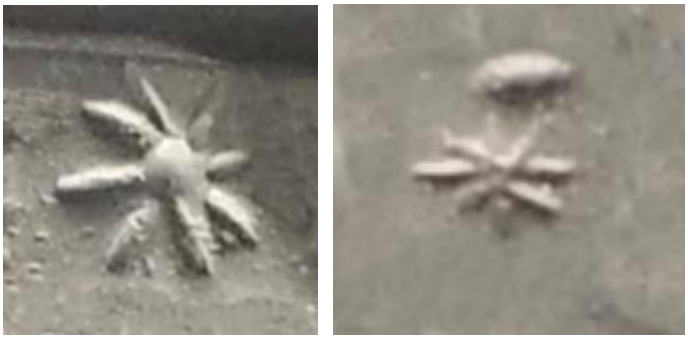
Mühür kompozisyonlarında tasarım elemanı olarak kullanılan çeşitli motif, süsleme veya dolgu figürleri görülmektedir.

i.Daire (Bkz. Görüntü: 45-46).

Görüntü 45-46: Silindir mühürler üzerine kazınmış sembol örneklerinden iki görüntü (detay).

ii.Yıldız (Bkz. Görüntü:47-48).

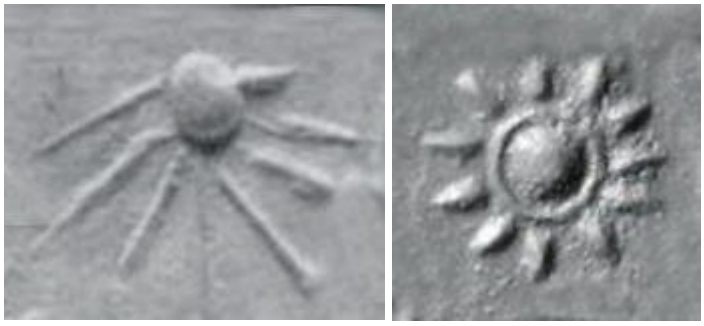
Görüntü 47-48: Silindir mühürler üzerine kazınmış sembol örneklerinden iki görüntü (detay).

iii.Ay (Bkz. Görüntü:49-50).

Görüntü 49-50: Silindir mühürler üzerine kazınmış sembol örneklerinden iki görüntü (detay).

iv.Güneş (Bkz. Görüntü:51-52).

Görüntü 51-52: Silindir mühürler üzerine kazınmış sembol örneklerinden iki görüntü (detay).

v.Diğer semboller (Bkz. Görüntü:53-54).

Görüntü 53-54: Silindir mühürler üzerine kazınmış sembol örneklerinden iki görüntü (detay).

3.2.5. Bitkiler

i.Kutsal ağaçlar (Bkz. Görüntü:55-56).

Görüntü 55-56: Silindir mühürler üzerine kazınmış bitki örneklerinden iki görüntü (detay).

ii.Özellikle bir anlam atfedilmemiş diğer ağaçlar (Bkz. Görüntü:57-58).

Görüntü 57-58: Silindir mühürler üzerine kazınmış bitki örneklerinden iki görüntü (detay).

iii.Çiçekler (Bkz. Görüntü:59-60).

Görüntü 59-60: Silindir mühürler üzerine kazınmış bitki örneklerinden iki görüntü (detay).

3.2.6. Böcekler (Bkz. Görüntü:61-62).

Görüntü 61-62: Silindir mühürler üzerine kazınmış böcek örneklerinden iki görüntü (detay).

3.3 Kıbrıs Arkeolojik Silindir Mühürlerinde Kompozisyon

Araştırmanın tanımlar bölümünde de söz edildiği gibi mühürlerin üzerinde yazılar, resimler ve motifler yer almaktadır. Bu unsurlar mühürlerin kimlik belirleme, mülkiyet, temsil etme gibi görevlerini yerine getirebilmeleri ve kullanım amacına uygunluk açısından önemli ögeleridir. Mühürler çoğu zaman bir mesaj iletim aracı veya tılsım özelliği taşıyan araçlar olarak da kullanılmışlardır. Mühürlerin sözü edilen görevlerini tam olarak yerine getirebilmeleri için anlamlı birer tasarıma da ihtiyaçları bulunmaktadır. Görme duyumuzla algıladığımız ve anlamlandırdığımız tasarımlar ilk insandan günümüze kadar hep önemli olmuştur. İlk insandan günümüze onbinlerce yıl harcanarak geliştirilmiş görme duyusunu kullanma becerisi mağara resimlerini çizen insanlardan başlamıştır. Günümüzden yaklaşık 15000 yıl öncesinde mağara duvarlarına çizilen mağara resimlerini yapmış olan insanlar gördüklerini algılayabiliyor ve resmedebiliyorlardı. Bu resimlerde ilk insanın avlanma ritüellerini, avladıkları hayvanların resimlerini ve insan damgasını vurgulayan el resimlerini gözlemlemekteyiz. El resimleri günümüzde de kullanıldığı gibi, kimlik belirleyici parmak izi yerine, 15000 yıl önceki mağara insanı tarafından da kullanılmış olabilir. Yani bir anlamda mühür yerine yapılmış çizimler olduğundan söz edilebilir (Uçar, 2004).

Gombrich *Sanatın Öyküsü* isimli kitabında ilk insandan günümüze kalan ve o zamanın yaşam biçimi, kültürü ile ilgili bilgiler almamızı sağlayan mağara resimleri

ile ilgili şu saptamayı yapmaktadır. “İlkeller için, yararlılık açısından, bir kulübenin yapımıyla bir imgenin üretimi arasında hiç bir ayırım yoktur. Kulübeler onları yağmurdan, rüzgardan, güneşten ve kendilerini yaratmış olan ruhlardan korurlar. İmgeler ise, onları, doğal güçler kadar gerçek olan öteki güçlere karşı korurlar. Başka bir deyişle, resimler ve heykeller, büyüsel amaçla kullanılır” (Gombrich, 1980). Günümüzden 9000 yıl öncesinden itibaren kazınıp kullanılmaya başlanan mühürler üzerindeki resimlerin de bu türden amaçları olabilir. Ayrıca bu resimlemeler bize sözü edilen dönemin kültürel birikimleri ile ilgili olarak da veriler sunarken aynı dönemin tasarım açısından düzeyini saptamamıza da ışık tutmaktadırlar.

Tasarım, köken olarak tasar kelimesinden türetilmiştir. Tasar kelimesi ise farklı kaynaklarda farklı şekilde tanımlanmaktadır. Bazı kaynaklara göre tasar kelimesi şöyle açıklanmaktadır. “Bir iş, bir düşünce sırasını, düzeyini gösteren resim, yazı, plan” (Güncel Türkçe Sözlük, TDK). Turani (1968)’ye göre, “Bir yapının kurulması için mimarın yaptığı çizim” olarak tanımlanmaktadır. Sencer (1981) ise tasar “Bir oluşum, süreç ya da gidişi yöneltmek ve denetim altına almak üzere yapılan düzenleyici tasarımlar bütünü’’ olarak açıklanmaktadır. Çizim, herhangi bir teorik olguyu somutlaştırmak için değişik malzemeler, araçlar ve gereçler kullanılarak bir sıra ve disiplin içinde yapılan eylemler bütünüdür. Tasar kökeninden türetilen tasarım ise iki boyutlu çizimlerin iki veya üç boyutlu yüzey üzerinde yerleşimini tasarlamaktan, bina araba vs. gibi tamamen üç boyutlu ürünler tasarlamaya kadar bir uygulama alanına sahiptir. Tasarımlar; tasarımı isteyen, tasarımı yapacak olan, tasarım konusu ve tasarımda kullanılacak olan malzeme ile ilişkilidir. Tasarımı isteyen doğaldır ki tasarımın kendi isteğini veya isteklerini karşılamasını arzular. Tasarımcı ise istenen tasarımı gerçekleştirebilmek için kendi deneyim, yaratıcılık ve özgün iş üretme kapasitesini kullanır. Tasarlama sürecine giren bir tasarımcı tasarımını islevsel gereklilikler, tasarımın hizmet edeceği kitlenin fiziksel, sosyolojik, psikolojik, ekonomik vb. özellikleri açısından ihtiyaçlarına karşılık vermesini dikkate alarak yapar. Özgün bir tasarım içinde kullanılan her türlü kavram, görüntü, yazılı ya da işitsel ögeyi temsil eden çizimler, hedef kitlenin sahip olduğu özelliklere uygun ve onların beklentilerine yanıt verir nitelikte olmalıdır. Herhangi bir tasarımın işlevsel gereklilikleri başarı ile yerine getirebilmesi, tasarım içerisindeki renk, tipografi, biçim, malzeme, görüntü ögelerin, hedef kitlenin yaş, cinsiyet, sosyo ekonomik durum, eğitim, yaşantılar, başarılar gibi niteliklerine uyum sağlaması ile orantılıdır.

En genel tanımı ile tasarım; insanın kullandığı nesneler ile yaşadığı çevreyi, fiziksel ve ruhsal gereksinimleri doğrultusunda çağın estetik ve teknik değerleri ile yeniden üretmesi ya da düzenlemesidir (Ergür, 1997. aktaran Nayman). Bu bağlamda tasarım, bireyler tarafından ihtiyaç duyulan ve tasarımcıya teorik olarak ifade edilenin araştırılması ile yaratıcı kişinin ortaya çıkardığı bir biçim ya da üründür. Tasarım bir kalıp, bir model ya da süsleme yapmaktan öte, özgün ve yaratıcılık gerektiren bir çaba olarak değerlendirilmelidir. Yaşamımız sürecinde kullandığımız her türlü araç-gereç, açık veya kapalı mekanın, üretim amaçlı her fiziki olgunun başlangıcında tasarım etkinliği bulunmaktadır.

Mühürlerin çeşitlerine göre ve her grubun kendi içinde form olarak farklı tasarımları yapılmıştır. Kapaklı silindir mühürler çalışılmışken, kapak sistemi olmayan mühürler de çalışılmıştır. Yine silindir-damga mühürler, damga mühürler, iğne mühürler ve yüzük mühürlerde de değişik formlarda üretimler yapılmıştır. Damga mühürlerde farklı formlarda kulplar yapılırken, yüzük mühürlerde de değişken formlarda halkalar yapılmıştır. Ayrıca üzerlerindeki figür, motif, bezeme ve yazılar da değişik kompozisyonlar halinde çalışılmıştır. Tasarım uygulamalarından grafik tasarım mühürler üzerindeki motif ve figürleri düzenlemede uygulanan tasarım türüdür. Bu tasarımlar mühür üreticisinin vermek istediği mesajı en iyi verdiğini düşündüğü kompozisyon şeklinde tasarlanmaktadır. Günümüzden 9000 yıl öncesinden itibaren kullanılmaya başlandığını bildiğimiz mühürler günümüzde de kullanılmaktadır. Arkeolojik mühürler veya günümüzde kullanılan mühürler olsun tüm mühürler üzerlerinde yazı, figür, motif ve bezemeler bulunmaktadır. Sadece harfler veya harf ve rakamlar kazınmış mühürler de bulunmaktadır. Mühür kazıyanlar, tarihin her döneminde mühürler üzerinde mühürü kazıtacak olanın istediği doğrultusunda, yazı, figür, motif ve bezemeleri anlamlı bir şekilde yerleştirebilmek için grafik tasarıma ihtiyaç duymuşlardır. Semboller kullanıldıkları kültür ve coğrafyada taşıdıkları anlamı, farklı kültürler ve coğrafyalara benzer veya farklı olarak taşımışlardır. Günümüzde tüm dünyada ‘barış sembolü’ olarak aynı sembol kullanılırken, ‘Svastika’ Hindistan’da yaşayan bir grup insanın dili olan Sanskritçe’nin bir harfi iken, Yunan ve Roma’da mimari yapılarda dekoratif bir figür olarak kullanılmıştır. Aynı motif Nasturi mezhebinden kişilerin mezar taşlarında kullanılmıştır. Sanskritçe’de iyilik, refah, esenlik anlamında kullanılırken Çin’de en üst düzeyde mükemmeliyet anlamında kullanılmıştır. Yine Çin kültüründe sola hareketli olanı

“iyi şans”, sağa hareketli olanı ise “kötü şans” olarak tanımlanmıştır. “Portekizli denizciler, balıkçı teknelerinin pruvalarına göz resimleri yaparlar. Bu gözlerin şeytanın yarattığı kötülükleri görerek onlardan koruyacağına inanırlar”. Şu anda Suriye sınırları içindeki “Göz Tapınağı’nda MÖ 3500-3000 yıllarına ait olduğu sanılan, gözleri abartılı olarak büyütülmüş binlerce idol bulunmuştur.” (Uçar, 2004). Arkeolojik mühürlerde de bu türden sembollere rastlanmaktadır. Araştırmanın müzelerde sergilenen mühürler bölümünde mühürler üzerindeki figür, motif, yazı ve bezemelerin tanımları her mühür için ayrı ayrı açıklanmıştır. Farklı biçimlerde tasarlanan mühürler olmasına rağmen genel olarak mühürler iki gruba ayrılmaktadır. Bu gruplardan birincisi damga ikincisi silindir mühürlerdir. Bu iki ana grubun içindeki dağılıma baktığımız zaman silindir mühürler tek grup olarak görülürken, damga mühürler yüzük mühür ve iğne mühür biçimlerinde tasarlanmışlardır. Urartu’lar ise damga, silindir ve damga-silindir formlarında mühürler kullanmışlardır (Biber, 2010). Silindir mühürlerin baskı alanı damga mühürlere göre çok daha geniştir. Bu özellikleri ile damga mühürlerde kısıtlı yüzeyde istenileni ifade edebilme zorluğu yaşanmıştır. Silindir mühürlerde ise silindir biçimin tüm etrafı tasarıma yüzey sağladığı için geniş bir tasarım yüzeyi kullanılmıştır.

Arkeolojik mühürlerde görülen bu genel figür düzenleme kuralları ışığında, araştırmada ulaşılan Kıbrıs arkeolojik mühürleri incelenmiştir. Üretim tarihleri MÖ 2000-1000 yılları arasına takvimlenen mühürler üzerine kazınan figür, motif ve diğer görüntüler, o dönem insanının resim ve rölyeflerinde olduğu gibi iki boyutlu yüzeyde üç boyutlu algı yaratacak perspektif bilinç ve mekan algısından yoksun olduğu saptanmıştır. Bu ana özellikler ışığında mühürler üzerindeki figürlerin farklı düzenlemeleri incelendiğinde kendi içinde farklı özelliklere sahip alt tasarım gruplarına rastlanmıştır.

Kıbrıs arkeolojik silindir mühürlerinin baskı alanlarında figürlerin düzenlemeleri ile ilgili olarak, aşağıdaki kompozisyon örneklerine ulaşılmıştır.

1. Kompozisyon Örneği: Silindir mühür üzerindeki figür veya figür gruplarının aynı zemine basacak şekilde çalışıldığı kompozisyonlar. Bu grup mühürlerde, doldurma unsuru olarak kullanılan figür, motif ve diğer ögelerin bu tasarım kuralının dışında oldukları görülmüştür (Bkz. Görüntü:63).

Görüntü 63: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

2. Kompozisyon Örneği: Mühüre kazınmış ana sahnenin yanında, ana sahne ile aralarında hiçbir ayırıcı öge olmaksızın iki farklı zemin çizgisi varmış gibi alta-üste figür veya figür gruplarının çalışıldığı kompozisyon. Bu grup mühürler kendi içinde yirmi iki alt gruba ayrılmaktadır.

2.a. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, dikey düzlemde üst üste beş figürün herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışıldığı, üst ve alttan ince düz çizgi ile sınırlandırıldığı kompozisyon. Ana sahnedeki figürler aynı yöne bakmaktadırlar (Bkz. Görüntü:64).

Görüntü 64: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

2.b. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, üst üste iki figürün herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon. Ana sahnedeki figürler aynı yöne bakmaktadırlar. Kompozisyon alttan ve üstten ince çizgilerle sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:65).

Görüntü 65: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

2.c. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak; aralarında herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan altta iki figür, üstte bir figürün çalışıldığı kompozisyon. Figürlerde soyutlamalar dikkat çekicidir. Kompozisyon üst ve alttan ince düz çizgilerle sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:66).

Görüntü 66: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

2.d. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak; aralarında herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan altta iki figür, üstte üç motif çalışılmış kompozisyon. Figürlerdeki detaylar dikkat çekicidir. Kompozisyon üst ve alttan ince düz çizgilerle sınırlandırılmıştır. Figürlerdeki ince detaylar ve deniz yıldızı motifi dikkat çekicidir (Bkz. Görüntü:67).

Görüntü 67: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

2.e. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak; aralarında herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan üst üste üç motifin çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:68).

Görüntü 68: John Hopkins Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://archaeologicalmuseum.jhu.edu/)

2.f. Çalışma alanında esas sahneye ek bir figür ve bir motifin iki sıra halinde üst üste herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon. Ana figürlerin büyük ve dikey konumlu olmaları ayırıcı öge gereksinimini ortadan kaldırmış olabilir (Bkz. Görüntü:69).

Görüntü 69: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

2.g. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak üst üste üç figür ve bir motifin herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon. Ana figürlerin çok belirgin olmaları ayırıcı öge gereksinimini ortadan kaldırmış olabilir (Bkz. Görüntü:70).

Görüntü 70: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

2.h. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak üst üste üç figürün herhangi bir bölücü öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon. Kompozisyon üst ve alttan düz çizgilerle sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:71).

Görüntü 71: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

2.ı. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, dört farklı sırada dört, dört, bir ve üç motifin herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan üst üste çalışıldığı kompozisyon. Kompozisyon üst ve alttan ince düz çizgilerle sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü: 72).

Görüntü 72: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

2.j. Çalışma alanında altta bir figür ve bir motifin, üstte dört figürün, herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan üst üste çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü: 73).

Görüntü 73: Kıbrıs silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Karageorghis, 2002)

2.k. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, iki sıra halinde üst üste bir figür bir motif ve üst üste iki figürün herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:74).

Görüntü 74: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

2.l. Çalışma alanında dikey düzlemde yan yana biri üç diğeri de iki figürlü sıranın, aralarında herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:75).

Görüntü 75: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

2.m. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak dikey düzlemde üst üste iki farklı sırada üç figürün, herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan üst üste çalışıldığı kompozisyon. Figürler dengeli biçimde çalışma alanını doldurmaktadır (Bkz. Görüntü:76).

Görüntü 76: Larnaka Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

2.n. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, altta bir figür ile üstte bir figür ve motifin herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:77).

Görüntü 77: Kıbrıs silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.antiques.com/)

2.o. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, dikey düzlemde iki sıra halinde iki figür ve üç motifin, aralarında herhangi bir bölücü öge kullanılmadan çalışılan kompozisyon (Bkz. Görüntü:78).

Görüntü 78: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

2.p. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, altta bir üstte iki figürün aralarında herhangi bir bölücü öge kullanılmadan çalışılan kompozisyon (Bkz. Görüntü:79).

Görüntü 79: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

2.r. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, dikey düzlemde üç farklı sırada üç, bir ve iki motif veya figürün herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan üst üste çalışıldığı kompozisyon. Çalışma alanındaki figürlerin büyük ve aralıklı yapılması ayırıcı öge gereksinimini ortadan kaldırdığı söylenebilir. Kompozisyon üst ve alttan ince düz çizgilerle sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:80).

Görüntü 80: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

2.s. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, dikey düzlemde iki sıra halinde üst üste üç motif ve altta bir figür ile üstte iki motifin aralarında herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon. Bu kompozisyon çeşidinde de figürler aralıklı çalışılmış olduğundan ayırıcı öge gereksinimi duyulmadığı düşünülebilir. Kompozisyon üst ve alttan düz çizgilerle sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:81).

Görüntü 81: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

2.t. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, altta bir ve üstte bir figürün çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:82).

Görüntü 82: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

2.u. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, altta iki figür üstte dört motifin aralarında ayırıcı öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon. Ayırıcı öge olmamasına karşın figürlerin dağılımının böyle bir ihtiyaç gerektirmediği söylenebilir (Bkz. Görüntü:83).

Görüntü 83: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

2.v. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, altta ve üstte birer figürün ara motiflerle, aralarında ayırıcı öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon. Figürlerin çalışma alanına düzenli dağılımları ve özenli kazınmaları görünürlüğü artırmıştır (Bkz. Görüntü:84).

Görüntü 84: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

3. Kompozisyon Örneği: Mühüre kazınmış ana sahnenin yanında, ana sahne ile aralarında ayırıcı öge kullanılarak alta-üste figür veya figür gruplarının çalışıldığı kompozisyonlar. Bu grup mühürler kendi içinde üç alt gruba ayrılmaktadır.

3.a. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, dikey düzlemde üst üste iki motifin aralarında ayırıcı olmaksızın, dikey düzlemde bir motifin ise ayırıcı çizgiler arasında çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:85).

Görüntü 85: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

3.b. Çalışma alanın esas sahneye ek olarak, aralarında ayırıcı öge olmaksızın alt-üst iki figür ile aralarında yatay düzlemde ayırıcı çizgiler bulunan üst üste üç figürün çalışıldığı kompozisyon. Kompozisyon üst ve alttan ince düz çizgilerle sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:86).

Görüntü 86: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

3.c. Çalışma alanının dikey düzlemde merdiven benzeri iki dik çizgi arasına kısa paralel çizgilerden oluşan ayırıcı bir motifle ayrıldığı kompozisyon. Kompozisyon üst ve alttan düz çizgilerle sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:87).

Görüntü 87: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

4. Kompozisyon Örneği: Çalışma alanında esas sahnenin dikey düzlemde, diğer figürlerin yatay düzlemde çalışıldığı kompozisyonlar. Bu grup mühürler kendi içinde iki alt gruba ayrılmaktadır.

4.a. Çalışma alanında esas sahnenin dikey düzlemde diğer figürlerle aralarında herhangi bir ayırıcı öge olmadan, diğer figürlerin yatay düzlemde merkezdeki figürün etrafına dört farklı figürün yine aralarında herhangi bir ayırıcı öge olmadan çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:88).

Görüntü 88: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

4.b. Çalışma alanında esas sahnenin dikey düzlemde diğer figürlerle aralarında herhangi bir ayırıcı öge olmadan, diğer iki figürün yatay düzlemde yine aralarında herhangi bir ayırıcı öge olmadan çalışılmış olduğu kompozisyon. Bu mühürde figür

sayısı azdır. Ayırıcı ögeye bu nedenle ihtiyaç duyulmamış olabilir. Kompozisyon üstten parçalı, alttan ise kesintisiz düz çizgilerle sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:89).

Görüntü 89: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

5. Kompozisyon Örneği: Çalışma alanının yatay düzlemde ikiye bölündüğü kompozisyonlar. Bu grup mühürler kendi içinde dört alt gruba ayrılmaktadır.

5.a. Çalışma alanı üst ve alttan ince çizgilerle sınırlandırılmış, noktalar ve daire içinde noktalarla paralel düzlemde ikiye bölünerek altta ve üstte farklı figürlerle, her biri kendi içinde simetrik olarak çalışıldığı kompozisyon. Çalışma alanındaki alt ve üst yarıdaki figürler arasında ayırıcı öge kullanılmamıştır (Bkz. Görüntü:90).

Görüntü 90: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

5.b. Çalışma alanının kesintisiz düz çizgi ile paralel düzlemde ikiye bölünerek altta ve üstte farklı motiflerle, her biri kendi içinde simetrik olarak çalışıldığı kompozisyon. Çalışma alanında alt ve üst yarıdaki motifler arasında ayırıcı öge kullanılmamıştır. Ayrıca bu kompozisyonda motifler mühürün baskı yönüne paralel çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:91).

Görüntü 91: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

5.c. Çalışma alanının noktalarla paralel düzlemde ikiye bölünerek figürlerin altta ve üstte çalışıldığı kompozisyon. Çalışma alanında alt ve üst yarıdaki motifler arasında ayırıcı öge kullanılmamış olup, alt ve üstteki figür ile motifler farklılık göstermektedir (Bkz. Görüntü:92).

Görüntü 92: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

5.d. Çalışma alanının paralel düzlemde ortadan çift çizgi ile ikiye bölündüğü kompozisyon. Çalışma alanında alt ve üst yarıdaki motifler arasında ayırıcı öge kullanılmamıştır (Bkz. Görüntü:93).

Görüntü 93: Kıbrıs silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://galleryhip.com/)

6. Kompozisyon Örneği: Çalışma alanının üst ve alttan sınırlandırıldığı kompozisyonlar. Bu grup mühürler kendi içinde sekiz alt gruba ayrılmaktadır.

6.a. Çalışma alanının alt ve üstten, ortada kalın bir çizgi etrafına iki ince çizgi ile saç örgüsüne benzer bir motifle sınırlandırıldığı, figürlerin ise ortada kalan bölmeye herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:94).

Görüntü 94: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

6.b. Çalışma alanının, alttan ve üstten tırnak baskısı benzeri motiflerle sınırlandırıldığı, esas sahne dışında yatay düzlemde aralarında herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan paralel düzlemde harfler veya motifler çalışılmış kompozisyon (Bkz. Görüntü:95).

Görüntü 95: Kıbrıs silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Karageorghis, 2002)

6.c. Çalışma alanının, çift çizgi arasında motiflerle alttan ve üstten sınırlandırıldığı, esas sahne yanında dikey düzlemde iki üçlü, bir beş motifli sıranın aralarında ayırıcı öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:96).

Görüntü: 96 Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

6.d. Çalışma alanının, alttan ve üstten düz çizgilerle sınırlandırıldığı, esas sahneye ek olarak altta iki, üstte iki olmak üzere farklı dört figürün aralarında ayırıcı öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:97).

Görüntü: 97 British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

6.e. Çalışma alanının, alttan ve üstten düz çizgilerle sınırlandırıldığı, aralarında merdiven motifi ile dikey düzlemde bölündüğü, her bölme içine yine dikey düzlemde birer figürün çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:98).

Görüntü 98: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

6.f. Çalışma alanının, alttan ve üstten farklı motifler ve figürlere yakın kısımlardan düz çizgilerle sınırlandırıldığı, figürler arasında herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan, alt çizgiye paralel yatay figürler dizisi oluşturularak çalışılmış kompozisyon (Bkz. Görüntü:99).

Görüntü 99: Limasol Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Maria Soutzi)

6.g. Çalışma alanının, alttan ve üstten düz çizgilerle sınırlandırıldığı, çalışma alanındaki figürlerin zemine bastığı, figürler arasında herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan, çalışıldığı kompozisyon. Kompozisyon üst ve alttan düz çizgilerle sınırlandırılmıştır. Üstteki çizgi alttakine göre daha incedir (Bkz. Görüntü:100).

Görüntü 100: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

6.h. Çalışma alanının, alttan ve üstten düz çizgilerle sınırlandırıldığı, aralarında yine düz çizgilerle dikey düzlemde dikdörtgenlere bölündüğü, her dikdörtgen içine üst üste üçlü ve ikili motiflerin aralarında ayırıcı öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:101).

Görüntü 101: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

7. Kompozisyon Örneği: Çalışma alanının ortasına yerleştirilen esas figüre göre düzenlenmiş kompozisyonlar. Bu grup mühürler kendi içinde altı alt gruba ayrılmaktadır.

7.a. Çalışma alanının ortasına yerleştirilmiş esas figürün iki yanına altta simetrik olarak çalışılmış ikili figürler, üstte ortada simetrik bir çift figür, yanda aynı yöne bakan ardışık figürler aralarında ayırıcı öge olmadan çalışılmış kompozisyon (Bkz. Görüntü:102).

Görüntü 102: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

7.b. Çalışma alanının ortasına yerleştirilmiş esas figürün iki yanına, aralarında herhangi bir ayırıcı öge olmadan altta iki figür, üstte bir figür çalışılmış kompozisyon (Bkz. Görüntü:103).

Görüntü 103: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

7.c. Çalışma alanının ortasına yerleştirilen bir figür etrafına altta iki simetrik figür, üstte aynı yöne bakan iki farklı ardışık figürün, aralarında herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışılmış kompozisyon. Figürler birbirleri ile temas halinde olduklarından yatay ve dikey ayırıcı ögelerin kullanılmasını engellemiştir (Bkz. Görüntü:104).

Görüntü 104: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

7.d. Çalışma alanının ortasına yerleştirilmiş esas figürün iki yanına altta simetrik olarak çalışılmış ikili figürler, üstte ortada simetrik bir çift figür aralarında herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışılmış kompozisyon (Bkz. Görüntü:105).

Görüntü 105: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

7.e. Çalışma alanının ortasına yerleştirilmiş üst üste esas figürler, alttakinin alt ve üstünde farklı dört figür, altta ve üstte aynı yöne bakan iki farklı ardışık figürün, aralarında herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışılmış kompozisyon. Çalışma alanı üstten ve alttan düz çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:106).

Görüntü 106: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

7.f. Çalışma alanının ortasına yerleştirilmiş esas figürün, önünde ve arkasında birer altta birer üstte olmak üzere farklı figürler ile, önde dikey düzlemde tek figürün, aralarında herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışılmış kompozisyon. Çalışma alanı üstten ve alttan düz çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:107).

Görüntü 107: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

8. Kompozisyon Örneği: Çalışma alanında esas sahneye ek olarak ikiye bölünmüş yan sahnede, üstte ve altta simetrik ikili figürler ile dikey düzlemde üç çizgili üç sıra saç örgüsü motifi herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışılmış kompozisyon (Bkz. Görüntü:108).

Görüntü 108: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

9. Kompozisyon Örneği: Çalışma alanında esas sahneye ek olarak ortada tek, solda iki, sağda iki figürün aralarında herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan simetrik olarak çalışıldığı kompozisyon. Ayrıca ana figürlerin sağında kalan bölümde dikey ayırıcı ögeler kullanılmıştır (Bkz. Görüntü:109).

Görüntü 109: Kıbrıs silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(https://www.pinterest.com/)

10. Kompozisyon Örneği: Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, dikey düzlemde iki sıra halinde üst üste iki figür, bir motifin, aralarında herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:110).

Görüntü 110: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

11. Kompozisyon Örneği: Çalışma alanında ortada tek motif, altta iki, üstte iki simetrik figür ve üst üste üç motifin aralarında herhangi bir bölücü öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon. Çalışma alanındaki figürler çok fazla ve girişik olduğundan dikey veya yatay düzlemde herhangi bir ayırıcı öge kullanılmasına engel olmuş olabilir (Bkz. Görüntü:111).

Görüntü 111: Louvre Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(https://en.wikipedia.org/)

12. Kompozisyon Örneği: Çalışma alanının üstten düz çizgi, esas sahnenin ise yine ayırıcı düz çizgilerle üst-alt olarak ikiye ayrıldığı ve dikey düzlemde aralarında ayırıcı çizgiler bulunan yazı sütunlarının çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:112).

Görüntü 112: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

13. Kompozisyon Örneği: Çalışma alanında esas sahne ve dikey düzlemde sütunlar halinde yazı veya motiflerin çalışıldığı kompozisyonlar. Bu grup mühürler kendi içinde altı alt gruba ayrılmaktadır.

13.a. Çalışma alanında esas sahne zemine sıralanmış beş figürden oluşan, esas sahneye ek olarak da dikey düzlemde ayırıcı çizgiler arasında yazı sütunlarının çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:113).

Görüntü 113: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

13.b. Çalışma alanında esas sahne zemine sıralanmış üç figürden oluşan, esas sahneye ek olarak da dikey düzlemde ayırıcı çizgiler arasında ve ayırıcı çizgiler olmadan yazı sütunlarının çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:114).

Görüntü 114: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

13.c. Çalışma alanında esas sahne zemine sıralanmış üç figürden oluşan, esas sahneye ek olarak da dikey düzlemde ayırıcı çizgiler arasında yazı sütunlarının çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:115).

Görüntü 115: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

13.d. Çalışma alanında esas sahne, zemin çizgisi olarak çalışılmış çizgi üzerine sıralanmış iki figürden oluşan, esas sahneye ek olarak da dikey düzlemde ayırıcı çizgiler arasında yazı sütunlarının çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:116).

Görüntü 116: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

13.e. Çalışma alanında esas sahne, zemin çizgisi olarak çalışılmış çizgi üzerine sıralanmış iki figürden oluşan, esas sahneye ek olarak da dikey düzlemde ayırıcı çizgiler kullanılmadan yazı sütunlarının çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:117).

Görüntü 117: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

13.f. Çalışma alanında esas sahne zemine sıralanmış dört figürden oluşan, esas sahneye ek olarak da dikey düzlemde ayırıcı çizgiler arasında yazı sütunlarının çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:118).

Görüntü 118: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

14. Kompozisyon Örneği: Yan sahnenin bir motifle bölündüğü veya sınırlandırıldığı kompozisyonlar. Bu grup mühürler kendi içinde altı alt gruba ayrılmaktadır.

14.a. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak üst üste iki figür ve en üstte de ikili saç örgüsü motifi ile sınırlandırılmış yan sahnenin herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışılmış kompozisyon (Bkz. Görüntü:119).

Görüntü 119: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

14.b. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, yan sahnenin birleşik nizam dairelerden oluşan bölücü bir motif ile yatay düzlemde alttan sınırlandırıldığı ve üstte üç figürün çalışıldığı herhangi bir ayırıcı öge kullanılmadan çalışılmış kompozisyon (Bkz. Görüntü:120).

Görüntü 120: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

14.c. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, yan sahnenin üçlü saç örgüsü motifi ile yatay düzlemde ikiye bölündüğü ve bölme motifinin altında üç, üstünde iki figürden oluşan kompozisyon (Bkz. Görüntü:121).

Görüntü 121: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

14.d. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, yan sahnenin iki sıra halinde birleşik nizam dairelerden oluşan bölücü bir motif ile yatay düzlemde ikiye bölündüğü ve bölme motifinin altında iki, üstünde üç figürün çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:122).

Görüntü 122: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

14.e. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, yan sahnenin ikili saç örgüsü motifi ile yatay düzlemde ikiye bölündüğü ve bölme motifinin altında üç, üstünde iki figürün çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:123).

Görüntü 123: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

14.f. Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, yan sahnenin ikili saç örgüsü motifi ile yatay düzlemde ikiye bölündüğü ve bölme motifinin altında iki, üstünde iki farklı figürün çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:124).

Görüntü 124: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

15. Kompozisyon Örneği: Çalışma alanında tek figürlü hiçbir ayırıcı öge kullanılmadan çalışılan kompozisyon (Bkz. Görüntü:125).

Görüntü 125: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

16. Kompozisyon Örneği: Çalışma alanında figürlerin dikey düzlemde ve silindir mühürün eksenine paralel olarak, ayırıcı öge kullanılmadan çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:126).

Görüntü 126: John Hopkins Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://archaeologicalmuseum.jhu.edu/)

17. Kompozisyon Örneği: Çalışma alanında, figürlerin silindir mühürün eksenine dik, üst ve alttan ince, sağ ve soldan kalın çizgilerle çevrelenmiş alan içine çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:127).

Görüntü 127: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

18. Kompozisyon Örneği: Mühür üç yüzeyli çalışılmış olup triptik baskısında çalışma alanının üst ve alttan çift çizgi ile sınırlandırıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:128).

Görüntü 128: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

19. Kompozisyon Örneği: Çalışma alanında esas sahneye ek olarak, dikey düzlemde iki sıra halinde üst üste tek figürlü ve altta iki ayrık, üstte iki yapışık figürle dolgu motiflerin çalışıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:129).

Görüntü 129: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

20. Kompozisyon Örneği: Çalışma alanında figürlerin belli bir sisteme göre çalışılmadığı kompozisyonlar. Bu grup mühürler kendi içinde üç alt gruba ayrılmaktadır.

20.a. Çalışma alanında esas sahnenin altında iki, üstte bir yanında çapraz ve birbirine simetrik duran iki figür (45 derecelik açı) ile diğer yanında; alttaki mühürün baskı yönüne dikey, diğeri ise paralel duran iki figürden oluşan kompozisyon (Bkz. Görüntü:130).

Görüntü 130: Kıbrıs silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Karageorghis, 2002)

20.b. Çalışma alanındaki figürlerin üst üste, yan yana farklı sayılarda olacak şekilde alana dağıtıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:131).

Görüntü 131: Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

20.c. Çalışma alanındaki figürlerin çapraz ve farklı açılarda üst üste, yan yana alana farklı sayılarda dağıtıldığı kompozisyon (Bkz. Görüntü:132).

Görüntü 132: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

3.4 Müzelerde Sergilenen Kıbrıs Arkeolojik Silindir Mühürleri Görsel Analizleri

Kıbrıs'ta yapılan arkeolojik kazılardan elde edilen ve müzelerde sergilenmekte olan mühürler üzerine kazınmış imgelerin, somut görünümlü olanları yanında soyutlama olarak algılanan kazımalar yapıldığı da tesbit edilmiştir. Porada'ya göre (Porada, 1948) hilal şeklinde betimlenmiş bir ay içinde küçük bir çember "dünya"yı temsil etmektedir. Bu imge araştırma sürecinde incelenen mühürlerden; görüntü 133, 134, 195, 201, 209, 234, 260, 278, 298 ve 314'ün çalışma alanlarında kazınmıştır. Yine hilal şeklinde betimlenmiş ay ve içinde büyük bir çember Pitmann (1987), tarafından ay ve güneş diski olarak tanımlanmaktadır. Bu imgeye ise; görüntü 151, 153, 174, 181, 184, 209, 231, 238, 241, 265 ve 320'nin çalışma alanlarında kazınmıştır. Mitanni

uygarlığının form olarak ortada bir daire ve iki yanında değişik şekillerde kanatlarla bütünleştirdikleri kanatlı güneş diski (Bender, 1999) de farklı modellemelerle mühürlerde yer almıştır. Kanatlı güneş diski; görüntü 142, 227, 242 ve 256'daki imgeler arasında yer almaktadır. Mühürler üzerinde sıklıkla kullanılan diğer bir soyut imge ise ortada büyük bir daire ve etrafında on, onbir veya oniki tane küçük daireden oluşan biçemdir. Bu motif Claude ve diğerlerine göre "çiçeksi rozet" (Claude, Schaeffer-Forrer, 1983) olarak tanımlanmaktadır. Görüntü 180, 191, 194, 195, 228, 236, 240, 246, 262, 265, 270, 275, 307 ve 314'te kazınmış motifler arasında görülmektedir. Ortadaki daire ile etrafındakilerin yaklaşık eşit büyüklükte, etraftaki dairelerin altı (6) tane olduğu benzer bir biçemi ise Porada; "dünya ve gezegenler"i temsil eden yedi nokta imgesi olarak tanımlamaktadır (Porada,1948). Görüntü 139, 236 ve 270'te saptanmıştır. Benzer bir biçem olan ortadaki daire etrafına sekiz (8) noktadan oluşan motifi ise Dakios (1971), "sekiz taç yapraklı rozet" olarak tanımlamaktadır. Bu rozet 191, 194, 195, 307 ve 314'ncü görüntülerde saptanmıştır. Etraftaki küçük dairelerin, bazı mühürlerde düz çizgilerle ortadaki büyük daireye bağlanmış olduğu görülmüştür. Bu motif de rozet olarak tanımlanmaktadır (https://www.britishmuseum.org; http://www.cyprusmuseum.org). Görüntü 180, 196, 212 ve 224' te kazınmıştır. Kıbrıs mühürlerinde kullanılan diğer bir dairesel imge ise büyük bir çember ortasında noktadan oluşmaktadır. Bu imgeyi Courtois ve diğerleri "merkezli daire" (Courtois, J.-C. ve Webb, J. M. 1987) olarak tanımlarken Gibson bu imgeyi "güneş" (Gibson, 2013) Ward ise "disk" (Ward, W. H. 1910) olarak tanımlamaktadır. Görüntü 135, 161, 170, 185, 193, 201, 211, 215, 239, 246, 289, 290, 292, 294'te kazınmıştır. Mühürlerde saç örgüsüne benzer burma bir motif de kullanılmıştır. Bu motif Pitman tarafından "guilloche band", Ward ve Dakios tarafından ise "guilloche" olarak tanımlanmaktadır (Pittman, 1987; Ward, 1910; Dakios, 1971). Bu motif Claude ve diğerlerine göre, paralel bükme veya "guilloche" olarak tanımlanmaktadır (Claude, Schaeffer-Forrer, 1983). Görüntü 154, 164, 178, 179, 204 ve 229'da kazınmış olan bir dikey ve iki veya üç paralel çizgiden oluşan motif Mısır "kararlılık" amlemi olarak tanımlanmaktadır (Ward, 1910). Dikdörtgen ve her köşesinde bir uzantı ile yüzülmüş hayvan derisini simgeleyen bir motifin de silindir mühürlerde yaygın olarak kullanıldığı saptanmıştır. Bu motif "külçe" olarak tanımlanmaktadır (Claude, Schaeffer-Forrer, 1983; Kenna, 1967; Mussell, M.-L., 1983; Porada, 1948). Görüntü 158, 200, 211, 239, 258 ve 313'te bu motif kazınmıştır.

3.4.1 Baf Arkeoloji Müzesi

Baf Arkeoloji müzesinde sergilenmekte olan silindir mühürler Geç Bronz Çağı MÖ 1600-1050 yıllarına takvimlenmiş iki örnekten oluşmaktadır.

Mühür üzerinde yukarıdan aşağıya bir dizi halinde çivi yazısı kazınmıştır. Devamında kuş başlı, takkeli, kuyruklu ve sağ eli beline konmuş bir hayvan figürü mevcuttur. Onun arkasında bu figürü takip eden başı kalpaklı bir erkek insan figürü bulunmaktadır. İkisinin arasında sola bakan bir ay ve içinde dünyayı temsil eden küçük bir çember (Porada, 1948) vardır. Mühür üzerindeki figürlerin devamında keçi başlı iki ayağı üzerinde şaha kalkmış bir hayvan figürü ve karşısında yine kalpaklı ancak iki tırnaklı hayvan ayaklı bir insan figürü kazınmıştır. Bu iki figür arasında bir küçük kutsal hurma ağacı imgesi çalışılmıştır. Çift figürler arasında ise sola koşan bir çocuk figürü kazınmıştır (Bkz. Görüntü:133).

Görüntü 133: Baf muzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Mühür üzerinde biri sağda biri solda olmak üzere iki erkek figürü mevcuttur. Bunların arasında dua eder pozisyonda bir kadın ve kollarının altında olasılıkla kurban olduğu anlaşılan iki adet boynuzlu hayvan figürü kazınmıştır. Dua eden kadın figürünün baş hizasında sol tarafta bir adet vatos balığı sağında ise bir adet mürekkep balığı figürü mevcuttur. Mühürün üst ve altında birbirine paralel bir çift oluk kazınmıştır (Bkz. Görüntü:134).

Görüntü 134: Baf muzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

3.4.2 British Museum

British Museum'da sergilenmekte olan silindir mühürler Geç Bronz Çağı MÖ 1600-1050 yıllarına takvimlenmiş Kıbrıs'ın farklı arkeolojik yerleşkelerinde yapılan kazılardan elde edilmiş örneklerden oluşmaktadır.

Kahverengimsi-sarı sabun taşından imal edilmiş silindir üzerine oyulmuş stilize tasvirler, kutsal ağaç etrafında noktalardan ibaret havayı temsil eden içi noktalı iki daire kazınmıştır. Sağında bir oturan, bir de duran adam figürü var. Oturan iki adam figürünün arasında üç adet delme nokta bulunmaktadır. Çalışma alanının solunda yatır vaziyette bir eşek figürü, kutsal ağacın altındaki boşlukta bir daire, dairenin sağında ise yine yatır vaziyette bir kurt figürü çalışılmıştır. Figür alanının tam ortasında ise başı çember ve ortasında nokta olan, kanatlı bir insan figürü kuş gibi yere konacak şekilde betimlenmiştir (Bkz. Görüntü:135).

Görüntü 135: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Klorit silindir mühür üzerinde elleri havaya kaldırılmış bir adam figürü ve bu adama saldıran kuş başlı, kanatlı, dört ayaklı bir hayvan çalışılmıştır. Sağ üstte bir balık, sol üstte bir öküz başı, altta ara yerde altı tane delme nokta çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:136).

Görüntü 136: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Gri-yeşil kloritit silindir mühür oyması ve iki tarafında birer halka mevcut. Uzunlamasına yazılmış, çok soluk dekore edilmiş, olasılıkla bitirilmemiş ama ham

halde figürler varmış gibi görünen, bazı ağaçlar ihtiva eder. Alan iki uçta kazınan iki halka ile belirlenmiştir (Bkz. Görüntü:137).

Görüntü 137: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Gri-yeşil sabun taşından silindir mühür üzerine bir tane duran adam, bir keçi, iki sıra delme daireler ile ayrılmış mekan üzerinde kazılmış, oturan bir figür bulunmaktadır (Bkz. Görüntü:138).

Görüntü 138: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Silindir mühür üzerine olasılıkla tanrıları temsil eden iki figür, iki yabani keçi arka ayakları üzerinde duruyor. Keçilerin başları dışarı doğru yönelmiş ve yukarıya doğru uzanmıştır. Keçi figürlerinin hemen altında dünya ve gezegenleri temsil eden yedi nokta imgeleri çalışılmıştır (Porada, 1948), (Bkz. Görüntü:139).

Görüntü 139: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Bir yanı altın kapaklı hematit taşından yapılmış silindir mühür. Mühür üzerine Mısır'lı duruşuna sahip (yanal figür duruşu) kutsal ağacın gövdesini tutan bir adam figürü oyması, kutsal ağaç figürü, bir arslan, bir keçi ve bir köpek figürü kazınmıştır. Soldaki iki hayvan arasında teslim olmuş yavru bir ceylan figürü çalışılmıştır. Ayrıca çalışma alanının üst kısmında iç içe geçmiş yatay " V" harflerinden oluşan çalışma alanının üst sınırını oluşturan bir motif bulunmaktadır (Bkz. Görüntü:140).

Görüntü 140: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Hematit silindir mühür üzerindeki delik boylamasına açılmıştır. Mühür üzerinde bir dizi karmaşık figürler oyulmuştur. Bir keçinin sırtında tanrısal bir kuş, yanda başka bir kuş veya çiçek, bir burç, dört bacaklı bir yaratık, uzun pençeli bir ilah(i), çıplak bir adam ve iki köpek veya kurt da dahil; figürlerden oluşan görüntüler kazınmıştır. Mühür parlatılmış ayrıca yakılmış ve pişirilmiştir (http://www.britishmuseum.org), (Bkz. Görüntü:141).

Görüntü 141: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Metal-gri kantaşı silindir mühür. Çalışma alanında esas sahnede kısa saçlı iki kadın figürü, kutsal çok bölümlü süslü giysiler içinde çifte bir tabure önünde arkalıkları dışbükey oturaklar üzerinde oturmaktadırlar. Her biri elinde küresel vaftis kapları tutuyorlar ve ortalarında tütsü semaveri yer alıyor. Semaverin üst kısmında paralel duran kollar mevcuttur. Üst tarafta kanatlı disk (mitannilerin kanatlı güneş figürü)

(Bender, 2007) kutsanmış ay üzerinde yer almaktadır. İkincil motif ise kısa saçlı ve sağa bakan bir insan başının üst kısmında sahlanmış bir çift aslan figürü çalışılmıştır. Alt ve üst figür sınırları üç çizgili burma motifle (saç örgüsü) sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:142).

Görüntü 142: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

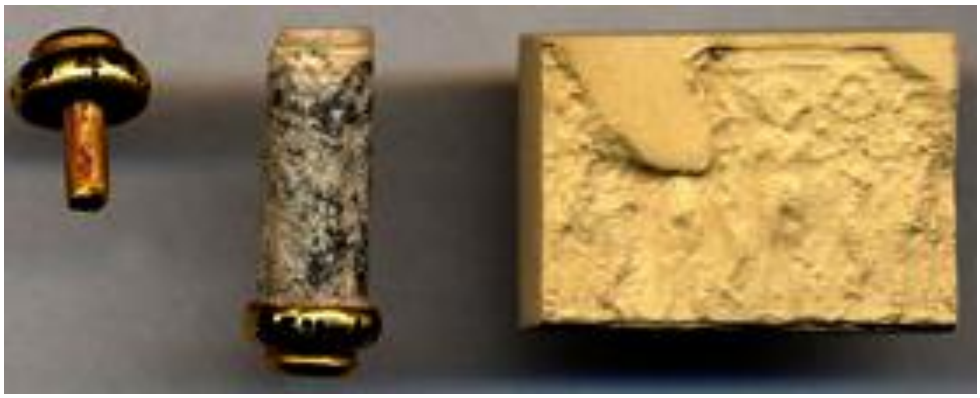
Fayans silindir mühürün çalışma alanında, birbirine bakan Babilon giysili iki erkek figürü yer almaktadır. İki figür arasında meyveli bir kutsal ağaç çalışılmıştır. Sağda arka ayakları üzerinde duran ve geriye bakan bir keçi figürü kazınmıştır. Sol tarafta da bantlar içinde dik şekilde duran üç çift nokta (bir çeşit spiral süsleme) yer almaktadır. Bu kabartılmış noktalar ek motiflerle çevrelendiği zaman Dakios'un yorumu ile "guilloche" motifi olarak tanımlanmaktadırlar (Dakios, 1971). Figür alanında serbest veya tek oldukları zaman ise dünyamızın betimleyicisi olarak tanımlanmaktadırlar (Bkz. Görüntü:143).

Görüntü 143: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Lacivert taş mühür; üzerinde iki insan figürü, kahraman edalı avcılar ve ters tuttukları hayvan figürleri ile, bir avcının üst tarafında güneş figürü oyulmuş. Dövülerek imal edilmiş altın kapaklar ve iki dış yüzü konveks (dış bükey) uçta dönen halkalar ve silindir deliğine yerleştirilmiş altından imal edilmiş levhadan tüpler mevcut.

Silindirin dönmesi için delik boylamasına açılmıştır. Silindir mühür hasar görmüş ve bir kapak halen söküktür (Bkz. Görüntü:144).

Görüntü 144: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Silindir mühürün malzemesi olasılıkla serpentinit'tir. Üst ve alt bantlara büyük olasılıkla süs oluşturmak amacı ile süratli spiral delme yapılmış. Her bant iki çift uzun boynuzlu birbirine bakan keçilerle süslenmiş. Uçlarda dövülmüş altından yapılmış süspansiyon halkaları bulunmaktaydı. Halkaların biri kayıptır. Kapaklar ikisi kımıldamış üçer altın telle süslenmiştir. Silindirin dönmesini sağlayacak delik uzunlamasına delinmiştir. Yüzey çok yıpranmış ve olasılıkla yanmıştır (Bkz. Görüntü:145).

Görüntü 145: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Kalsit taşından yapılmış silindir mühür üzerinde, yüzyüze bakışan boğa ve aslan figürleri ön planda olmak koşulu ile geri planda ne olduğu anlaşılamayan bir figür bulunmaktadır. Ayrıca iki altta, iki de üstte olmak üzere dört tane delme nokta çalışılmıştır. Dış yüzeyinde iki altın levhadan üretilmiş yüzük şeklinde kapakları ve iki uçta birer tane dönmeyi sağlayan halkaları vardır. Mühür uzunlamasına delinmiş olup oymalar yıpranmıştır (Bkz. Görüntü:146).

Görüntü 146: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Mika silindirik boncuk; orijinal yapısı mika silindir mühürdü. Ancak kırılınca mühür olarak kullanılamadığı için boncuğa dönüştürülmüştür. Silindir mühürün deliği boylamasına açılmıştı. Çok yıpranmış olmasına rağmen heyecan verici bir oyması vardır. Kutsal ağaç ve iki erkek, hayvanları ile daireler altında yaslanmış bir hayvan figürü oyulmuştur (Bkz. Görüntü:147).

Görüntü 147: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Sabun taşı silindir mühür biraz dışbükey kenarlı ve her kenarda derin oyulmuş çizgiler mevcuttur. Çalışma alanındaki figürler tamamen yalın ve çizgisel olarak çalışılmıştır. Çalışma alanının ortasında kırık çizgilerle olasılıkla bir insan figürü, etrafında ise uçan kuşları temsil ettiği düşünülen imgelemler oyulmuştur. İnsan figürünün solunda “X” , sağında ise “+” sembollerine benzer kuş olduğu düşünülen

stilize figürlerden daha büyük iki imge yerleştirilmiştir. Mühürün deliği uzunlamasına açılmıştır. Mühür kazınmış ve parlatılmıştır (Bkz. Görüntü:148).

Görüntü 148: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Kumtaşı oyularak yapılmış silindir mühürdür. İki bant halinde oyulmuştur. Bantın birinde mürekkep balığı veya balık figürleri dizi halinde kazınmıştır. Diğer banttaki oymalarda ise stilize yapraklar ile birlikte ikili dairesel formlar muhtemelen zeytin meyveleri oyulmuştur. Mühürün iki ucunda birer çizgi oyulmuş olup alt banttaki oyma çizgi epey yıpranmıştır. Silindir mühürün deliği boylamasına açılmıştır (Bkz. Görüntü:149).

Görüntü 149: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Mısır mavisinden yapılmış silindir mühürün iki ucunda etrafını dolanan paralel çizgiler oyulmuş figürler bu iki çizgi ile sınırlandırılmış alana kazınmış. Ortada uzun başlıklı bir insan figürü, yerde oturan bir başka insan figürü ve tamamı görünmeyen güneş diski oyulmuştur (Pittman, 1987). Delik silindirin uzunlamasına delinmiştir (Bkz. Görüntü:150).

Görüntü 150: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Klorit silindir mühür üzerine, birbirine saldıran biri akbaba başlı ve kanatlı iki aslan, olasılıkla zıplayan bir yunus balığı veya bir bitkinin yanında oyulmuşlardır. Üstte güneş ile arka planda yukarda ay ve önünde dünya kazınmıştır. Mühür üzerinde oyulmuş diğer delme nokta daireler büyük olasılıkla yıldızları veya başka gezegenleri temsil etmektedirler. Mühürün deliği uzunlamasına delinmiş olup mühür kazınmış ve parlatılmıştır (Bkz. Görüntü:151).

Görüntü 151: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Hematit taşından yapılmış silindir mühür üzerine silindirik bir altın kapak süspansiyon lehimlenmiştir. Ancak kapakların bir uçtaki kayıptır. Delik mühürün uzunlamasına açılmıştır. Mühür üzerinde kutsal ağaç, solunda ön kısmı kartal, arkası aslan ve sağda bir dağ keçisi oyulmuştur. Altta iki balık mevcuttur. Mühür üzerinde parçalı burma kenar desenleri oyulmuş ve parlatılmıştır (Bkz. Görüntü:152).

Görüntü 152: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Klorit silindir mühür üzerindeki delik uzunlamasına açılmıştır. Figürlerde olasılıkla bir kartal ve bir kuş oyulmuştur. Ayrıca ay içerisinde dünyayı temsil eden disk ve ışıyan bir güneş kazınmıştır (Pittman, 1987). Mühür üzerindeki oyma çok yıpranmıştır. Motifler kazınmış ve parlatılmıştır (Bkz. Görüntü:153).

Görüntü 153: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Siyah kantaşı silindir mühürün çalışma alanında, Suriye tanrıçası sağa dönük şekilde, üst kısmı yuvarlak kesim elbiseli, boynuzlu örgülü başlıklı ve elinde, üzerinde ay şeklinde örtü bulunan küçük bir testi taşır şekilde çalışılmıştır. Önünde pençeleri ile saygı gösteren küçük bir maymun figürü yer almaktadır. Suriye tanrıçası çıplak bir tanrıçaya bakıyor. Çıplak tanrıçanın vücudu öne bakarken (cepheden görünüm) baş ve ayaklar sola dönüktür. Kollar ise yanlara sarkık şekilde çalışılmıştır. Sağda başı bağlı bir kadın figürü kazınmıştır. Kadının bir eli saygı gösterir şekilde havaya kaldırılmıştır. İki figür arasında da çoklu bir haç (ankh) işlenmiştir. Çalışma alanında stilize bir ağaç betimlemesi de yer almaktadır. Kadın figürünün arkasında iki çocuk figürü yer almaktadır. Başlarının üst kısmında ise üç halkalı sonsuzluk zinciri (guilloche band) yer almaktadır (Pittman, 1987). Bu motif Claude ve diğerlerine göre, paralel bükme veya "guilloche" olarak tanımlanmaktadır (Claude, Schaeffer-

Forrer, 1983). Kutsandığı düşünülen ve bir kanatlı tag (kemer) altında bulunan tanrıçanın ayakları altında yere çökmüş bir ceylan figürü kazınmıştır. Tanrıçanın sağında ve yine kemer altında bir testi betimlemesi çalışılmıştır. Çalışma alanı alttan ve üstten sönük, ince düz çizgilerle sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:154).

Görüntü 154: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Klorit silindir mühür üzerine dışbükey bir altın kapak ve alt ucuna bir halka lehimlenmiştir. Diğer uçtaki altın kapak ve halka kayıptır. Silindir mühür üzerindeki delik boylamasına açılmıştır. Mühür üzerinde bir kutsal hurma ağacı, bir avcı figürü, avlanmış bir hayvan ve üç delme nokta (disk) oyulmuştur. Silindir mühür parlatılmıştır (Bkz. Görüntü:155).

Görüntü 155: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Külrengi sabuntaşından yapılmış silindir mühürün deliği uzunlamasına açılmıştır. Tam net görülmemekle birlikte en az üç insan figürü ve kuşlar oyulmuştur. Solda bir öküz başı iki insan figürü arasında çoklu haç imgesi çalışılmıştır. Orijinal tasarım büyük ölçüde hasara uğratılarak çizgiler ve oluklar açılmıştır (Bkz. Görüntü:156).

Görüntü 156: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Silindir mühür üzerindeki kompozisyonlar sırlanmıştır. Mühürün baskı sırasında dönmesini sağlayacak delik boylamasına delinmiştir. Üç kademeli altın kapak üzerine süspansiyon halkaları lehimlenmiştir. Süspansiyon halkaları şu anda üstünde değil ve altın kapakların biri de kayıptır. Mühür üzerinde Mitanni (Mitannian) stilinde, tahtta oturan bir adam, arkasında duran iki adam figürü mevcuttur. Önünde ise bir ağaç bir de erkek geyik oyulmuştur. Mühürün yüzeyi iyi korunamadığı için yıpranmış bir görünümdedir (Bkz. Görüntü:157).

Görüntü 157: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Klorit silindir mühürün baskı sırasında dönebilmesi için, delik, mühürün uzunlamasına delinmiştir. Elinde ters bir mızrak tutan adam figürü (muhtemelen hayvanların efendisi) bir grup hayvan önünde duruyor. Üst tarafta bir keçi ve bir boğa, üzerlerinde bir kuş figürü oyulmuştur. Aşağı kısımda keçi veya geyiği ısıran bir köpek veya aslan kazınmıştır. Mühür yüzeyi üzerinde çeşitli yerlerde delme noktalar vardır. Ortada bitkiye benzer bir oyma ile iki külçe oyulmuştur (Claude, Schaeffer and Forrer, 1983), (Bkz. Görüntü:158).

Görüntü 158: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Üzerinde sırlı kompozisyonlar kazınmış silindir mühür. Mitani (Mitannian) stilinde imal edilmiştir. Mühürün deliği uzunlamasına delinmiştir. Mühür üzerinde meyveli kutsal ağaç, solda kuş başlı bir insan figürü, bir merdiven ve sağda erkek geyik figürü oyulmuştur. Mühür iyi korunamadığı için yıpranmış olup sadece sırlı kısımlar iyi durumdadır (Bkz. Görüntü:159).

Görüntü 159: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Plankeit silindir mühür; bir sıra noktalarla birbirinden ayrılmış birbirine ters olarak kaydedilmiş iki tasarım şeklinde çalışılmıştır. Tasarımların birinde karşı karşıya diz çökmüş iki adam ve aralarında bir kuş mevcut. Diğerinde bir figür tanrıçaya bir hediye takdim ediyor. Noktalarla ayrılmış karşı tasarımda ise yine karşı karşıya iki erkek başlı sfenks bir ağaca bakar şekilde kazınmıştır. Ayrıca iki hayvan çapraz şekilde uzanmış olarak betimlenmiştir. Silindir mühür üzerindeki delik boylamasına delinmiştir (Bkz. Görüntü:160).

Görüntü 160: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Klorit taşından silindir mühürün üzerindeki delik uzunlamasına açılmıştır. Mühür az bir miktarda içbükey olarak imal edilmiştir. Mühür üzerinde aslana kılıçla saldıran bir adam figürü oyması, ortasında bir nokta bulunan büyük bir daire bu figürün vücudu üzerine oyulmuş ve kalkan gibi duruyor. Ayrıca mühür üzerine kazınmış bir keçi, bir boynuzlu hayvan başı ve arkada duran bir kuş figürü bulunmaktadır. Çalışma yüzeyinde delme noktalar, kazınmış ve parlatılmış durumdadır (Bkz. Görüntü:161).

Görüntü 161: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Hematit taşından yapılmış olan mühürün deliği uzunlamasına açılmıştır. Mühür üzerindeki çalışma dört figür halinde çalışılmıştır. Birinci figür, uzun boynuzlu keçi başlı bir adam figürüdür. İkinci figür canavar betimlemesinin elinde orak ve bir aslanın kuyruğunu kavramış halde çalışılmış halidir. Üçüncü figür aslanın önünde elleri aşağıya uzanmış bir adam olarak çalışılmıştır. Dördüncü figür ise alt alandadır ve aslanı çevreleyen bazı figürler ile top benzeri kazımalardan oluşmaktadır. Mühür kazınmış ve parlatılmıştır (Bkz. Görüntü:162).

Görüntü 162: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Fayanstan yapılmış olan mühürün deliği uzunlamasına açılmıştır. Mühür yıpranmıştır. Sırlanmış yerlerin oymaları hala yerinde duruyor. Mühür üzerinde iki kutsal ağaç birbiri üzerinde yer alıyor. Ağaçların her biri coşmuş hayvan figürleri tarafından çevrelenmiş. Beş tane süslü figür soldan sağa doğru ulaşmaktadır. Çıplak bir tanrıça ve yalvaran bir tanrıça figürü kazınmıştır. Cübbeli kral, elleri havada yalvaran cübbeli biri, elleri göğsünde çapraz halde çıplak bir figür bulunmaktadır. Ayrıca üst bölümde erkek geyik başları yer almaktadır (Bkz. Görüntü:163).

Görüntü 163: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Hematit silindir mühür ayrıntılı Mitani (Mitannian Elaborate) stilinde yapılmıştır. Süslü bir figür, oturan tanrıya kurbanlık bir hayvan sunmaktadır. Bir melek, bir de dünya şekli kazınmıştır. Halkalı örgülü bir dekorasyonla ikiye bölünmüş çalışma alanı mevcuttur. Bu kısımların birincisinde (üstte) aslan avını takipte, ikincisinde (altta) ise bir keçi kartalın saldırısına uğramış pozisyonda kazınmıştır (Bkz. Görüntü:164).

Görüntü 164: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Hematit silindir mühür ayrıntılı Mitani (Mitannian Elaborate) stilinde yapılmıştır. Mühür üzerinde bir maymun, bir kartal ve beş tane de insan figürü oyulmuştur. Kuşbaşlı bir adam ve çıplak bir tanrıça da mühür üzerine kazınmıştır. Figürlerden iki tanesi ellerinde hayvanlar taşıyorlar. Altta ise sarmal örgü desen (spiral decoration) kazıması yer almaktadır (Bkz. Görüntü:165).

Görüntü 165: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Klorit silindir mühürün deliği uzunlamasına açılmıştır. Mühür üzerindeki oymalarda incelik yok, kaba bir oyma yapılmıştır. Mühür üzerinde oturan bir adam figürü, birden fazla ağaç veya bitki ve tarif edilemeyen (tanımlanamayan) iki adet dört ayaklı hayvan figürü sağ üçgen içerisine yerleştirilmiştir. Figür alanına balık imgesi olduğu düşünülen birçok figür serpiştirilmiştir. Mühür kazınmış ve parlatılmıştır (Bkz. Görüntü:166).

Görüntü 166: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Hematit silindir mühürün deliği uzunlamasına delinmiştir. Mühür üzerinde, elinde topuz bulunan kral ve tanrıça Lama karşı karşıya oyulmuştur. Üç sutun halinde çivi yazısı kazınmış olup, uca doğru kenar kralın başını koruyacak şekilde ya bilinçli olarak yuvarlanmış ya da kırılmıştır. Mühür kazınmış ve parlatılmıştır (Bkz. Görüntü:167).

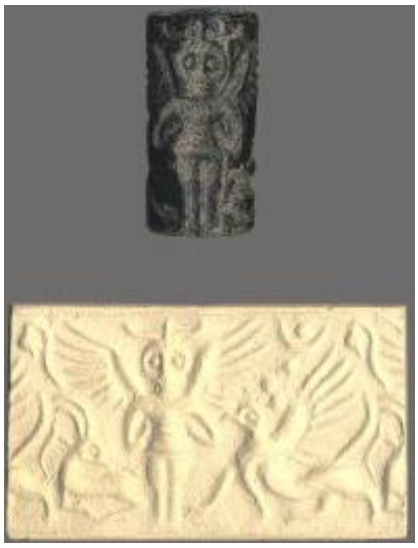
Görüntü 167: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.britishmuseum.org/)

Siyah klorit silindir mühür üzerine bir kutsal ağaç ve önünde oturan bir kartal oyulmuştur. Kartalın bir kanadı havaya kaldırılmış, diğeri yanda durur şekilde kazınmış. Kutsal ağacın tepesinde ışık gibi uzantılar yapılmıştır. Şematik meyveler ağacın iki tarafında da vardır. Mühürün ortası süspansiyon için yüzük veya başka bir obje yerleştirmek üzere perfore (delikli) haldedir (Bkz. Görüntü:168).

Görüntü 168: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.britishmuseum.org/)

Siyah klorit taşından yapılmış silindir mühürün yüzeyinde bazı kırık ve çarpmalar bulunmaktadır. Mühür üzerine kanatlı bir insan figürü oyulmuştur. Figürün frontal duruşu dikkat çekicidir. Olasılıkla bir tanrı, yaban keçisi figürü ve yürüyen dört ayaklı aslan benzeri kartal figürü ile çevrelenmiştir. Üstte bir ay ve dünya dört tane delme nokta ve bir filiz bulunmaktadır (Bkz. Görüntü:169).

Görüntü 169: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Yılantaşından külrengimsi bulutlu siyah silindir mühür üzerine, oyma figürler çalışılmış. Süspansiyon için perfore edilmiştir. Çeşitli küçük delikler açılmıştır. Yüzeyde bazı çizikler ve küçük darbe (çarpma) izleri mevcuttur. Stilize, çizgisel büyük gözlü bir figür veya kolları arasında daireleri taşıyan bir erkek insan figürü çalışılmıştır. Dışa ve yukarıya açık kollar üst kenara yetişmiş. İki yanda yukarıya doğru dört ayaklı hayvan figürleri (muhtemelen domuz) ile bazı aletler veya silahlar gibi görünen kazımalar vardır. Stilize saçlar alanın dış tarafında yer almaktadır. Olasılıkla "hayvanlar kralı" kompozisyonudur (Bkz. Görüntü:170).

Görüntü 170: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Yanık hematit taşından yapılmış silindir mühür üzerine oyulmuş figürler bulunmaktadır. Cübbeli bir erkek figürü, olasılıkla sola dönük. Stilize olarak çizilmiş bir kutsal ağaç yine stilize dört imge tarafından çevrilmiştir. Kanatlı dört ayaklı bir

hayvan da sağ tarafta yer almaktadır. Alt sınır bir zemin çizgisi ile belirlenmiştir (Bkz. Görüntü:171).

Görüntü 171: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Klorit taşından yapılmış silindir mühür üzerine oyulmuş figürler bulunmaktadır. Süspansiyon için üzerine delikler açılmıştır. Yüzeyde çizikler ve vuruklar olan bulutlu külrengimsi siyah; öne yönelik ama sola bakan stilize bir figür uzun bir cübbe giymektedir. Sol eli olasılıkla bir alet, baston veya silah tutmaktadır. Uzun sol kolu boştadır. Önünde iki adet dikey zig-zag ve ikisi arasında düz bir çizgi vardır. Mühür Mısır tarzında oyulmuştur (Bkz. Görüntü:172).

Görüntü 172: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Demirle zenginleştirilmiş silindir mühür üzerine sırt üstü yatmış bir kadın ve şişkin karınlı, kuyruklu bir erkek muhtemelen cinsi münasebet anında oyulmuştur. İkisinin de dört uzun parmaklı elleri ağaçlara değiyor. Solda çömelmiş veya yatmış bir aslan

veya kurt ve çalışma yüzeyi üzerinde üç adet çukur nokta mevcuttur (Bkz. Görüntü:173).

Görüntü 173: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Eski Babilon stilinde hematit silindir üzerine, Tanrı ve Tanrıça figürleri dekoratif motifler arasında oyulmuştur. Solda duran tanrı dizine kadar inen bir kostüm giyiyor. Sol elinde bir topuz diğer eli aşağıya uzanmış konumda çalışılmıştır. Tanrı yüzü uzun, kat kat fırfırlı elbise giyen tanrıçaya bakıyor. Tanrıça ellerini "dur" anlamında tanrıya uzatmıştır. Boynuzlu bir karga da ellerini ayinsel bir biçimde veya o da "dur" dercesine havaya kaldırmıştır. Çalışma yüzeyi içinde başka figürler, semboller ve anklar (ankhs) vardır. Üst kısmında oval bulunan haç benzeri Mısır'da uzun ömürlülüğü ifade eden, sembol ankh oyulmuştur. Ay içinde ışıyan güneş, bir maymun, bir tavşan bazı boynuzlu hayvanlar (muhtemelen ceylanlar) mevcuttur. Kadının arkasındaki alan sarmal bir süsleme ayırıcı ile esas sahneden ayrılmıştır. Baskı yönüne dikey düzlemde dört çizgisel kaide üzerine yerleştirilmiş hayvanlar mevcuttur. Üç kaide üzerinde aynı figür tekrarlanırken dördüncü kaide üzerinde farklı hayvanlardan oluşan bir dizi çalışılmıştır. Bu dizelerdeki hayvanlar tavşan, ördek, ceylan, fare, kirpi ve ahtapottur (Bkz. Görüntü:174).

Görüntü 174: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Hematit silindir mühür üzerine figürler oyulmuştur. Süspansiyon için perfore delikleri açılmıştır. Mühür alt tarafından büyük ölçüde hasara uğratılmıştır. Mühürün yüzeyi çok iyi parlatılmıştır. Üzerinde bir hayvan figürü oyulmuştur. Bu figürün üst tarafına yıldız gibi bir obje oyulmuştur. Stilize bir kutsal ağaç ve aslan görünümünde oturan bir hayvan mevcuttur. Çivi yazısına benzeyen bazı işaretler kazınmıştır. Bu işaretler daha sonra restore edilmiş görünüme sahiptirler (Bkz. Görüntü:175).

Görüntü 175: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Hematit silindir mühürün deliği boyuna açılmıştır. Mühür üzerinde tanrıça Ninkarrak, Pa-bil-sag ve diğer bir tanrının karşısında durur şekilde oyulmuştur. (http://www.britishmuseum.org) Aralarında küçük çıplak bir tanrıça ve bir erkek başı yer alıyor. Sol tarafta iki kolon üzerinde çivi yazısı mevcuttur. Mühür kazınmış ve çok iyi parlatılmıştır (Bkz. Görüntü:176).

Görüntü 176: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Bakır sülfit silindir mühürün deliği uzunlamasına delinmiştir. Mühürde kartal, aslan, dağ keçisi ve kuş, kutsal ağaç etrafında oyulmuştur. İki uçta yükselmiş boncukla dekorasyon yapılmıştır. Mühürün süspansiyon halkası lehimlenmiştir. Silindir paslanmış ancak korunmuştur (Bkz. Görüntü:177).

Görüntü 177: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Hematit silindir mühür Mitani Ayrıntılı stilde yapılmıştır. Dökümlü kıyafet giymiş bir figür, oturan tanrıya kurbanlık bir hayvan ikram ediyor. Mühür üzerinde bir kartal ve bir de küre oyulmuştur. Halkalı sarmal örgü desenden (spiral) iki sıra dekor bant mevcuttur. Birinci bantta aslan avını takip eder vaziyette çalışılmıştır. İkinci bantta ise bir keçi geriye saldırı halindeki kartala bakıyor. Ayrıca bir de balık oyulmuştur (Bkz. Görüntü:178).

Görüntü 178: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Hematit silindir mühür Mitani Ayrıntılı stılde yapılmıştır. Mühür üzerinde bir maymun, bir akbaba ve bir de çıplak tanrıça bulunan beş figür oyulmuştur. Bu figürlerin ikisi tanrıçaya sunmak üzere ellerinde hayvan taşıyorlar. Altta iç içe iki çemberden oluşan altı halkalı bir dekor bant mevcuttur (Bkz. Görüntü:179).

Görüntü 179: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Hematit silindir mühürün deliği uzunlamasına açılmıştır. Mühürün üst tarafında altın bir kapak ve deliği içinde ise bir altın tüp kapağa lehimlenmiştir. Alt kapağı bulunamamıştır. Mühür üzerinde üç tane insan figürü oyulmuştur. Figürlerden biri, bir ikram masası önünde oturur durumda betimlenmiştir. Ortadaki figür kanatlıdır ve figür alanına hakim durumda olup, elinde de muhtemelen silah vardır. Üçüncü figür ise bir sistra (müzik aleti) tutuyor. Oturan figürün altında yaslanmış küçük bir hayvan figürü vardır. Üstte kanatlı figürün sol kanadı ile başı arasında parlayan güneş veya rozet imgesi çalışılmıştır. İkram masasının önünde oturan figürün başı seviyesinde ve arkasında ay içinde bir dünya yer alıyor. Çalışma alanı içinde iki akrep ve bir sinek figürü vardır. Mühür parlatılmıştır (Bkz. Görüntü:180).

Görüntü 180: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Silindir mühür için, dış yüzü konik altın kapak ve üstte süspansiyon halkası lehimlenmiş. Silindir mühür üzerine takılmış ama biraz küçüktür. Bu halka olasılıkla bu mühüre ait değildir. Hematit silindir mühürün deliği uzunlamasına açılmıştır. Silindir mühürün çalışma alanının ortasında aslan başlı, insan vücutlu bir figür

(olasılıkla kral), karşısında ceylan başlı, insan vücutlu başka bir figür (olasılıkla kraliçe) kazınmıştır. Kraliçenin arkasında yüzü ona bakan vücudu geriye dönük, boynuzlu ve dört ayaklı bir hayvanı baş aşağı konumda tutan bir insan figürü bulunmaktadır. Kralın arkasında ise yine dört ayaklı iki hayvanı biri sağ öteki sol elinde baş aşağı konumda tutan başka bir insan figürü çalışılmıştır. Kral ve kraliçenin ortasında ise ikisinin birer elleri ile baş aşağı olarak tuttukları dört ayaklı bir hayvan figürü kazınmıştır. Kral ve kraliçe birer elleri ile de arkalarındaki insan figürlerinin tuttukları hayvanları tutmaktadırlar. İkisinin ortasında ve baş hizalarının az üzerinde meşale benzeri bir motif çalışılmıştır. Kral ile kraliçenin arkasındaki insan figürünün baş hizasında ve ortalarında ay ve güneş diski, kraliçe ile arkasındaki insan figürünün baş hizasında ve ortalarında bir öküz başı çalışılmıştır. Kralın arkasındaki figürün yüzü önünde ortada güneş diski ve etrafında başka dünyaları temsil eden beş kubbemsi nokta bulunmaktadır. Bu figür bazı hallerde yıldızı da temsil ediyor (Bkz. Görüntü:181).

Görüntü 181: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Yarı kıymetli kırmızı taştan silindir mühürün deliği uzunlamasına açılmıştır. Uzun cübbe giyen erkek figürü oyulmuştur. Başında uzun bir şapka vardır ve yüksek arkalı bir sandalyede oturuyor. Mühür ya tam bitirilmedi ya da üzerindeki figürlerin tek figür hariç tümü silinmiştir. Kazınmış ve parlatılmıştır (Bkz. Görüntü:182).

Görüntü 182: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Kalsit silindir mühür üzerine, yüzyüze bakan aslan ve boğa ile arka mekanda ne olduğu tam olarak anlaşılamayan bir figür oyulmuştur. Yüzleri dışbükey dövme altın levhadan mamul iki altın kapak ve suspansiyon için her iki tarafa lehimlenmiş birer halka mevcuttur. Mühürün deliği uzunlamasına delinmiştir. Oymalar aşınmış görünümdedir. Figür alanının alt tarafında iki tane delme nokta çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:183).

Görüntü 183: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Klorit silindir mühürün deliği uzunlamasına açılmıştır. Figürlerde olasılıkla bir kartal, bir kuş kazınmıştır. Ay içinde bir disk muhtemelen dünya ve sağda ışıklı bir güneş imgesi oyulmuştur. Üzerindeki oymalar oldukça yıpranmıştır. Mühür kazınmış ve parlatılmıştır (Bkz. Görüntü:184).

Görüntü 184: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Klorit silindir mühürün deliği uzunlamasına açılmıştır. Mühür üzerinde kutsal hurma ağacı, dört ayaklı, boynuzlu bir hayvan oyulmuştur. Ayakta duran bir insan figürü, figürün bir yanında külçe halinde öküz derisi şeklinde mücevherler bulunmaktadır. Diğer yanında bir öküz başı imgesi bulunmaktadır. Ayrıca havayı temsil eden büyük bir daire, ortasında bir nokta çalışılmıştır. Çalışma yüzeyi içinde ayrıca insan figürünün omuzları üzerinde birer külçe ve sağdaki külçenin yanında tanımlanamayan bir figür oyulmuştur (Bkz. Görüntü:185).

Görüntü 185: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Hematit silindir mühürün deliği uzunlamasına açılmıştır. Mühür üzerinde dört oyma figür vardır. Bir adam, uzun boynuzlu, keçi başlı bir canavarı güdüyor. Bir elinde orak, diğer elinde coşmuş bir aslanın kuyruğu vardır. Aslanın önünde elleri sarkık bir adam durmaktadır. Altta aslanın etrafında bir öküz başı ve bir küre mevcuttur. Mühür kazınmış ve parlatılmıştır (Bkz. Görüntü:186).

Görüntü 186: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Demir açısından zengin, kloritit silindir mühürün, çalışma alanının ortasında üç aslanın saldırısına uğramış boğa figürü bulunmaktadır. İki hayvan figürünün üzerindeki alanda ise yılan imgesi olduğu düşünülen bir figür çalışılmıştır. Oyma yüzeyseldir ve yıpranmış görünümdedir. Mühürün deliği uzunlamasına delinmiş olup, kazınmış ve parlatılmıştır (Bkz. Görüntü:187).

Görüntü 187: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Hematit silindir mühür üzerine, çiçekli bir kutsal ağaç oyulmuştur. Kutsal ağacın altında ve etrafında hayvan figürleri çalışılmıştır. Kutsal ağacın sağ tarafındaki tavşan figürü optik görünümlü olarak betimlenmiştir. Mühür üzerinde iki tane dökümlü figür vardır. Figürlerden biri kartal başlı, diğeri oturan bir kartaldır. Çalışma alanının yukarısında dökümlü giysisi olan bir adam ve birbirine bakan iki kartal arasında bir öküz başı bulunmaktadır (Bkz. Görüntü:188).

Görüntü 188: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Hematit silindir mühür üzerinde etrafı aslan ve köpeklerle çevrilmiş kutsal ağaç oyulmuştur. Karşıda boğa başlı bir adam figürü vardır. Adamın sağ elinde asa veya mızrak, sol elinde avlanmış kanatlı bir hayvan, muhtemelen kartal vardır. Sağdaki aslanla avlanan hayvan arasında, dört ayaklı bir yavru hayvan figürü çalışılmıştır. Avcının sağ tarafında ise muhtemelen omuzunda başka bir av hayvanı taşıyan figür kazınmıştır. Süspansiyon deliği uzunlamasına açılmıştır (Bkz. Görüntü:189).

Görüntü 189: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Hematit silindir mühür üzerine, boğayı ayakları altına alıp ezen, mızrakla ve silahla şiddet uygulayan tanrı ile bu iki figürün önünde tanrıça oyulmuştur. Boğayı ayakları altına almış tanrının boyun hizasında ve önünde iç içe iki daireden oluşan bir motif kazınmıştır. Tanrıçanın elinde bir kuş, muhtemelen şahin bulunmaktadır. Tanrıçanın sağında yine bir tanrı oturur pozisyonda çalışılmıştır. Boynuzlu şapkası bulunan tanrıya iki tane hediye torbası olduğu düşünülen torba sunulmuştur. Tanrının ayakları bir tabure üzerine basmaktadır. Çalışma alanında ortada ve solda olmak üzere açık konumda iki kesik el kazınmıştır (Bkz. Görüntü:190).

Görüntü 190: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Siyah kloritit silindir mühür ortası biraz içbükey olarak çalışılmıştır. Mühür üzerinde iki erkek bir kadın figürü kazınmıştır. Ayrıca bir kutsal ağaç çalışılmıştır. Kutsal ağacın sağındaki erkek kutsal ağacı tutuyor. Diğer erkek figür de bir kolunu yukarıya uzatıp ağacı tutuyor. Diğer eliyle de kadının elini tutuyor. Ellerinin tutuştuğu bölgenin üst tarafında uçan bir kuş figürü, altta ise sığır derisi imgesi çalışılmıştır. Kadın figürünün yanında altta dünya ve yıldızları temsil eden figür ve üstte de boynuzları ay kabul edilerek arasına dünya yerleştirilmiş bir öküz başı kazınmıştır. Mühür üzerindeki tüm figürlerin oluşturduğu kompozisyon ve figür ilişkileri göz önüne alındığında kutsal ağaç ve kral önünde yapılan bir evlilik töreni betimlemesi olduğu söylenebilir (Bkz. Görüntü:191).

Görüntü 191: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Demir açısından zengin siyah kloritit silindir mühürün kenarları yuvarlanmıştır. Sanki altın kapaklar yerleştirilecekmiş gibi düzenlenmiştir. İp geçirilecek kadar geniş delik açılmıştır. Mühür üzerine stilize figürler ve ağaç ile tutsak hayvan figürleri çalışılmıştır. Çalışma alanının en sağındaki insan figürü elinde bir mızrak tutar şekilde kazınmıştır (Bkz. Görüntü:192).

Görüntü 192: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

Kumtaşı silindir mühür üzerine stilize kutsal ağaç figürü ile hangi varlıkların simgesi oldukları anlaşılamayan diğer bazı figürler oyulmuştur. Ayrıca etraflarında çember bulunan iki de nokta çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:193).

Görüntü 193: British Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.britishmuseum.org/)

3.4.3 Güzelyurt Arkeoloji ve Doğa Müzesi

Mühür Batı Asya stili ile Ege stilinin karışımından meydana gelen Kıbrıs stilinde yapılmıştır. Malzemesi siyah renkte hematit taşıdır. Silindir şeklinde olup ortası deliktir. Üzerindeki konu kazınarak işlenmiştir. Üzerinde işlenen konu: uzun elbise giymiş karşılıklı duran iki insan figürü (olasılıkla kraliçe ile kral) aralarında, baş hizasında güneş motifi; arkalarında altta, kutsal ağacın iki yanında oturur vaziyette boynuzlu iki hayvan (keçi veya geyik bu hayvanların Kıbrıs'a özgü dağ koyunu Muflon olma olasılığı yüksek) üstte; ortada ağacın arkasında diz çökmüş vaziyette oturan ve iki elinde birer sopa tutan sakallı bir figür. Figürün sol ve sağında diz çökmüş vaziyette, sopaları tutan kuş başlı insan vücutlu figürler kazınmıştır (Bkz. Görüntü:194).

Görüntü194: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Orkem Yazgın)

3.4.4 John Hopkins Arkeoloji Müzesi

John Hopkins Arkeoloji müzesinde sergilenmekte olan silindir mühürler Geç Bronz Çağı MÖ 1450-1050 yıllarına takvimlenmiş örneklerden oluşmaktadır.

Silindir mühürün çalışma alanının sol tarafında diğerlerine göre nispeten daha büyük boyda işlenmiş bir insan figürü bulunmaktadır. Bu figürün sağında başka bir insan figürü yer almaktadır. Bu iki figür arasında; üst tarafta bir öküz başı imgesi çalışılmıştır. Bu öküz başı imgesinde arkeolojik Kıbrıs silindir mühürlerinin diğer örneklerindeki öküz başı imgelerinden farklı özellikle tasarlanmış ve çalışılmıştır. Öküz başının gözleri dünyayı veya dünyaları temsil eden yuvarlaklar halinde kazınmıştır. Boynuzları ise ay'ı temsil eder şekilde çalışılmış ve ortasında dünyaya yer verilmiştir. Onun altında iki insan figürünün ellerinin dış tarafları nazikçe birbirine değdirilmiştir. Ellerin altında ortada güneş diski etrafında dünyaları temsil eden daireler kazınmıştır. Çalışma alanındaki üçüncü ve sağdaki insan figürü ile ikinci figürün ellerinin de arka tarafları birbirine değdirilmiş şekilde çalışılmıştır. İki figürün arasında kalan alanda üstte güneş diski etrafında dünyaları temsil eden daireler veya rozet, ellerinin hemen üstünde ve altında ise ay ile ortasında dünyayı temsil eden daire işlenmiştir. Büyük figürün solunda ise ikinci ve üçüncü figürler arasındaki gibi üstte güneş diski etrafında dünyaları temsil eden daireler veya rozet, ellerinin hemen üstünde ve altında ise ay ile ortasında dünyayı temsil eden daire kazınmıştır. Figürlerin dizini öyle tasarlanmıştır ki mühür yürütüldükçe figürlerin elleri aynı şekilde birbirine temas ediyor (Bkz. Görüntü:195).

Görüntü 195: John Hopkins Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://archaeologicalmuseum.jhu.edu/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında, güneş diski ışıklı şekilde veya rozet kazınmıştır. Güneş veya rozet imgesinin üst ve alt tarafında dünya kanatlı şekilde çalışılmıştır. Bu iki imgenin kelebek figürleri olarak yorumlanma olasılığı vardır. Bu grubun sağında ve solunda arka ayakları üzerinde şaha kalkmış birer tane ceylan

figürü yer almaktadır. Çalışma alanının en sağında çıplak bir kadın figürü sağ kolunu yukarıya kaldırmış, omuzu ile eli arasında ay ve dünya imgeleri çalışılmıştır. Mühür üzerindeki ceylan figürleri sola baktırılarak silindir mühür yürütüldükçe figürlerin birbirini takip eder konumda peşpeşe sıralanması sağlanmıştır (Bkz. Görüntü:196).

Görüntü 196: John Hopkins Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://archaeologicalmuseum.jhu.edu/)

Silindir mühür ya yıpranmış ya da titizlikle işlenmemiştir. Mühürün çalışma alanının solunda, yan yana soldan sağa doğru koşan dört ayaklı iki hayvan figürü, arkalarında yan yatmış bir bitki imgesi (hayvanlardan birinin kuyruğuymuş görünümünde) kazınmıştır. Önlerinde bir sonsuzluk zinciri çift çizgili olarak çalışılmıştır. Sonsuzluk zincirinin üst tarafında bir balık figürü, balık figürünün sağında muhtemelen arka ayakları üzerinde amuda kalkmış bir eşek figürünün yarısı olduğu söylenebilecek hayvan figürü kazınmıştır (Bkz. Görüntü:197).

Görüntü 197: John Hopkins Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://archaeologicalmuseum.jhu.edu/)

Silindir mühür üzerindeki çalışmalar oldukça yıpranmıştır. Silindir mühürün çalışma alanının sağında ayakta duran bir insan figürü çalışılmıştır. İnsan figürünün solunda üstte öküz başı veya eşek başı imgesi olduğu düşünülen bir motif, altında kubbemsi bir nokta çalışılmıştır. Çalışma alanının ortasında, solucan ile yılanları temsil ettiği

düşünülen figürler yapılmıştır. Yılan ve solucan figürlerinin solunda üstte öküz başı veya eşek başı imgesi olduğu düşünülen bir motif, altında ise sol anahtarına benzer dekoratif amaçlı olduğu düşünülen bir motif ve dairesel kısmının ortasında kubbemsi bir delme nokta kazınmıştır (Bkz. Görüntü:198).

Görüntü 198: John Hopkins Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://archaeologicalmuseum.jhu.edu/)

Silindir mühürün çalışma alanında iki tane öküz veya boğa figürü çalışılmıştır. Öküzlerin biri önüne bakar şekilde kazınmıştır. Diğer öküz ise boynu iyice geriye dönmüş, kuyruğu ağzına değmiş bir konumda çalışılmıştır. Boynu geriye dönük olan öküz figürünün altında bir nokta, diğer öküz figürünün altında ise neyi temsil ettiği anlaşılamayan (muhtemelen bitki veya ot) bir motif çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:199).

Görüntü 199: John Hopkins Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://archaeologicalmuseum.jhu.edu/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında kral koltuğunda (günümüzde de Kıbrıs'ta var olan ahşap-hasır sandalye modelinde bir koltukta) oturur şekilde kazınmıştır. Kral elinde bir mızrak tutmakta, baktığı tarafta hareketli bir yılan figürü, mızrağın solunda yine bir mızrak çalışılmıştır. Mızrağın solunda ayakta duran bir

insan figürü kazınmıştır. Kralın arkasında ise üstte bir öküz başı, altında ise “X” sembolü veya yıldız ya da külçe çalışılmıştır. Eski Mısır’da “X” sembolü “kh” olarak kullanılmaktaydı. Kıbrıs alfabesinde ise bu harf “ksi” veya “kse” olarak kullanılmaktaydı (Bkz. Görüntü:200).

Görüntü 200: John Hopkins Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://archaeologicalmuseum.jhu.edu/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında biri altta, diğeri üstte iki tane güneş imgesi bulunmaktadır. Üstte solda yıpranmış bir güneş figürü daha kazınmıştır. En solda ise üst üste sekiz tane (delme nokta) dünya figürü yer alıyor. Alttaki güneş imgesinin iki yanında, iki tane, biri muhtemelen muflon, diğeri boğa figürü çalışılmıştır. Bu hayvan figürlerinin üst tarafında ters duran kuş başlı, uzun boyunlu (deve kuşuna benzer) dört ayaklı bir hayvan figürü çalışılmıştır. Bu mühürün çalışma alanı da delme noktalarla sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:201).

Görüntü 201: John Hopkins Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://archaeologicalmuseum.jhu.edu/)

3.4.5 Larnaka Arkeoloji Müzesi

Larnaka Bölge Müzesi’nde Kıbrıs'ta bulunan geç tunç çağı yerleşim bölgelerindeki arkeolojik alanlarda yapılan kazılardan elde edilen silindir mühürler sergilenmektedir. Mühürler MÖ 1400-1100 yılları arasına tarihlenmiştir.

Silindir mühür üzerinde dört tane kuş yüzlü kadın figürü kazınmıştır. Dördünün de başında askeri kalpak bulunmaktadır. İki tanesinin arasında bir kutsal ağaç mevcuttur. Kutsal ağacın iki yanındaki kadın figürleri uzun elbiselidirler ve birer elleri ile kutsal ağacı tutmaktadırlar. Diğer elleri ise bellerinde simetrik şekilde durmaktadır. Diğer iki kadın figüründen biri yine uzun elbiseli, diğeri ise günümüz bikinisi benzeri bir kıyafet giymektedir. Elbiseli kadının bir elinde sopa vardır. Diğer eli ile de çıplak kadının bacağını tutmaktadır. Çıplak kadının hemen yanında, ortada bir daire, üst tarafında bir koyun başı imgesi, altta ise tavşan başlı bir figür kazınmıştır. Silindir mühürün üst ve alt taraflarında birbirine paralel iki adet çizgi kazınmıştır (Bkz. Görüntü:202).

Görüntü 202: Larnaka Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühür, yıpranmış olmakla birlikte ilgi çekici figürlerle bezenmiş olduğu görülmektedir. Sağ tarafta bir oturak üzerinde kanatlı bir köpek figürü oturmaktadır. Oturağın altında olasılıkla yavru yaratıklar mevcuttur. Köpek figürünün önünde uçuşan iki kartal, onların altında bir öküz başı, bir ot veya çiçek, en solda bir kaplumbağa ve onun hemen altında bir akrep figürü mevcuttur. Öküz başının alt tarafında ise bir ördek figürü yer almaktadır. Öküz figürü ile köpek figürü arasında ise bir karınca figürü kazınmıştır. Mühürün boş alanlarına ise bazılarının içi boş, bazılarının ise içi dolu olan daireler serpiştirilmiştir (Bkz. Görüntü:203).

Görüntü 203: Larnaka Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühür üzerinde bir avcıyı betimleyen erkek figürü kazınmıştır. Sağ tarafında kanatlı kuş başlı bir canavarın saldırısına yer verilmiştir. Canavar figürünün üst tarafında iki tane dolu daire ve onların üzerinde iki tane büyük korkulu göz helozonik süsleme mevcuttur. Avcı figürünün sol tarafında da, yüzüne yakın yerde iki yılan, saldırmıştır. Mühürün alt tarafında iki düz çizgi arasında yanyana kemerlerden oluşan bir sınır süslemesi çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:204).

Görüntü 204: Larnaka Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühür üzerine çok sade bir şekilde, oturan bir kadın figürü kazınmıştır. Kadın bir kolu ile ne olduğu anlaşılamayan bir nesneyi kontrol altına almıştır. Sağ tarafta kuş başlı ayakta duran ve her iki elinde de yükseğe kaldırdığı nesneler tutmaktadır. Çalışma alanının diğer kısımları tarak benzeri imgeler oluşturan düz çizgilerle doldurulmuştur (Bkz. Görüntü:205).

Görüntü 205: Larnaka Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühürün ortasında, bir dibek içerisinde buğday başakları mevcuttur. Sol tarafta bir oturak üzerinde oturan uzun elbiseli bir kadın figürü mevcuttur. Kadının sağ kolunda bir bebek, sol elinde ise bir tütsü kazınmıştır. Sağ tarafta ise yılan vücutlu bir erkek figürü kazınmıştır. Erkek figürü de başaklara dönük vaziyette dua

ediyor. Dibeğin iki kenarında birer adet küçük yılan figürü çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:206).

Görüntü 206: Larnaka Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühürün sağ tarafında kaçışan bir muflon figürü, onun üst tarafında ise bir öküz başı kazınmıştır. Sol tarafta da yine kaçışan bir ceylan figürü kazınmıştır. Onun da üst tarafında bir öküz başı imgesi yeralmaktadır. Ortada yer alan insan figürü ise her iki öküz başını yukarıya kaldırdığı elleri ile tutmaktadır. Figürlerin tümü titizlikle ve bir av yerini resmeder şekilde kazınmıştır (Bkz. Görüntü:207).

Görüntü 207: Larnaka Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühürün sol tarafında, bir elinde öküz başı, diğer elinde bir insan başı taşıyan figür kazınmıştır. Öküz başının alt tarafında zıplayan bir ceylan veya oğlak figürü, insan başının alt tarafında ise iki veya üç başlı, akrebe benzer bir yaratık figürü kazınmıştır. Figürün sağ kısmında ve üzerinde ise kızgınlığı çok net olarak ifade edilmiş bu yaratığa saldırı halinde bir köpek figürü kazınmıştır. Bu figürlerin altında, muhtemelen telef olmuş küçük bir hayvan figürü çalışılmıştır. Mühürün hem alt hem de üst taraflarına birer çizgi kazınmıştır (Bkz. Görüntü:208).

Görüntü 208: Larnaka Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü. (Fotoğraf: Yücel Yazgın)

3.4.6 Lefkoşa Kıbrıs Müzesi (Cyprus Museum Nicosia)

Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde, Kıbrıs'ta bulunan geç tunç çağı yerleşim bölgelerindeki arkeolojik alanlarda yapılan kazılardan elde edilen silindir, damga ve yüzük mühürler sergilenmektedir. Burada sergilenmekte olan silindir mühürler birkaç farklı, Geç Bronz Çağı bölgesinde yapılan arkeolojik kazılarda bulunmuş eski eserlerdir. Ancak az sayıdaki mühürden elde edilen izlenim, bu mühürlerin sosyal yaşamda tılsım ve süs amacı olarak kullanımı dışında farklı işlevler için de kullanıldıkları yönünde kanıtlar sunmaktadır. Ege uygarlıkları etkisi altında üretilmiş Kıbrıs damga mühürleri Geç Bronz çağı IIA ve B katmanları yerleşim alanlarında yaşamış topluluklar tarafından sıklıkla olmamak koşulu ile kullanılmıştır. Ancak bu mühürlerin yaygın kullanımına Geç Bronz Çağı IIC katmanlarındaki yerleşim alanlarında, MÖ 13. yüzyıl sonlarına doğru geçilmiştir.

Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan mühürler bulundukları bölgelere göre kategorize edilmişlerdir. Ancak müzede sergilenmekte olan mühürler, sözü edilen yerleşim alanlarından elde edilen mühürlerden bir seçkidir. Enkomi gibi geniş arkeolojik alanlardan sergilenmekte olanlardan çok daha fazla mühür elde edildiği bilinmektedir.

Enkomi, Hala Sultan Tekke ve Kalavasos arkeolojik yerleşkelerinden elde edilip sergilenen mühürler bölgelerin silindir mühür karakterini yansıtmaktadır.
Ayia İrini (Akdeniz köyü) yakınlarında bulunan arkeolojik yerleşim alanı, Paleokastro "Necropoli a Mare"den elde edilmiş beş tane silindir mühür de Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmektedir. Bkz. Görüntüler ikiyüz yirmi dokuz (229),

ikiyüz otuz (230), ikiyüz otuz bir (231), ikiyüz otuz iki (232) ve ikiyüz otuz üç (233). Ayia İrini'nin kıyı mezarlığı Geç Bronz Çağı'nın erken dönemleri olan "IA ve IB2" yerleşim katmanları, MÖ 1550 yılı civarlarına takvimlenen büyük sayıda mezara ev sahipliği yapmıştır. Bu mezarların bazılarında bulunan silindir mühürlerin bir kısmı bir Suriye silindir mührünün kopyasını temsil ederken, diğer kısmı erken Kıbrıs stili özelliklerini göstermektedir.

Silindir mührün çalışma alanının ortasında tanrı (doğa tanrısı olabilir), sağ tarafta öküz başı ve ay şeklindeki boynuzları arasında dünya ikilisinin altında kazınmış bulunan bir kutsal ağaca, sol tarafta da diğer figürlere göre çok büyük bir ölçüde çalışılmış olan aslan vücutlu, hurma yaprağına benzer kanadı olan ve kuş başlı bir hayvanın kuyruğuna dokunmaktadır. Ay ve dünyanın alt tarafındaki üç nokta yıldızları temsil ediyor veya figür alanının boşluğunu doldurmak üzere süsleme olarak konmuş noktalar olabilirler. Silindir mührün çalışma alanı üstten ve alttan birer ince çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:209).

Görüntü 209: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mührün çalışma alanının ortasında bir kaide (kaidenin şekli eski Yunan'da "I" ve Minoan'da "Z" harflerini temsil eder olabilir) önünde karşılıklı duran iki insan figürü birer elleri havada, bir yemin törenindeymiş gibi simetrik bir duruşta çalışılmıştır. Soldaki figürün omuzu üstündeki boşlukta birleştirilmeleri halinde, "Y" harfini oluşturabilecek üç çizgi, sağdaki figürün omuzu üstündeki, boşlukta ise yatay "V" harfi oluşturacak iki çizgi çalışılmıştır. Arkalarında, üstte bir köpek, altta; önde bir kuş, arkasında bir ceylan figürü kazınmıştır. Silindir mührün çalışma alanı alttan ve üstten ince birer çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:210).

Görüntü 210: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında bir insan figürü, sağ tarafta güneş, (Gibson, 2013) altında dört ay imgesinden oluştuğu düşünülen motif, yanında bir ay kazınmıştır. Güneşin üstünde ay ve yıldız imgeleri çalışılmıştır. Sol tarafta hayatın, yaşamın sembolü hurma ağacı, insan figürü ile hurma ağacı arasında gücün sembolü öküz başı kazınmıştır. İnsan figürünün sol ve sağ omuzları üzerindeki alanda birer ışıyan yıldız imgesi çalışılmıştır. Mühürün çalışma alanı üstten ve alttan birer ince çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü: 211).

Görüntü 211: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühürün çalışma alanının sağında güneş diski ve etrafında (yörüngesinde) dünyalar veya rozet, alt ve üstünde kanatlı güneş diski olduğu düşünülen kazımalar, yıldız veya dünya, kubbemsi noktalar halinde çalışılmıştır. Sol tarafta ise dört ayaklı, boynuzlu iki hayvan kazınmıştır. Hayvanların sağdaki arka ayakları üzerine şaha kalkmış, soldaki ise ön ayakları üzerine amuda kalkmış şekilde çalışılmıştır. Mühürün çalışma alanı üstten ve alttan birer ince çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:212).

Görüntü 212: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında tanrı veya kraliçe elinde kendine özgü, gücü temsil eden asası veya kutsanmış bir sürahi olduğu durumda, hurma dallarından bir kemer (tak) altında koltuğunda oturmaktadır. Kraliçe (olasılıkla) kralın, el hareketleri de yaparak anlattıklarını dinlemektedir. İkisinin ortasında dünya veya güneş diski kubbemsi bir nokta şeklinde çalışılmıştır. Kraliçenin arkasında ve başı üzerinde yine kubbemsi nokta bulunmaktadır. Kraliçenin arkasında iki muhafız süngülü ve silahlı halde, bekler konumda kazınmıştır. Mühürün çalışma alanı üstten ve alttan birer ince çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:213).

Görüntü 213: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Çok titiz bir çalışmanın ürünü olmayan fakat iyi korunmuş olan silindir mühürün çalışma alanının ortasında bir insan figürü, sağında insan yüzlü, kurbağa vücutlu bir figür kazınmıştır. İkisi arasında ve altta; ters meşaleye, hiyoroglif harflerine veya yıldıza benzer bir motif bulunmaktadır. Bunların sağında boynuzlu, dört ayaklı bir hayvan ölüsü, bir stand üzerinde baş aşağı şekilde durmaktadır. Bu figürün üst tarafındaki alana ise dünyaları temsil eden yedi tane nokta çalışılmıştır (Pittman,

1987). Sol tarafta kutsal ağaç, hurma ağacı şeklindedir ve alttaki iki dalı deve kuşu başı şeklinde çalışılmıştır. İnsan figürü ile kutsal ağaç arasında bir külçe, üstünde haç'a benzeyen bir kazıma yapılmış kaide bulunmaktadır (Bkz. Görüntü:214).

Görüntü 214: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühürün çalışma alanında kral-kraliçe (gelin-güvey olabilirler) tanrıça tarafından kutsanmaktadır. Tanrıça elleri yukarıda yakarma, dua etme pozisyonunda, çifte bakar şekilde kazınmıştır. Mühür üzerinde kraliçe veya gelin olabileceği şeklinde yorumlanan kadın figürü günümüzde de devam etmekte olan "gelinin damadın ayağına basma geleneği"ndeki gibi sağ ayağını belirgin bir şekilde kıyafetinin dışına uzatarak erkek veya kral figürünün ayağına basmaya çalıştığı konumda çalışılmıştır. Kadın ve erkek figürlerinin ayakları arasında gürze benzer bir motif, vücutları arasında ise sıçrayarak ayak basmayı engellemek isteyen kadına saldıran aslana benzer dört ayaklı, tek boynuzlu, kısa kuyruklu bir hayvan figürü çalışılmıştır. Erkek veya kral ise, sol eli belindeki silahını kavramış konumda kazınmıştır. Hayvanın başı üzerinde ortada bir nokta, bu merkez noktaya yelpaze motifi oluşacak şekilde çalışılmış üç nokta ile birlikte dört nokta kazınmıştır. Noktalar üzerinde ise konturu düzensiz bir yarım daire bulunmaktadır. Bu motifler hayvanın sinirliliğini betimler şekilde tasarlanmış ve çalışılmış görünümdedirler. Tanrı ile erkek figürünün başları hizasında güneş imgesi yerleştirilmiştir. İç içe iki daireden oluşan bu sembol ayrıca erkek ve kadının beraberliği anlamına da gelmektedir. Kadın figürünün arkasında ters tarafa bakan insan vücutlu ceylan başlı bir figür, üzerinde ise uçan bir kaz figürü çalışılmıştır. Tanrıçanın arkasında iki sütun şeklinde hiyoroglif yazıları bulunmaktadır (Bkz. Görüntü:215)

Görüntü 215: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühürün çalışma alanında kral-kraliçe (gelin-güvey olabilirler) tanrıça tarafından kutsanmaktadır. Tanrıça elleri yukarıda yakarma pozisyonunda, çifte bakar şekilde kazınmıştır. Gelinin sağ elinde bir çiçek imgesi, sol elinde bir asa bulunmaktadır. Erkek ise sol eli belindeki silahını kavramış konumda kazınmıştır. Mühür üzerinde kraliçe veya gelin olabileceği şeklinde yorumlanan kadın figürü günümüzde de devam etmekte olan gelinin damadın ayağına basma geleneğindeki gibi sağ ayağını belirgin bir şekilde kıyafetinin dışına uzatarak erkek figürünün (kral veya güvey) ayağına basmış konumda çalışılmıştır. Kadın ve erkek figürlerinin ayakları arasında hangi varlığın imgesi olduğu anlaşılamayan bir motif bulunmaktadır.Bu motif basılan ayağın acısını temsil eden ve alevi imgeleyen bir motif de olabilir. Tanrıçanın arkasında üç sütun şeklinde hiyoroglif yazıları bulunmaktadır (Bkz. Görüntü:216).

Görüntü 216: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühürün çalışma alanında Mısır ve Yunan kültürlerine ait harf ve figürlerden oluşan imgeler kazınmıştır. Mühürün çalışma alanı farklı ölçülerde dört dikdörtgene

ayrılmıştır. Sağdaki dikdörtgen içinde eğlenceyi temsil eden çalgı aletlerini betimleyen figürler ile güneşi simgeleyen Horus'un sağ gözü olduğu söylenebilecek bir motif, hemen solundaki dikdörtgen içinde hayatı temsil eden Nil'in anahtarı (ankh), altında yatay konumlu bir kabartma çalışılmıştır. Sağdan sola üçüncü dikdörtgen içinde üstte Hristiyanlık sembollerinden birine benzer motif () (http://www.estanbul.com/) ile yarım daire şeklinde bir motif çalışılmıştır. Dördüncü dikdörtgen içinde ise yine Nil'in anahtarı (ankh), altında yatay konumlu çift çizgili kabartma çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:217).

Görüntü 217: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Üçgen prizma şeklindeki mühürün üç tarafında da "X" sembolü çalışılmıştır. Çizgileri çift çizgi olarak çalışılmış "X" sembolünün alt ve üstüne de çift çizgili kapatma kazımaları yapılmıştır. Romen rakamı olarak yorumlanması halinde "10" (on) rakamı kazınmıştır. Her yüzeydeki "X" sembolünün çift çizgileri arasındaki genişlikler farklı ölçüdedir. Bu sembol günümüzde "X = ch: **ch**ristos / isa" olarak da kullanılmaktadır (www.hristiyanforum.com), (Bkz. Görüntü:218).

Görüntü 218: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühürün çalışma alanının sağında, doğum tanrıçası elinde birbirine birleşmiş iki hurma dalı ile kazınmıştır. Önünde olasılıkla yavru canlıları temsil eden, kuyruklu bir hayvan ve sol tarafta birbiri arkasında duran benzer ihramlar, peştemallar veya giysiler içinde üç insan figürü kazınmıştır. İnsanların (çobanı) idarecileri olarak tanımlanabilecek olan bu figürlerin ellerinde çoban değnekleri bulunmaktadır.

Çalışma alanının ortasında, insan figürlerinin başları hizasında ışığın ve gücün sembolü güneş çalışılmıştır. En öndeki yönetici ve tanrıça arasında yine baş hizasında bir balık imgesi çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:219).

Görüntü 219: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühür, tasarım ve konu açısından nadir görülen bir tarza sahiptir. Çalışma alanının üst tarafında herhangi bir varlığın imgesi olmayan kabartmalar mühürün çalışmasının tamamlanmadığı veya kullanıldığı zamanda zarar görmüş olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Mühür üzerindeki çalışma iki bölümde yapılmıştır. Üst taraf krala atfedilmiştir. Alt taraf ise kraliçeye atfedilmiş şekilde işlenmiştir. Çalışma alanının solundaki yarı helezonik geçmeli-örgü süslemenin (sonsuzluk zinciri) hemen altındaki çizgi de bu bölümlemeyi daha iyi ifade edebilmek için çalışılmış olabilir. Çalışma alanının üst kısmında ve ortada, kral sol dizi üzerine çökmüş konumdadır. Sağ tarafında birbirine bakan iki aslan ve ikisi arasında üstte kalıntılar (yıkıntılar) altında muhtemelen bir insan figürü vardır. Altta bir Roma kralı başı imgesi yer alıyor. Mühür üzerindeki diğer figürlerde Mısır etkisi gözlemlenmektedir. Yine üst bölümde sol tarafta, geçmeli-örgü süslemenin üzerindeki alanda bir tane kanatlı aslan (sfenks) kazınmıştır. Aslanın önünde yıpranmadan oluştuğu düşünülen kabartmadan dışa uzanan ne olduğu anlaşılamayan muhtemelen bir hayvan figürünün bir kısmı görülmektedir. Altta ise ortada kraliçe çapraz ayaklı, arkalıksız bir sandalyede oturur konumda ve canlı bir ceylanı arka ayağından baş aşağı tutmaktadır. Onun önünde birbirine sırt vermiş yerde oturan, ama birbirine bakan olasılıkla bir erkek ceylan ve bir de erkek keçi figürü kazınmıştır. Kraliçenin önünde üstte bir tane uçan ördek figürü kazınmıştır. Keçi ve ceylan figürlerinin üst tarafında da uçan bir şahin figürü çalışılmıştır. Kraliçenin arkasında kuş başlı köpek veya maymun figürü ile onun arkasında yine kuş başlı kanatlı bir kadın figürü kraliçeye destek verir konumda

kazınmıştır. Kanatlı kadın figürünün başının üzerinde arap alfabesi harflerine benzer şekiller bulunmaktadır (Bkz. Görüntü:220).

Görüntü 220: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühürün çalışma alanında biri at, diğeri köpek ve en öndeki aslan başlı üç kadın figürü koltuklarında oturur şekilde çalışılmıştır. Ellerinde birer baston tutmaktadırlar ve bastonlar baş hizasındadır. Önlerinde en üstte bir böcek imgesi bulunmaktadır. Böcek imgesinin altında dört sıra halinde, çeşitli silah imgeleri veya harfler kazınmıştır. En arkadaki kadın figürünün koltuğunun ayaklarının arasına diğerlerinden farklı olarak, çapraz destekli olduğunu ifade eden bir paralel, iki de açılı çizgi kazınmıştır. mühürün çalışma alanı üstten ve alttan birer ince çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:221).

Görüntü 221: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühür çok iyi korunmuş ve ayrıntılı çalışılmıştır. Mühürün çalışma alanının sağında kral arkası olmayan koltuğunda oturuyor. Ön taraftaki silahlı bir insan figürüne, olasılıkla kendi insanına saldıran aslanı kuyruğundan tutmaktadır. Alt tarafında da yine kralı koruduğu düşünülen bir öküz aynı kişiye alttan boynuz takmaya çalışır konumda kazınmıştır. Kralın önünde aslanın üst tarafında çiçekli ve

meyveli bir kutsal ağaç, ağacın sağında uçan kanatlı ceylan, diğer yanında ise Mısır sfenks figürlerinden kanatlı aslan figürü çalışılmıştır. En solda ortada helezonik dairelerden oluşan dört adet üçlü, iki çift motif kazınmıştır. Bunların üst tarafında kanatlı aslana destek veren üç asker figürü yer almaktadır. Alt tarafta ise birbirine bakan iki tane erkek ceylan veya boynuzlarından edinilen izlenimle muflon olduğu da söylenebilecek iki hayvan figürü çalışılmıştır. Mühürün çalışma alanı üst ve alttan birer ince çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:222).

Görüntü 222: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında başı sarıklı tanrı figürü, elinde alelade bir daldan yapılmış asası çalışılmıştır. Sağ ve solunda yine başları sarıklı iki kişi çalışılmıştır. Bu figürler yüzleri tanrıya dönük elleri dua eder konumda duruyorlar. Sağ tarafta sahibinin yanında iki ayağı üzerine şaha kalkmış dört ayaklı bir hayvan (olasılıkla eşek) başını sahibinin yüzüne kadar dayamış konumda çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:223).

Görüntü 223: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühür çok iyi korunmuş ve üzerindeki çalışmalar ayrıntılıdır. Mühürün çalışma alanının sağında kral, karşısında boynuzlu, hayvan başlı bir kadın (olasılıkla kraliçe) figürü çalışılmıştır. İkisi birlikte avlanmış, olasılıkla at başlı bir aslanı arka ayaklarından başaşağı tutuyorlar. Üst tarafta insan başlı, kanatlı küçük bir aslan

figürü daha çalışılmıştır. Baş aşağı tutulan aslan figürü ile kadın figürü arasında Nil'in anahtarı (ankh) bulunmaktadır (Gibson, 2013). Kadın figürünün diğer elinde yine avlanmış ve başaşağı tutulan bir at figürü kazınmıştır. Atın solunda yine bir kral ve karşısında hayvan başlı bir kadın figürü bulunmaktadır. Bu figürler de ortalarında yine avlanmış at başlı bir aslanı başaşağı tutmaktadırlar. Kadın sağ eli ile de avlanmış bir ceylanı başaşağı tutmaktadır. Bu figürlerin üst tarafındaki boşluğa bir kuş uçar şekilde çalışılmıştır. İki çift figürde, çiftler arasına gücün sembolü güneş imgesi kazınmıştır. Mühürün çalışma alanı üst ve alttan ince birer çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:224).

Görüntü 224: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühür üzerindeki çalışma alanı bir mezarı, ya da canlıların ölümlü olduğunu anlatan ölmüş görünümlü figürlerle donatılmıştır. Hayvan figürleri arkeolojik mezarlardaki gömülmüş hayvan figürleri konumunda kazınmıştır. Çalışma alanının ortasında bir insan figürü, solda farklı bitki imgeleri ve bir kuş, sağda ise iki tane dört ayaklı hayvan figürü çalışılmıştır. Üstteki hayvanın sırtının gerisinde kalan boş alana dört tane nokta yapılmıştır. Mühür üzerinde ayrıca ok ile gerilmiş yay imgesi olarak düşünülen ve yay tarafında altı tane ovale benzeyen kabartma kazınmıştır. Mühürün çalışma alanında değişik yerlere serpiştirilmiş birbirine göre yaklaşık doksan derecelik açı ile üçerli ikişer grup ok olduğu düşünülen kazıma yapılmıştır. Bu imgelerin bazıları hayvan figürlerinin kuyrukları olarak da düşünülebilir (Bkz. Görüntü:225).

Görüntü 225: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühür iyi korunmuş ve detaylandırılmış şekilde çalışılmıştır. Silindir mühür üzerindeki figürler simetrik bir kompozisyonla çalışılmıştır. Silindir mühürün çalışma alanının ortasında hayvanların efendisi aslan vücutlu, at başlı iki hayvanı koruyucu edasıyla başlarından tutar konumda çalışılmıştır. Saçı uzun ve topuzlardan oluşan formda kazınmıştır. At başlı aslan figürlerinin ön ayakları altında birer kaide çalışılmıştır. Soldaki kaide altta iki, üstte iki dairesel formdan, sağdaki ise üst üste plaka şeklinde iki dairesel formdan oluşmaktadır. Soldaki aslanın bacakları arasında balık, sağdakinin ise saçları uzun ve bukleli insan başı ile ışıklı güneş imgesi bulunmaktadır. Soldaki aslan gövdeli at başlı figürün arkasında ise yine at başlı insan gövdeli, elinde güğüm benzeri kap tutan bir figür çalışılmıştır. Bunların üzerinde uçar konumda aslan gövdeli, kanatlı ve kartal başlı iki sfenks çalışılmıştır. Sfenkslerin baş kısımları üstünde kalan boşlukta hayvanların efendisi figürünün başına doğru uçan simetrik konumda iki kuş figürü bulunmaktadır. Kuşların arkalarında kalan boş alanlara iç içe iki çemberden oluşan birer çift motif kazınmıştır (Bkz. Görüntü:226).

Görüntü 226: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühür iyi korunmuş ve detaylandırılmış şekilde çalışılmıştır. Mühürün çalışma alanının tam ortasında hayvanların kıralı aslan figürü, ağzı açık ve bir ayağı

hareketli halde çalışılmıştır. Aslanın önünde altta boğa, üstünde ceylan gövdeli, kuş başlı, kanatlı ve dört ayaklı bir hayvan figürü kazınmıştır. Üst tarafında ise bir köpek (olasılıkla tazı cinsi) çalışılmıştır. En üstte ise Mitanni'lerin kanatlı güneş diski, ortada güneş ve iki yanında geniş kanatları ile kazınmıştır (Bender, 1999). Çalışma alanının bu figürlerden kalan boşluklarına, ördek, balık, ahtapot ve diğer su hayvanlarının figürleri kazınmıştır. Mühürün çalışma alanı alt ve üstten birer ince çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:227).

Görüntü 227: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindir mühür iyi korunmuş ve detaylandırılmış şekilde çalışılmıştır. Mühürün çalışma alanında tanrı ve kuş başlı tanrıça çalışılmıştır. Tanrının elinde bir asa, sağında ve solunda ise birer tane erkek ceylan kazınmıştır. Ceylanlar tanrıya yakın mesafede amuda kalkmış konumda betimlenmişlerdir. Sağındaki ceylanın hemen yanında bir çiçeksi rozet, üst tarafında ise bir öküz başı, diğer ceylanın hemen yanında bir bitki kazınmıştır. Tanrı ve etrafındaki bu imgelerin sağında ise tanrıça iki elinde birer tane kutsal ağaç (hurma ağacı imgesi) tutmakta ve yüzü tanrıya yönelik ona bakmaktadır (Bkz. Görüntü:228).

Görüntü 228: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Mühür üzerine Tanrı ve Kral çalışılmıştır. Mühür üzerindeki çalışmalar Suriye mühürlerindeki tasarımlara benzerlik göstermektedir. Bu nedenle onlardan

esinlenerek yapılmış olabilir. Mühürün çalışma alanında bir akbaba bulunmaktadır. Tanrı ve Kral arasında üstte ay ve dünya imgeleri yer alıyor. Ayrıca Mısır medeniyetinde uzun ömürlülüğü ifade eden üst gövdesi halka şeklindeki haç sembolü (ankh) de mühür üzerine kazınmıştır. Bu Mısır motiflerinden başka, atlayan boğa ve küçük çiçek Kıbrıs'tan figürler olarak eklenmiş olabilir. Mühürün çalışma alanının sağında en üstte sonsuzluk zinciri motifi kazınmıştır. Bu mühürün önemli bir özelliği de çalışma alanının sopa gibi dolgun bir çizgi ve ortasında figür alanına dönük bir topak bulunmasıdır. Diğer mühürlerde figürler birbirini takip eder hatta iç içe geçmiş şekilde çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:229).

Görüntü 229: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Mühür üzerinde erkek ve kadın figürleri mevcuttur. Çalışma yüzeyinde iki büyük kuş figürü de kazınmıştır. Figürlerin, keskin kesimi ve sivri şapkaları ile kuşların stili aynı dönemin Kuzey Suriye ve Kuzey Irak mühürlerine benzemektedir. İki insan figürü arasında küçük bir bitki imgesi çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:230).

Görüntü 230: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Mühür üzerine kazınmış bir kuş, bukranion (çelenkleri süslemede kullanılan öküz kafatasından oyulmuş süsleme), ve boynuzlu köpeğe benzeyen bir hayvan figürü

bulunmaktadır. Ayrıca, kurbağa, yengeç, yılan, balık, ahtapot, güneş diski ve hilal ile birkaç küçük küre bulunduran sıkıca doldurulmuş çalışma alanı mevcuttur. Orta Kıbrıs (Middle Cypriote) sanatında bilinen tasarımlar bu Erken Kıbrıs (Early Cypriote) stilinde de kullanılmıştır (Bkz. Görüntü:231).

Görüntü 231: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Mühür üzerinde hayvan figürlerinden oluşmuş bir dizin bulunmaktadır. Bu dizinde, önünde bir kuş giden; keçiyi kovalayan bir aslan çalışılmıştır. Aslanın ön pençeleri keçinin sırtına saldırmış biçimde çalışılmıştır. Bu çeşitten hayvan dizinlerine benzer tasarımlara Mezopotamya'da rastlanmaktadır. Bu sebeple bu tasarımın bir hayvan dizinini konu alan erken Mezzopotamya saçak kazıması örneğinden kopyalanmış olabileceği düşünülmektedir. Mühürün çalışma alanının üst tarafında iki tane de güneş diski çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:232).

Görüntü 232: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Mühürün çalışma alanı üzerinde, bir dağ keçisini ve tanımlanamayan uzun kuyruklu ikinci bir hayvanı yakalayan kanatları açık çift başlı kuş bulunmaktadır. Kuşun vücudu sanki zırh giydirilmiş gibi çalışılmıştır. Mühür üzerinde, kaçar konumda çalışılmış üçüncü bir hayvan daha bulunmaktadır. Bu mühürde kazınmış figürlerdeki gibi, birkaç karakteristik çizgiyle gösterilen hayvanlar "Geç Kıbrıs" silindir mühürlerinde sıklıkla bulunmaktadır. Bu mühür yaklaşık bir tarihin önerilebileceği en eski örnek olarak gösterilmektedir (Bkz. Görüntü:233).

Görüntü 233: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Güzelyurt yakınlarındaki Toumba Tou Skourou yerleşim alanı "Geç Kıbrıs I", MÖ 1550 yılı civarından "Geç Kıbrıs III", MÖ 1200 yılı civarına kadar yaşam alanı olarak kullanılmış ve gelişen bir şehirdi. MÖ 1550 ve 1525 arasında baca duvarında bebekleri gömmek için 13 oyuk ve üç düzine yetişkin için en alt kaya tabakasının altında 3 odası bulunan yuvarlak bir kabir kazılmıştır. Kabir en az yüz yıl boyunca kullanılmıştır. Mısır, Filistin ve MÖ 1525-1475 civarında Girit'in Saray dönemine ait çömlekler bu yerleşim alanında yapılan arkeolojik çalışmalarda bulunmuştur. Aynı zamanda mezarlıktaki eşyalar arasında silindir mühürler de bulunmuştur. Toumba Tou Skourou yerleşim alanından elde edilmiş dört tane silindir mühür Cyprus Museum'da sergilenmektedir.

Mühür üzerine, pozisyon olarak cepheden çalışılmış oturan veya çömelmiş doğum tanrıçası kazınmıştır. Doğum tanrıçası iki elinde birer bebek tutmaktadır. Tanrıça çıplak halde betimlenmiştir. Tanrıçanın ayaklarının arasında ay ve dünya imgeleri, öküz başının alt tarafında ise kısmen yıpranmış güneş imgesi çalışılmıştır. Çalışma alanı üzerinde sol ve sağ üstte olmak üzere iki tane öküz başı çalışılmıştır. Ayrıca ne olduğu tam olarak anlaşılamayan stilize bitki ve hayvan figürleri olabilecek motifler kazınmıştır (Bkz. Görüntü:234).

Görüntü 234: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Mühürün çalışma alanının ortasında tanrı figürü bulunmaktadır. Tanrı figürünün bir yanında kıyafet ve hareketine bakılırsa dansçı, diğer yanında ise başka bir tanrı figürü kazınmıştır.Tanrı sol elinde orak benzeri bir araç, sağ elinde ise bir ip tutmaktadır. İp ise yüzü dansçıya dönük, tanrının ayakları yanında uzanmış bir şahmaranın boynuna bağlıdır. Çalışma alanında bu figürler dışında kalan boşluklara çivi yazısı harfleri bezenmiştir. Tanrı ile dansçı arasında varolan şişkinlik şekil olarak herhangi bir varlığı betimlememektedir. Tanrının başı üzerinde deniz hayvanına benzer iki küçük kabartma çalışılmıştır. İki figürden solda olan büyük figür akrep veya stakoz olabilir (Bkz. Görüntü:235).

Görüntü 235: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Mühür üzerinde solda bir Kıbrıslı tanrıça kazınmıştır. Kıbrıslı tanrıçanın bir yanında diz çökmüş küçük bir adam figürü bulunmaktadır. Diğer yanında bir baston bulunuyor. Mühürün çalışma alanında ayrıca Suriye kökenli karşılıklı krallar ve çift başlı kartal bulunmaktadır. Birbirine bakan kralların arasında ise altta bir ankh üstte ise dünyayı temsil eden (Sitchin, 1991) yedi adet nokta ve aşağıya doğru üç adet daha nokta çalışılmıştır. Bu daireler ay veya dünya çevresinde diğer dünyalar olarak da yorumlanabilir. Kral ile tanrıça arasındaki üç dairenin altında onlardan az uzakta ise tek nokta çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:236).

Görüntü 236: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Mühür MÖ. 1350 yılı civarında genç bir kadın için yapılmış mezarda bulunmuştur. Altın kapaklı mühür üzerinde, bir kahramanın bir aslan ve bir griffini zaptedişini gösteren figürler kazınmıştır. Mühürün çalışma alanının üst kısmında ışıklı halde güneş veya rozet, öküz başı ve kuş imgeleri çalışılmıştır. Silindir mühür lacivert taşından yapılmıştır (Bkz. Görüntü:237).

Görüntü 237: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Larnaka yakınlarındaki Hala Sultan Tekkesi yerleşim alanı Tuz Gölü yakınlarındadır. Bölge uzun süredir Miken çömlekleri ve altın mücevherleri içeren zengin kabirlere ev sahipliği yapmasıyla bilinmektedir. Kontrollü kazılarda Yakın Doğu'dan ithal edilmiş fayans objeler ve deve kuşu yumurtaları bulunmuştur. Ayrıca bu kazılarda geç Girit ve Miken çömlekleri ile mühürler de ortaya çıkarılmıştır. Bu arkeolojik alanda bulunan mühürler iki gruba ayrılmaktadır. “Common” tekniğinde işlenmiş birçok örnek bulunmaktadır. Daha bireysel olan “Elaborate” tekniğinde daha az örneğe ulaşılmıştır.

Görüntü ikiyüz otuz sekiz (238) belirgin olarak “Common” tekniği özelliklerini taşıyan silindir mühür grubuna aittir. Mühür üzerinde, ince belli büyük gözlü figürler işlenmiştir. Mühür üzerindeki figürlerin bedenleri güçlü kıvrımlar oluşturmaktadır. Çoğunlukla başları arkaya ve bedenleri ters dönmüş hayvan figürlerinin karakterize edildiği çalışmalar görülmektedir. Mühür alanında muhtemelen hayvanların efendisi, birisi amuda kalkmış, diğeri başını efendisine uzatmış iki keçi veya ceylana sevgi ile temas etmektedir. Sol alttaki ceylanın arka ayakları seviyesinde bir başka ceylan başı çalışılmış, sağda amuda kalkmış ceylanın boyun kısmı altında ise havayı temsil eden daire ve ortasında delme nokta, yer alıyor. İnsan kıyafetleri ve hayvan derileri kumlama tekniği ile belirtilmiştir. Kumlama tekniği için en erken örnek MÖ 1450

yılı civarında “Stephania Kabri” mezar 14'te bulunup Lefkoşa Kıbrıs Müzesi’ne getirilmiştir (Bkz. Görüntü:238).

Görüntü 238: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Bu mühür de “Common” tekniğinde çalışılmış mühür grubuna ait bir örnektir. Mühür üzerinde basitleştirilmiş formlar ve bir ağaç kazınmıştır. Ayrıca büyük vahşi boğa kafatası ve boynuzları (bucrania) ile külçe şekilli formlarla dolu bir alan da silindir mühür üzerinde belirginleştirilmiştir. Külçe imgesinin alt ve üstünde, çalışılmış daire ve ortasında delme nokta güneş imgesi olarak tanımlanabilir. Bu imgeler Claude ve diğerleri ile Porada tarafından ortasında delme nokta bulunan daireler olarak tanımlanmaktadır (Claude, Schaeffer-Forrer, 1983), (Porada, 1948). Ağacın çevresinde de insan figürünün solunda bitki veya yaprak imgeleri yer almaktadır. Bu külçe şekilli formlardan sonuncusu olasılıkla bakırın işlemesiyle bağlantılı bir öneme sahiptir. Yapım tarihi MÖ 14.-13. yüzyıl olarak tahmin edilmektedir (Bkz. Görüntü:239).

Görüntü 239: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Hematit taşından silindir mühür üzerinde, bir kızıl akbaba (griffin) ve karşısında bir kahraman kazınmıştır. Akbabanın üst kısmındaki çalışma alanında ise çiçeksi rozet çalışılmıştır. Aynı figür kahraman koltuğunun altında ve akbabanın boyun kısmının önünde de çalışılmıştır. Bu iki figür arasında ise özel biçimli bir kutsal ağaç işlenmiştir. Mühür üzerindeki çalışma alanında Kıbrıs-Girit işaretleri bulunmaktadır. Yapım tarihi olasılıkla MÖ 13. yüzyıldır (Bkz. Görüntü:240).

Görüntü 240: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Hematit taşından silindir mühür üzerinde, bir tanrı, bir tanrıça ve ibadet eden bir kadın figürü çalışılmıştır. Kadının sol elinde bir ay içinde dünya imgesi çalışılmıştır. Mühür Suriye-Mitanni tarzında işlenmiş bir silindir mühürdür. Çalışma alanının kenarında üst üste ve yukarıdan aşağıya bir tavşan, kuş ve aslan vardır. Mühürün üst kısmında ay ve dünya ile etraftaki kubbemsi delme noktaları, yıldızlar veya başka dünyalar olarak tanımlanabilir. Olasılıkla MÖ 15.-14. yüzyıl Suriye'den ithal edildiği düşünülmektedir (Bkz. Görüntü:241).

Görüntü 241: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Mühür üzerinde, boşluğa açılmış kanatlar üzerinde duran güneşi ve sunaktaki (altar, tanrılara adak sunulan yer) şenliği anlatan küçük figürler kazınmıştır (Pittman, 1987). Çalışma alanında kanatlı güneş diski, simetrik şekilde duran iki ördek, sağ tarafta iki kadın, solda ise biri duran, diğeri bir oturağa oturmak üzere olan başka bir kadın figürü çalışılmıştır. Mühür silindir şeklinde, gümüşten yapılmış olup ortası içe doğru oyulmuştur. Şeklinden dolayı standart silindir mühürler gibi yuvarlanarak kullanılamayan bir mühürdür. Bu mühürün şekli silindir olmasına rağmen çalışma alanı içe oyulmuş tek yönde olduğundan, damga mühürler gibi tek baskı ile kullanılmaktadır. Araştırma sürecinde rastlanılan tek örnek olma özelliğini taşımaktadır. Bu şekilde yapılmış mühürler Emar'da (günümüzde Suriye'de Meskene şehri) Hititler tarafından MÖ 13. yüzyılda kullanılmaktaydı. Bu mühür Kıbrıs'a sözü edilen bölgeden getirilmiş olabilir. Yapım tarihi olasılıkla MÖ 1230-1190 civarındadır (Bkz. Görüntü:242).

Görüntü 242: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Mağusa'nın sekiz kilometre Kuzeydoğu'sunda bulunan Enkomi yerleşim alanı MÖ 1550-1200 yılları arasında önemli yaşam alanlarından biriydi. Bu gün yıkıntı haldeki görünümü ile o yıllarda kalabalık bir yerleşke olduğu izlenimi vermektedir. Enkomi yerleşim alanındaki arkeolojik kazılarda bulunan çok sayıda silindir mühürden en iyileri Cyprus Museum'da sergilenmektedir. Bu arkeolojik alandan elde edilen silindir mühürlerden biri üzerinde insan gövdeli kızıl akbaba işlenmiş olup, olasılıkla tılsımsal özellik taşımaktadır. Bir diğeri ise ritüel amaçlı yapıldığı düşünülen silindir mühürdür. Enkomi'den elde edilen damga mühürler iki döneme aittir. Bunlardan çift taraflı kullanılabilenler MÖ14. yüzyılda yapılmıştır. Diğer damga mühürler ise MÖ bininci yılda üretilen Suriye damga mühür formlarını örnek almış ve onlara uygun formlarda çalışılmışlardır.

Silindir mühür üzerinde, kartal başlı, insan vücutlu bir yaratık çalışılmıştır. Bu figür olasılıkla koruyucu bir figür olarak kazınmıştır. Koruyucu figür, başı insan benzeri bir aslanın yanında duruyor, aslanın önünde yiyecek olduğu söylenebilecek bir

kazıma mevcuttur. Aslan figürünün üst tarafında izci logosuna benzeyen bir bitki imgesi çalışılmıştır. Silindir mühürün üretim tarihi MÖ 13. yy. başları olarak tahmin edilmektedir (Bkz. Görüntü:243).

Görüntü 243: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Mühür üzerinde, bir rahip iki Girit'li Miken cininin yanında duruyor. Rahip sol eli ile koyun benzeri bir hayvanı arka ayaklarından yukarıya kaldırmış şekilde tutuyor. Girit'li Miken cinleri kollarını bir paralelkenar prizma halinde tutuyorlar. Prizmanın içinde stilize edilmiş kelebeği andıran bir figür çalışılmıştır. En sağda da ne olduğu tam olarak anlaşılamayan muhtemelen elleri havada, yürür ve eşyalar tutar şekilde kazınmış insan figürüne benzer bir figür bulunmaktadır. Mühür üzerindeki şekiller amatör bir şekilde çalışılmış olup, olasılıkla ritüel amaçlı çizilmişlerdir (Bkz. Görüntü:244).

Görüntü 244: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Kition, arkeolojik yerleşkesi Kıbrıs'ın en önemli Geç Tunç Çağı alanlarından biridir. Metal işlemesi ve tapınaklarıyla Kıbrıs arkeolojisinde yer etmiştir. Geç Tunç Çağı kabirlerinde bölgenin uluslararası karakterini belirten iki silindir mühür bulunmuştur. Bunlardan biri Mısır'ımsı figürlere, diğeri de Kıbrıs ve Suriye motiflerinin bir

karışımına sahiptir. Bu yerleşkeden elde edilen mühürler Görüntü: 245 ve Görüntü: 246'de araştırmaya dahil edilmiştir.

Mühür siyah yeşim taşından yapılmıştır. Silindir mühürün çalışma alanında Suriye Kralı'nın giysisini giyen ve vücudunda sarılı yılan olan bir figür çalışılmıştır. Mühür üzerinde ayrıca, Mısır Krallarının boğa kuyruğunu takan ve yanında Tanrı Seth'in hayvanı ile ankh (Nil'in Anahtarı) bulunan, tanrı olabilecek bir figürle karşılıklı gösteren figürler de kazınmıştır. Sağ tarafta kutsal ağaç eken veya onları tutan ikişer kişilik iki grup insan figürü üst üste çalışılmıştır. Figür alanının her iki tarafına denk gelen bir de sonsuzluk zinciri motifi üç sıra halinde ve dikey olarak çalışılmıştır. İnsan figürlerinin stili erken MÖ 19. yüzyıl Mısır Hanedanlığı stiline benzemektedir (Bkz. Görüntü:245).

Görüntü 245: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Alt sürgüdeki "Bes" benzeri figür, olasılıkla kötülüğün Kıbrıs ikonografisindeki karşılıkları olan iki aslana üstünlük sağlamış gibi görünmektedir. Alt sürgüde yine dört ayaklı üç kanatlı olarak betimlenmiş, karşılıklı duran iki kuş benzeri hayvanın ortasında boynuzlu bir hayvanın başı kazınmıştır. Üst sürgüde karşılıklı oturan iki insan figürü arasında arka ayakları üzerine kalkmış iki keçi figürü çalışılmıştır. Keçi figürlerinin başları ortalarında bulunan uzun kulaklı boynuzlu bir hayvanın başını temsil eden figüre bakar şekilde çalışılmıştır. Devamla üst sürgüde de alt sürgüdeki gibi Bes benzeri yüzleri cepheden vücutları yandan olmak üzere çalışılmış karşılıklı iki figür ortasında, güneşi temsil ettiği düşünülen bir daire sol ve sağ altta ise yıldız çalışılmıştır. Güneş imgesinin alt tarafında da kutsal ağaç kazınmıştır. Mühür üzerinde kazınmış olan diğer figürler de mühürü yapan tarafından yararlı

görülmüştür. Bu figürlerin, mühürlerin tılsımsal özelliğine bir katkı olarak çalışılmış olabilecekleri düşünülmektedir (Bkz. Görüntü:246).

Görüntü 246: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Ankastina arkeolojik yerleşkesi Mağusa'ya iki kilometre uzaklıktadır. Mağusa-Lefkoşa anayolu üzerinde bulunan yerleşke, Kıbrıs-Mikenliler dönemi (MÖ 10,000-800) örneği olarak önemli arkeolojik mezarların bulunduğu bir sitedir. Lefkoşa-Mağusa ana yolu çalışmaları sırasında (1962) ortaya çıkarılmıştır. Ankastina arkeolojik yerleşkesinde bulunan eserler Lefkoşa'daki Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmektedir. Görüntü ikiyüz kırk yedi (247)'deki silindir mühür bu yerleşkeden Kıbrıs Müzesi'ne götürülmüştür.

Silindir mühür üzerinde, özenilmiş şekilde çalışılmış uzun etekler giyen yüzyüze iki çift kadın gösterilmektedir. Kadınların bilekleri kuşaklarla birbirine bağlanmış gibi görünmektedir. Bu görüntü ile bir dans sahnesini temsil eden figürlerin çalışıldığı yorumu yapılabilir. Kadınların giydiği eteklerin her birinin farklı olduğu da dikkat çekiyor. Ortadaki ikilinin arasında altta "S" harfine benzer bir motif, üst tarafında ise parlayan güneş çalışılmıştır. Parlayan güneş üzerinde ay ve dünyayı temsil eden nokta çalışılmıştır. Mühürün çalışma alanı iki ucu dairesel bir asa veya baston ile sınırlandırılmıştır. Mühür Ankastina'daki MÖ 14-13. yüzyıl mezarlığında bulunmuştur (Bkz. Görüntü:247).

Görüntü 247: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Görüntü ikiyüz kırk sekiz (248) ve ikiyüz kırk dokuz (249)'daki iki silindir mühür de bakırdan yapılmıştır. İki silindirin kesilmesi de, olasılıkla metal döküm silindirimsi şekli aldıktan sonra yapılmıştır. Bu silindir mühürlerin biri Enkomi'de, Geç Kıbrıs IIIA dönemine ait ve MÖ 1250-1125 tarihleri arasına takvimlenmiştir. Diğeri ise Kalavassos Ayios Dimitrios'ta Geç Kıbrıs IIC dönemine ait olup aynı tarihler arasına takvimlenmiştir. İki silindirin yapısı çok benzerdir. İki silindir mühürün de çalışma alanlarının ortasında hayvanların efendisi ve iki yanında birer tane boynuzlu hayvan (olasılıkla ceylan veya keçi) kazınmıştır. Hayvan figürleri, elleri havaya kalkık efendilerinin verdiği talimat doğrultusunda amuda kalktıkları anlatımını betimleyecek şekilde çalışılmışlardır. Boş alanda ise kubbemsi nokta ve çift elips kabartmalar kazınmıştır. Görüntü ikiyüz kırk dokuz (249)'daki silindir mühürün çalışma alanı alt ve üstten çizgilerle sınırlandırılmıştır. Hayvanların vücutları başaşağı durmaktadır (Bkz. Görüntü:248-249).

Görüntü 248: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Görüntü 249: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Kalavassos Ayios Dimitrios kazılarında II C dönemine ait bir yönetimsel bina, III A dönemine ait Mikanos'lu bir zengine ait mezar bulunmuştur. Mezarın yapım tarihi MÖ 1400 olarak tahmin edilmektedir. Arkeolojik alanın karasal kısmında damga ve silindir mühürler bulunmuştur. Bu mühürler üzerindeki figürleri çalışanların oymacılık yapan gruplardan çok az da olsa etkilendikleri söylenebilir.

Mühür üzerindeki figürler, şüphesiz avlanmayla ilişkisi olan insan ve av hayvanı figürleridir. Üç insan figürü ile aralarında üç tane hayvan figürü çalışılmıştır. Hayvanlardan biri iki boynuzlu, biri boynuzsuz, üçüncüsü ise geyik boynuzlu özellikli olarak betimlenmiştir. Diğer birkaç örnekteki gibi mühürün çalışma alanı belli edilmiştir. Sınırlandırma imgesi olarak çoklu haç kullanılmıştır. Mühürler üzerindeki erkek figürleri bu örnekteki kadar özenli bir şekilde nadiren çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:250).

Görüntü 250: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Silindirin alt yarısındaki karşılıklı dövüşen boğalar, “birleştirilmiş” kaslı bedenleri açısından yine Kıbrıs Müzesinde mühürlerin sergilendiği bölmenin yanındaki bölmede sergilenmekte olan MÖ 13. yüzyıl sonlarında yapılan rölyef küpündekilere benzemektedir. Dövüşen hayvanların hemen üst tarafında hakem gibi duran bir kartal çalışılmıştır. Kuşun kanatlarındaki yayılmış tüyler aynı dönemde, MÖ 13.yüzyılda yapılmış Enkomi'den gelen bir damga mühür üzerindekilere (Lefkoşa Kıbrıs Müzesi’ndeki 18’nci örnek) benzemektedir. Mühür üzerinde üst sürgüde boynuzlu bir hayvana olasılıkla keçiye saldırı halinde bir aslan figürü ile aslanın sırtına yakın konumda balık benzeri bir figür çalışılmıştır. En solda ise boynuzlu hayvanın önünde kısımlara ayrılmış bir kutsal ağaç çalışılmıştır. Bu hayvanın ağzının açık şekilde kazınmış olması ağaca onun zarar verdiğinin anlatılmak istendiği şeklinde yorumlanabilir (Bkz. Görüntü:251).

Görüntü 251: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

Görüntü ikiyüz elli iki (252)’deki mühürde önemli ögeler hafifçe çizilmiş karşılıklı boğalar veya tilkiler ve ardarda konumdaki iki keçidir. İki çift hayvan arasında da hareketli bir yılan imgesi çalışılmıştır. Bu hayvan figürleri Ayia İrini'den Lefkoşa Kıbrıs Müzesi’ne getirilmiş daha eski bir silindir mühürün, Bkz. görüntü ikiyüz otuz üç (233) üzerindeki hayvan figürlerini anımsatmaktadırlar. İki mühürün figürleri arasındaki benzerlik aynı zamanda bu silindir için de daha erken bir yapım tarihini işaret edebilir. Bu tarih silindirin katman bilgisi veya (stratigrafik) özellikleriyle de uyuşmaktadır. Ayrıca silindir mühür üzerinde bir elinde kürek benzeri bir araç, diğer elinde bir ağacı çağrıştıran bir fide tutan insan figürü çalışılmıştır. İnsan figürünün sol üst kısmında stilize edilmiş bir ağaç ile sağ altında yanlarda çalışılmış boğa veya tilki figürlerine benzer bir hayvan figürü kazınmıştır. Kürek figürünün etrafında da delme noktalar çalışılmıştır. Küreğin sağ tarafında ise ışıyan güneş veya rozet imgesi çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:252).

Görüntü 252: Lefkoşa Kıbrıs Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Yücel Yazgın)

3.4.7 Limasol Arkeoloji Müzesi

Silindir mühürün ortasında kutsal ağaç ve zemin çizgisinden itibaren başlayan ucu bükülmüş meyveli dallar kazınmıştır. Kutsal ağacın sol tarafında da başka bir bitki imgesi bulunmaktadır. Bu bitkinin gövdesinde biri sağda diğeri solda olmak üzere iki tane tırtıl kazınmıştır. İki ağaç arasında ve üst tarafta da yine küçük bir fidan kazınmıştır. Ağaçların en sağında dışa dönük bir adet kanatlı av köpeği (tazı) çalışılmıştır. Köpek bir av yakalamış (olasılıkla yılan), ve bu av ile köpeğin ön ayakları figür alanının sağ tarafını sınırlandırmaktadır. Bu sınırlandırma çalışma alanını belirginleştirmiştir. En altta da mekan bir çizgi halinde kazınmıştır ve düz değildir. Üstte de daha belirgin şekilde kazınmış bir bant mevcuttur (Bkz. Görüntü:253).

Görüntü 253: Limasol Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Maria Soutzi)

Silindir mühür üzerinde sol tarafta bir kutsal ağaç kazınmıştır. Ağaç etrafına kazınmış olan tırtıllar tarafından saldırıya uğramış gibi betimlenmiştir. Aynı şekilde mühür üzerinde kazınmış olan tazı köpeği görünümündeki hayvanlar da tırtılların saldırısına uğramış ve çökmüş vaziyette arka ayakları havaya kalkmış konumda

kazınmıştır. Geriye kalan alan içinde iki tane daire, bir de ay çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:254).

Görüntü 254: Limasol Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Maria Soutzi)

Mühürün sol üstündeki iki tam insan figürü yanında sadece bacakları var olan insan figürü silindir mühürün tamamlanmadığı veya yıprandığı yönünde bir algı yaratmaktadır. Mühürün üst ve altında yüksek sınırlar ve onların altında iki tane paralel çizgi kazınmıştır. Son çizgiler ile onlara paralel çizgiler arasında altta kırık çizgi (zigzag), üstte ise yıldız şekilleri ile süslemeler kazınmıştır. Üstteki yıldız şekiller ya yıpranmış ya da bitirilememişlerdir. Mühürün ortasında hayvan başlı iki insan figürü bulunmaktadır. Bu figürler birer elleri ile bir kabı yukarıya kaldırmışlardır. Bu kabın altında ve figürlerin ortasında olasılıkla kutsanmakta olan bir çocuk mevcuttur. Sağda bir ağaç imgesi kazınmıştır. Ağacın hemen altında bir at figürü yer alıyor. Soldaki insan figürünün hemen yanında yine bir bitki figürü çalışılmıştır. Mühürün çalışma yüzeyinin en solunda sadece iki tanesi tam olan biri ise sadece bacakları bulunan üç insan figürü bulunmaktadır. Yarım olan figür bitirilememiş olabileceği gibi, yıpranmadan dolayı yarım kalmış görünümde de olabilir. Bunların altında ve çizginin hemen üstünde bazıları ölü, çeşitli hayvan figürleri yer almaktadır. Soldan itibaren iki köpek, üç kuş, yine bir köpek yılanla savaşıyor, bunların sağında ne olduğu anlaşılamayan bir hayvan ve en sağda bir akrep figürü kazınmıştır. Mühürün çalışma alanının en sol ve en sağında işlemler bitirilememiş görünümündedir (Bkz. Görüntü:255).

Görüntü 255: Limasol Arkeoloji Müzesi silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(Fotoğraf: Maria Soutzi)

3.4.8 Metropolitan Museum

Silindir mühür iyi korunmuş çok titiz bir çalışma örneğidir. Sol tarafta at yüzlü bir kadın figürü ile, sağında olasılıkla tanrıyı betimleyen başka bir kadın figürü çalışılmıştır. İki kadın figürünün yüzleri hizasında boynuzlu bir erkek başını betimleyen çalışma yapılmıştır. At yüzlü kadın olasılıkla tanrıyı betimleyen kadına dört ayaklı bir hayvanı (olasılıkla kurban) sunmaktadır, o da hayvanı kuyruğundan tutar şekilde çalışılmıştır. Kurbanı alan kadının yanında kuyruklu bir çocuk figürü çalışılmıştır. Kurbanlık hayvanın hemen altında, zemin üzerinde yayık betimlemesi olduğu söylenebilecek bir kap çalışılmıştır. Çalışma alanının sağında ise yüzyüze iki aslan, ortalarında bir ceylan başı ile çalışılmıştır. Aslanların başları üzerinde de bir öküz başı yer almaktadır. Aslanların üzerine basan at başlı iki zarif hayvan öküz başına olasılıkla şarap döküyorlar. Bunların başları üzerinde ise uçan bir kanatlı güneş diski figürü çalışılmıştır. Bu figürlerle kurban alan kadının arasında küçük bir ceylan figürü yer almaktadır. Kanatlı güneş diskinin diğer tarafında ise koşan kanatlı bir köpek figürü çalışılmıştır. Ön ayakları kadının omuzunda, arka ayakları ise kadının sol eli içinde duruyor. Alt tarafta pürüzlü bir zemin kazınmış olup, üstte ise çeşitli kuş ve meyve figürleri çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:256).

Görüntü 256: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün ortasında keçi başlı bir tanrıça tahtında oturuyor. Önünde ve göğüs hizasında burgulu olduğu anlaşılan bir mekanik eşya (obje), onun önünde de ceylan olduğu düşünülen boynuzlu bir hayvanı avlayıp arka tarfından tanrıçaya sunan, oturmuş halde bir aslan figürü çalışılmıştır. Aslan da kuş başlı bir şekilde betimlenmiştir. Tanrıçanın bir eli sunulan avı, diğer eli ise aslanın kuyruğunu tutmaktadır. Aslanın başı ile kanadı arasındaki boşlukta bir ok ucu imgesi çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:257).

Görüntü 257: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Yıpranmış silindir mühür üzerinde, biri büyük, diğeri küçük, iki hayvanı avlayıp onları birbiri üzerine koyan hayvan başlı bir avcı çalışılmıştır. Bunların önünde ise bir öküz başı, altında ise külçe imgesi betimlenmiştir. Külçenin ortasında ve öküzün ay gibi boynuzları arasında dünyayı temsil eden daire veya delme nokta çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:258).

Görüntü 258: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühür yıpranmış durumdadır. Mühür üzerinde güneşi betimleyen bir daire ve etrafında ışık hüzmeleri çalışılmıştır. Güneşi betimleyen çalışmanın solunda ise iki insan, bir de büyük kuş figürü çalışılmıştır. Yürür pozisyonda çalışılmış insan figürlerinin ellerinde silah olduğu söylenebilecek aletler bulunmaktadır. Mühürün üst ve altında çok düzgün olmayan çift sınır çizgileri kazınmıştır (Bkz. Görüntü:259).

Görüntü 259: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühür üzerinde bir aslan, bir de aslan vücutlu, kanatlı sfenks çalışılmıştır. İkisinin de birer pençesi ortalarındaki hayvanın başı üzerine uzanmış konumdadır. İkisinin ortasında üzerinde hakimiyet kurdukları söylenebilecek yere çökmüş, boynuzlu (ceylan veya muflon) bir hayvan figürü çalışılmıştır. Aslan ve sfenks'in baş hizalarında kabartma durumda üç nokta, bacak hizalarında ise bir öküz başı çalışılmıştır. Öküzün boynuzu üzerinde mızrak betimlemesi bir uzantı bulunmaktadır. Sfenks'in kanadının üzerinde ay ve dünya çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:260).

Görüntü 260: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühür üzerinde yalın figürler çalışılmıştır. Sekiz yapraklı bir çam dalı betimlemesi, sağında Sümer alfabesinde "S" harfini betimleyen "Y" harfi ve açılı çizgilerinin birleştiği yerde yerdüzleme paralel bir çizgiden oluşan figür çalışılmıştır. Bunun yanında çalışılan tümsek yapı üzerindeki kabartmalar, gözleri kapalı bir erkek figürü betimlemesi izlenimi vermektedir, ancak onlar da Sümer alfabesine ait harfler olabilir (Bkz. Görüntü:261).

Görüntü 261: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühür titiz kazınmış ve iyi korunmuştur. Mühürün çalışma alanındaki kutsal ağaç figürü etrafında uçuşan dört tane kuş kazınmıştır. Ağacın etrafına kazınan daireler meyve olarak tanımlanabilir. Üst solda ortada bir daire ile etrafındaki beş kabartma nokta papatya çiçeği görünümü vermektedir. Ayrıca bunlar dünya ve bazı gezegenleri temsil eden imgeler de olabilirler. Mühür üzerinde yer alan iki insan figüründen birinin (avcı olabilir) etrafında silah oldukları söylenebilecek çeşitli araçlar kazınmıştır. Diğer figür ise belden yukarısı ya örtülü ya da kazıma işlemi tamamlanmamış durumdadır. İki figürün yüz hizasında bir yıldız motifi ile kabartma bir nokta muhtemelen dünya çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:262).

Görüntü 262: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanında, arka ayakları üzerine kalkmış iki aslan çalışılmıştır. Aslanların birer pençesi birbirlerinin göğsüne dayalı kucaklaşma anı şeklinde betimlenmiştir. Mühürün baskısındaki konumu ile aslanların sağında bir insan figürü muhtemelen hayvanların efendisi çalışılmış olup sağ eli ile aslanın, sol eli ile de aslan vücutlu kuş başlı bir sfenks'in kuyruğunu tutmaktadır. Soldaki aslanın arkasında sol pençesi ile aslana arkadan saldırır pozisyonda aslan gövdeli, kuş başlı ve kanatlı bir sfenks çalışılmıştır. Sfenks ile aslan arasında yere çökmüş pozisyonda

bir hayvan (ceylan veya muflon) ve sfenks'in başı ile kanadının ortasına güneş veya yıldız olarak tanımlanabilecek bir motif çalışılmıştır. Aslanların ortasında yere çökmüş, aslanların birer pençesi başı üzerinde hakimiyet kurmuş algısı yaratacak şekilde çalışılmış boynu arkaya dönük bir hayvan (ceylan veya muflon) bulunmaktadır (Bkz. Görüntü:263).

Görüntü 263: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında, çatal ayaklı, kuyruğu yere değen açık büyük kanatları bulunan dinazor benzeri bir kuş muhtemelen kartal çalışılmıştır. Sol taraftaki iki figür birbirine çok benzer şekilde çalışılmasına rağmen, biri yunus balığı betimlemesi olarak yorumlanabilirken diğeri bir balıkçıl kuşu betimlemesi olarak yorumlanabilir. Sağ tarafta dört ayaklı boynuzlu bir hayvan (muflon olabilir) çalışılmıştır. Hayvanın sırtı üstündeki alanda ikisi yakın diğeri uzakta üç kabartma nokta çalışılmıştır. Hayvanın ve noktaların sağında ise primitif çizgilerle kutsal ağaç betimlenmiştir (Bkz. Görüntü:264).

Görüntü 264: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

İyi korunmuş silindir mühürün çalışma alanında ortada, uzun elbise giymiş avcı veya hayvanların efendisini betimleyen bir figür çalışılmıştır. Sol elinde av olmuş bir

muflon (veya ceylan) baş aşağı haldedir. Sağ elinde hayvan başı olarak yorumlanabilecek bir motif çalışılmıştır. Onun üst kısmında ay ve ortasında dünyayı temsil eden kabartma nokta bulunmaktadır. Avcı veya hayvanların efendisini betimleyen figürün önünde koyunu betimlediği söylenebilecek fakat kuyruk yapısı koyununkinden farklı dört ayaklı bir hayvan figürü, üstte de yine dört ayaklı, (muflon veya ceylan) boynuzlu bir hayvan çalışılmıştır. Bu hayvan figürlerinin ortasında da çiçeksi rozet motifi bulunmaktadır. Figürlerin bastığı zemine bazı kabartmalarla taşlı bir görünüm verilmiştir (Bkz. Görüntü:265).

Görüntü 265: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında, diğer figürlere oranla büyük olması nedeni ile rütbeli birini (muhtemelen kral) betimlediği düşünülen bir insan figürü çalışılmıştır. Bu figürün solunda bir ceylan, sağında bir köpek ve bu figürlerin üst taraflarında ise çeşitli deniz hayvanlarını betimleyen figürler çalışılmıştır. Ceylanın başı arkaya dönükken, köpek itaatkar bir duruşta betimlenmiştir. Köpeğin arkasında rübeli kişinin neferini betimlediği düşünülen bir insan figürü daha çalışılmıştır. İki figürün ortasında en üstte darağacına benzer; bir dikey, iki açılı ve bir de yer düzleme paralel kabartma çizgiden oluşan motif çalışılmıştır. Bu o döneme ait bir kültürün alfabesinden bir harf da olabilir (Bkz. Görüntü:266).

Görüntü 266: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında, bir hurma ağacı ve etrafında uçuşan kuşlar çalışılmıştır. Ağacın solunda iki tane dört ayaklı hayvan çalışılmıştır. Altta olan hayvan figürü ceylan betimlemesi olarak düşünülebilir. Üstteki hayvan figürü domuz benzeri fakat uzun kulaklı bir hayvanı betimlediği düşünülebilir. İki hayvan figürü arasında kalan çalışma alanına tek çizgiden oluşan yan yatmış "S" harfi benzeri bir çift sarmal (spiral) motif çalışılmıştır. "S" motifinin yarım daire kısımları içine birer dairesel kabartma çalışılmıştır. Dakios'un (1971) yorumlarında bu motif "guilloche" olarak isimlendirilmektedir. Hurma ağacının sağında ise deve kuşu başlı, dört ayaklı bir hayvan figürü çalışılmıştır. Bu hayvan figürünün sırtının üstündeki boşluğa geniş ve gösterişli ibiği (sorguç), alt sırası altı, üst sırası beş konik motiften oluşan dizeler şeklinde çalışılmıştır. Bunların üzerinde bağlı oldukları ipler izlenimi veren yerdüzleme dikey beş tüy çizgisi çalışılmıştır. Bu dizelerin üstünde kalan çalışma alanına ise biri çift diğeri tek çizgiden oluşan yan yatmış "S" harfi benzeri çift sarmal (spiral) iki motif daha çalışılmıştır. Bu kısımdaki "S" motiflerinin her ikisinin de yarım daire kısımları içine birer dairesel kabartma çalışılmıştır. Bu iki dünyanın enerjik olarak birbirine bağlılığının ifadesi de olabilir (Bkz. Görüntü:267).

Görüntü 267: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

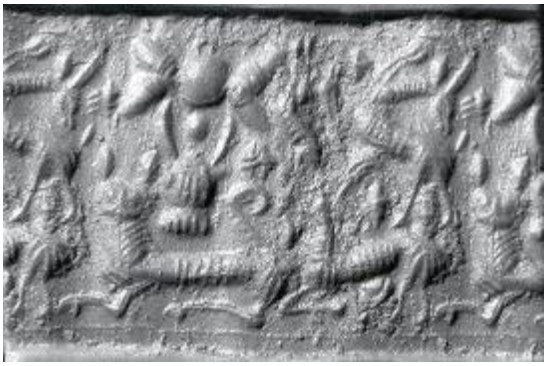
Silindir mühürün çalışma alanının sol tarafında, çam ağacını betimlediği düşünülen bir bitki motifi çalışılmıştır. Olasılıkla kutsal ağacı temsil ediyor. Bu ağacın hemen sağında ve zeminde küçük bir ağaç veya bitki motifi çalışılmıştır. Bunların sağında ise bir insan (olasılıkla avcı) figürü vardır. Bu figürün sağ elinde baş aşağı şekilde tutulan iki veya üç tane kuş figürü çalışılmıştır. bunların altında ise bir tavşan figürü kazınmıştır. Mühürün çalışma alanının en sağında ise uzun burunlu, pençe benzeri ellere sahip başka bir insan figürü çalışılmıştır. İki insan figürü arasında ise ceylan

betimlemesi olduğu düşünülen boynuzlu bir hayvan figürü çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:268).

Görüntü 268: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Mühürün bazı bölgeleri ileri düzeyde yıpranmış durumdadır. Mühürün çalışma alanının solunda yere uzanmış vaziyette kedigillerden (olasılıkla kedi veya çıta) bir hayvanı betimleyen bir figür çalışılmıştır. Onun arka tarafında yine yere uzanmış dört ayaklı başka bir hayvan figürü çalışılmıştır. Bu figürün baş kısmı yıpranmış olduğundan hangi hayvanı betimlediği anlaşılamamıştır. Kedigillerden birinin betimlemesi olan figürün üst tarafında öküz başı veya boynuzlu bir maskeyi betimleyen bir motif çalışılmıştır. Boynuzların ortasındaki boş alana ortası sivrilen bir daire veya delme nokta, bunun üst tarafındaki boşluğa ise yıpranma nedeni ile neyi betimledikleri tam olarak anlaşılamayan üç/dört tane figür çalışılmıştır. Sağda yere uzanmış dört ayaklı hayvan figürünün üst kısmındaki boşluğa ise, uzun kulakları ile bir eşeği betimlediği düşünülen boynu sırtına dönük baş kısmı kuyruk bölgesi üzerine uzanmış bir hayvan figürü çalışılmıştır. Yıpranmış bölge içinde ise ne oldukları anlaşılamayan bazı kabartmalar bulunmaktadır (Bkz. Görüntü:269).

Görüntü 269: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının sağında kuş başlı bir erkek figürü (olasılıkla savaşçı veya avcı), önünde ise dört ayaklı, kanatlı, dinazoru betimlediği düşünülen

bir hayvan figürü çalışılmıştır. Bu figürün önünde ise ters dönmüş (sırt üstü yatan) durumda, olasılıkla savaşçı veya avcı ve emrindeki kuş başlı hayvan tarafından alt edilmiş, bir başka hayvanı betimleyen figür çalışılmıştır. Onun alt tarafında üç noktadan oluşan bir dizi ile dünya ve diğer gezegenleri betimleyen bir motif yapılmıştır. Yedi noktalı olması nedeni ile Yunan mitolojisindeki Pleiades'i temsil ettiği de söylenebilir (Pittman, 1987). Ters dönmüş dinazorun baş kısmının altında hilal şeklinde bir kabartma çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:270).

Görüntü 270: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühür yıpranmış bir durumdadır. Çalışma alanının ortasında bir aslan figürü çalışılmıştır. Aslan önünde üzeri dikenli kıyafet giymiş insana pençe atar konumda betimlenmişken, insan da aslana mızrak benzeri bir araçla karşı koyar şekilde betimlenmiştir. İki figür arasında kalan alanda ise bir yılan bir de ahtapotu betimleyen iki figür daha çalışılmıştır. Aslanın kuyruk ucu çiçek gibi çalışılmış ve arkadan gelen bir kuş bu çiçeği gagalar konumda betimlenmiştir. Kuşun üst tarafında da yunus balığını betimlediği düşünülen bir figür çalışılmıştır. Figürlerin ortasında ise dünyayı temsil eden delme nokta kazınmıştır (Bkz. Görüntü:271).

Görüntü 271: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında, kuş burunlu bir kadın figürü çalışılmıştır. Kadın figürünün önünde baş aşağı duran dört ayaklı bir hayvan

(olasılıkla köpek) figürü çalışılmıştır. Köpek figürünün sırt tarafında ise bir erkek figürü yontulmuştur. Kadın figürünün arka tarafında ve üstte kuş gagalı bir hayvan figürü (olasılıkla köpek) ve bacakları arasında bir delme nokta çalışılmıştır. Alt tarafta ise dört ayaklı, boynuzlu bir hayvan figürü (olasılıkla ceylan) çalışılmıştır. Her iki figür de başları yukarıya ayakları karşıya bakar şekilde betimlenmiştir. Bu iki figürün sırt kısımlarının arkasında, altta yılan figürünü çağrıştıran bir motif ile üst tarafta bir öküz başı çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:272).

Görüntü 272: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühür iyi korunmuş haldedir. Çalışma alanında bir sağ el betimlemesi çalışılmıştır. El betimlemesinin yanında yere uzanmış ceylan veya muflon çalışılmıştır. Bu hayvan figürünün başının hizasında bir balık figürü kazınmıştır. Balık figürünün solunda kanatlarını yana açmış bir kartal figürü çalışılmıştır. Kartalın altında iki sıra üçerli daire veya delme nokta çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:273).

Görüntü 273: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühür iyi korunmuş haldedir. Çalışma alanının ortasında kanatları yana açılmış başaşağı duran büyük bir kuş olasılıkla kartal figürüdür. Bu figürün sol üst tarafında ışıldayan güneşi betimleyen bir motif çalışılmıştır. Sağında ise neyi temsil ettiği tam olarak anlaşılamayan yengeci imgelediği düşünülen, iki bacaklı ve çift

tırnaklı bir gövde ile iki yanına uzanan üçer çift kanat çalışılmıştır. Çalışma alanının en sağında ise elleri pençe gibi iki tırnaklı olan bir erkek figürü görülmektedir. Altta ise bir grubu dörtlü, diğer gurubu altılı kubbe şeklinde delme noktalar çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:274).

Görüntü 274: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında, bir tanrıça çalışılmıştır. Tanrıça bir eli ile kutsal ağacın dalını, diğer eli ile de mühürün sol tarafında yer alan aslan figürünün ön ayağını tutmaktadır. Çalışma alanının sağında kutsal ağaç çalışılmıştır. Kutsal ağacın sağ üstünde ise güneş motifi vardır. Alt tarafta zemin algısı yaratan ince çizgi çalışılmıştır. Kutsal ağaç ile tanrıça arasında bir bitki veya çiçek motifi çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:275).

Görüntü 275: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

İyi korunmuş silindir mühürün çalışma alanında, en solda bir yılan, zeminde bir köpek, üzerinde ne olduğu anlaşılamayan iki küçük kabartma (olasılıkla servi ağaçları), hemen yanlarında bir öküz başı betimlemesi çalışılmış. Çalışma alanının ortasında bir geyik ve bacakları arasında bir salyangoz figürü vardır. Geyik figürünün üzerinde bir kertenkele ve kuyruğu ucunda öküz başı yanındaki figürlerin benzerleri

ile, en sağda altta tilki betimlemesi olduğu söylenebilecek dört ayaklı bir hayvan figürü çalışılmıştır. Tilki figürünün üzerinde bir kuş figürü (olasılıkla güvercin) görülmektedir. Çalışma alanı üstten ve alttan birer çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:276).

Görüntü 276: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında, kutsal ağaç olduğu söylenebilecek bir motif çalışılmıştır. Bu motifin sağında duran bir kadın figürü çalışılmış ve kadın ağacın dalını tutuyor. Kadın figürünün arkasında öküz başlı bir erkek figürü, elinde bir topuzla çalışılmıştır. Ağacın sol tarafında oturur konumda, geriye bakan bir aslan figürü vardır. Aslanın başı hizasında bir mantar figürü veya Eski Mısır'da "T" harfi (tav) çalışılmıştır. Çalışma alanı üstten ve alttan birer çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:277).

Görüntü 277: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

İyi korunmuş silindir mühürün çalışma alanının ortasında, büyük kulaklı, dört ayaklı ve çatal kuyruklu (olasılıkla kurt) bir hayvan figürü çalışılmıştır. Üstünde dalışa geçmiş bir şahinin figürsel yapısından faydalanılarak betimlenmiş, kanatları açık bir kuş figürü çalışılmıştır. Kuşun gagası ile kurt figürünün kulakları arasında bir delme nokta çalışması vardır. Sol tarafta silahlı bir erkek figürü, sağda ise bir ay ve

ortasında dünya çalışılmıştır. Ayın altında üçü birbirine yakın, biri onlardan ayrı dört tane daha delme nokta çalışılmıştır. Noktaların altında parlayan bir yıldız imgesi, altında uçan ördek olarak tanımlanabilecek iki kuş figürü çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:278).

Görüntü 278: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında, kutsal ağaç, solunda en üstte yengeç, altında ahtapot, onun altında yılan (olasılıkla yılan balığı) ve onun da altında geriye bakan bir ördek figürü çalışılmıştır. Sağında örümcek veya öküz başı, daha sağda ön ayakları yengeç veya kurbağa ayağı şeklinde, kuş başlı, kuyruklu bir hayvan (olasılıkla köpek) figürü çalışılmıştır. Bu figürün sağında kuş başlı bir insan figürü yer almaktadır. En sağda da iki ayağı üzerinde yukarıya uzanmış boynuzlu bir keçi figürü muhtemelen hayvanların efendisi kazınmıştır. Kuş başlı insan figürünün, bir eli köpek figürünün başına, diğer eli de keçi figürünün sırtına dokunuyor. Çalışma alanı üstten ve alttan birer çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:279).

Görüntü 279: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının solunda, gövdesinin en alt kısmı dairesel bir ağaç (olasılıkla çam ağacı) figürü çalışılmıştır. Ağacın gövdesinin dairesel kısmının solunda dokuz kollu ışıyan bir yıldız, sağında ise iki adet delme nokta çalışılmıştır. Ağacın sağında kuş başlı bir insan figürü, onun sağında altta uzun boynuzlu,

kuyruklu ve dört ayaklı bir hayvan figürü muhtemelen keçi yer almaktadır. Boynuzlu hayvanın üstünde yine dört ayaklı, kuyruklu, kuş başlı bir hayvan (olasılıkla köpek) figürü görülmektedir. Boynuzlu figürün kuyruk kısmının üstünde, bir dikey iki yatay çizgiden oluşan, kuş başlı hayvan figürünün sırtının üstünde ise bir yatay üç dikey çizgiden oluşan birer çizgisel motif çalışılmıştır. Bu şekil Eski Mısır ve Sümerler'de "S" harfini temsil etmektedir. İki hayvanın baktığı yönde kuş başlı bir insan figürü görülmektedir. Alttaki boynuzlu hayvan figürünün arkasında iki önünde bir delme nokta çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:280).

Görüntü 280: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Yıpranmış silindir mühürün çalışma alanının sağında, bir erkek insan figürü çalışılmıştır. Sol elindeki araçla (olasılıkla silah) bir köpekle mücadele eder konumdadır. Köpek figürü ayakları insan figürüne yönelik, vücudu yer düzleme dikey konumlu olarak çalışılmıştır. Köpek figürünün ağzının üzerindeki boş alana bir öküz başı, insan figürünün baş hizasındaki boşluğa ise, öküz derisi şeklinde külçe imgesi kazınmıştır. Köpek figürünün sırt kısmında, üsten dar alta doğru genişleyen, uzun konik bir motif ile geniş tarafında kuş gagasına benzer bir kazıma yapılmıştır. Çalışma alanının en solunda iki ayağı üzerinde şaha kalkmış, başı geride bir aslan figürü çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:281).

Görüntü 281: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının en solunda, bir çam ağacı figürü çalışılmıştır. Çam ağacının altında biri sola diğeri sağa bakan iki hayvan (olasılıkla keçi) figürü, bu figürler ile ağaç figürü arasına ise birer delme nokta kazınmıştır. Ağacın sağında kolsuz bir insan figürü, bu figürün sağında, altta yengeci betimlediği söylenebilecek bir figür, üstte ise uçları kubbemsi noktalardan oluşan bir haç sembolü çalışılmıştır. Sümerler'de "H" harfini temsil eden bu imge bazı kültürlerdeki eşit uçlu haç işaretini de temsil ettiği söylenebilir. Çalışma alanının en sağında ise yine kolsuz bir insan figürü kazınmıştır (Bkz. Görüntü:282).

Görüntü 282: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

İyi korunmuş silindir mühürün çalışma alanının solunda, kolları havaya kaldırılmış insan figürü kazınmıştır. Figürün sol dirseğinin altında çalışma alanına dikey bir çizgi kabartma bulunmaktadır. Mühürün en sağında bir ağaç (çam veya sedir) figürü çalışılmıştır. Ağaç ile insan figürlerinin arasında kalan alanda ise dikey, açılı ve yatay çizgilerden oluşan çıkrık veya eğirti gibi bir teknik düzenek olarak yorumlanabilecek kazımalar yapılmıştır. Motifler Kıbrıs ve eski Türk alfabelerindeki harflere benzerlik göstermektedir. Eski Türk'lerde "S" ve "Ş" harfi olan "I" ile açılı çizgilerinin hemen altında yer düzleme paralel bir çizgi bulunan "Y" simgeleri mühür üzerinde çalışılmıştır (alfabeler-define.sohbeti.com). Mühürün çalışma alanı üstten ve alttan çizgilerle sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:283).

Görüntü 283: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün ortasında bir kaide üzerinde boynuzlu bir hayvan başı kazınmıştır. Sağında sandalye üzerinde oturan insan figürü, onun sağında ise halen Trodos dağlarında Olimpus tepesinde varolan sedir ağacını betimlediği söylenebilecek ağaç imgesi çalışılmıştır. Solunda ise ayakta yürür konumda başka bir insan figürü kazınmıştır. Bu figürün başının üzerinde ay imgesi kazınmıştır. Çalışma alanı alt ve üstten birer çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:284).

Görüntü 284: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün ortasında, detaylı sandalye imgesi üzerinde oturan insan figürü, onun bakış yönünde ise halen Trodos Dağlarında Olimpos Tepesinde var olan sedir ağacını betimlediği söylenebilecek ağaç imgesi çalışılmıştır. Sedir ağacının tepesinde bir kuş uçmaktadır. Ağaç ile oturan figürün arasında, figürün baş hizasında ay imgesi kazınmıştır. Sandalyenin arka kısmında yılan gibi kıvrımlı ve bir de dikey düz çizgi bulunmaktadır. Bunların üzerinde uzun kulaklı bir hayvan başı (olasılıkla tavşan) kazınmıştır. Bun imgelerin sağında ayakta duran insan figürü ve yüz hizasında ay imgesi bulunmaktadır. Çalışma alanı alt ve üstten birer çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:285).

Görüntü 285: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının solunda, bir kutsal ağaç imgesi, veya çok büyük bir şekilde Göktürk alfabesi “Ç” harfleri çalışılmış olabilir. Bu şekiller aynı zamanda Yunan alfabesindeki “psi” harfini temsil eden simgeye de benzerlik göstermektedirler. Onun sağında ağaca bakar konumda, sandalyede oturan insan

figürü çalışılmıştır. Hemen arkasında sandalyelerin üst kısımları birleşmiş konumdaki diğer sandalyede ters yöne bakan başka bir insan figürü bulunmaktadır. Karşısında ise yine sandalyede oturan üçüncü bir insan figürü kazınmıştır. Sandalyelerin her biri farklı forma sahiptir. Sırt sırta oturan figürlerin başları ve sandalyelerinin sırt kısımları patlama olmuş ve parçalanmış görünümdedirler. Mühürün genelinde bir yıpranma olmadığından, bu yıpranmış gibi olan görüntüyü mühürü çalışan zanaatkarın bilinçli olarak çalıştığı düşünülebilir. Aynı kırık ve parçalı çalışma tekniği, mühürün figür alanının alt ve üst kısımlarındaki geniş bantlarda da sürdürülmektedir (Bkz. Görüntü:286).

Görüntü 286: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün ortasında, birbirine bakan dört ayaklı ve boynuzlu (olasılıkla keçi veya muflon) iki hayvan figürü çalışılmıştır. Hayvan figürlerinin sağdakinin çenesi altında dikey konumda duran bir hançer bulunmaktadır. Her birinin yanında birer çam ağacı imgesi bulunmaktadır. Perspektif bilinç eksikliği sebebi ile ağaçlar hayvanların sırtlarındaymış görünümündedir. İki ağaç arasında solda ay ve yıldız, sağda ise güneş imgeleri çok açık ve anlamlı şekilde kazınmıştır. Çalışma alanının en sağında onlara doğru yürüyen kuş görünümlü bir insan figürü çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:287).

Görüntü 287: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Mühürün çalışma alanının sağında, yapraksız bir ağaç kazınmıştır. Ağaç üzerinde büyük bir tırtıl figürü bulunmaktadır. Bunların solunda üç basamaklı basit bir merdiven çalışılmıştır. Çalışma alanının geriye kalan boş kısımlarının tümünde, küçük ağaçlar veya çalılıkları temsil ettiği söylenebilecek çizgisel kazımalar yapılmıştır. Çalışmanın genelindeki yapraksız bitkiler, sonbahar mevsimi tasviri veya tırtıllar tarfından yaprakları yenmiş bahçe görünümü olarak yorumlanabilir. Ayrıca fırtına sonrasını (felaketi) temsil etmek üzere çalışılmış olabilir (Bkz. Görüntü:288).

Görüntü 288: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında, bir insan figürü, solunda ve sağında büyük boynuzlu, dört ayaklı iki tane hayvan figürü (olasılıkla keçi veya moflon) kazınmıştır. Soldaki hayvan figürünün üst kısmında çember, ortasında güneş, onların üstünde yine kubbemsi delme nokta çalışılmıştır. Hayvanın önünde ve çenesinin altında, insan figürü ile arasında kalan boşlukta başka bir nokta bulunmaktadır. Alt tarafta ise solda iki yatay bir dik çizgiden oluşan motif (Kıbrıs alfabesi veya Mısır, Sümer, ve Finike'de "S" harflerine benzer), sağında ise artı şeklinde eşit uçlu haç simgesi çalışılmıştır. İnsan figürünün sağındaki hayvan figürünün üstünde yine iki yatay bir dikey çizgiden oluşan aynı motif (Kıbrıs alfabesi veya Mısır, Sümer, ve Finike'de "S" harflerine benzer) bulunmaktadır. Altta ayaklarının ortasındaki boşlukta ise kubbemsi delme nokta çalışılmıştır. Çalışma alanının en sağında bir insan figürü daha bulunmaktadır. İnsan figürlerinin başları ile hayvanların boynuzları arasında "T" harfi benzeri iki motif kazınmıştır. Bu baltayı veya birçok kültürdeki "T" harfini temsil edebilir. Çalışma alanı üstten ve alttan çizgiler ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:289).

Görüntü 289: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının sağında, ayakta duran insan figürü çalışılmıştır. İnsan figürünün solunda ortada öküz derisi şeklinde külçe, üst ve altına çember içinde güneşi temsil eden nokta kazınmıştır. Bu motiflerin yanında üstte bir öküz başlı, dört ayaklı, kuyruklu küçük bir hayvan çalışılmıştır. Öküz başının solunda yine öküz derisi şeklinde külçe kazınmıştır. Çalışma alanının en solunda yine öküz derisi şeklinde külçe, üst ve altına da güneşi temsil eden çember içinde nokta kazınmıştır (Bkz. Görüntü:290).

Görüntü 290: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

İyi korunmuş silindir mühürün çalışma alanının sağında, kanatlı tanrı veya tanrıça, sağ elinde mızrak, sol elinde bumerang benzeri silah ve pelerin giymiş olarak çalışılmıştır. Önünde altta ön ayaklarını bir kaide üzerine basmış aslanın sırtına mızrağını dokundurmuş avcı (savaşçı) ile betimlenmiş. Böyle bir figür genellikle hayvanların efendisi olarak tanımlanmaktadır. Aslanın üstünde insan vücutlu, kartal kazınmıştır. Kartalın önünde uçan küçük bir kuş imgesi bulunmaktadır. Avcı (savaşçı) bir ayağını aslanın sırtına basmış, sol elindeki mızrağı aslanın sırtına dayamış ve aynı elinde ne olduğu anlaşılamayan yay benzeri bir silah daha tutar şekilde çalışılmıştır. Sağ elinde ise bumerang benzeri bir silah tutmaktadır. Avcının (savaşçının) bacakları arasında kaya görünümlü (olasılıkla kalkan) bir kütle kazınmıştır. Miğferi üzerinde çizgili işlemeler yapılmış olup, tepesinde kanatlı güneş (kanatlı disk) çalışılmıştır (Bender, 2007). Arkasında ise, üstte öküz başı, altında

yılan onun altında biri konmuş diğeri uçan iki kuş ve en altta, önündeki iki çizgili motife sağ pençesini dayamış aslan figürü kazınmıştır. Öküz başı, kuşlar ve aslan figürleri yatay çizgilerle birbirinden ayrılmıştır. Çalışma alanı üsten ve alttan iki çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:291).

Görüntü 291: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Yıpranmış silindir mühürün çalışma alanının ortasında, kuş başlı, bir kolu havada insan figürü çalışılmıştır. İnsan figürünün önünde ve arkasında, ortada külçeler, üst ve altlarına güneşi temsil eden çemberler içinde noktalar kazınmıştır. Arkasındaki külçenin ortası iki çizgi ile dekore edilmiştir. Üstteki dairelerin sağdakinin yanında uçan kelebeği ("Y" harfine benzer) betimlediği söylenebilecek bir çalışma, soldakinin yanında ise benzeri motiften ("V" harfine benzer) iki tane kazınmıştır. Bu ikili motiflerin altında boynuzlu, dört ayaklı koşan veya zıplayan (bir ayak çok yıpranmış) (olasılıkla keçi veya muflon) bir hayvanı betimleyen figür çalışılmıştır. Çalışma alanı üsten ve alttan iki çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:292).

Görüntü 292: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında, çıplak ve kanatlı tanrıça figürü, elinde kendisine sunulan bir hediye (olasılıkla bir hayvan), ayaklarının altında ise bir deniz atı veya deniz atı başlı bir yılan figürü kazınmıştır. Önünde sunumu yapan bir figür (olasılıkla kral), elinde ne olduğu anlaşılamayan bir eşyayı veya şerbeti sunmak üzere kolunu tanrıçaya doğru uzatmış ve sunacağı eşyayı tutuyor. Tanrıçanın sağında

ve üstte küçük bir insan figürü, altında üç insan başı imgesi kazınmıştır. Çalışma alanının sağında ve altta bir eşek figürü, üst tarafında elinde çekiç olarak tanımlanabilecek aletler tutan insan figürü bulunmaktadır. Bu figürün önünde olasılıkla örs veya örs benzeri bir kaide çalışılmıştır. Genel görünüm olarak bir tören anının resimlendiği bir kompozisyon olduğu yorumu yapılabilir (Bkz. Görüntü:293).

Görüntü 293: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

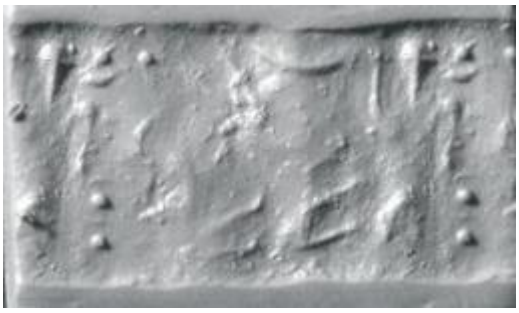
Silindir mühür üzerindeki figürler kabaca çalışılmış olup, ayrıntılı değildir. Ayrıca mühür yıpranmıştır. Çalışma alanının solunda, yan yana yere yatmış konumda, ayakları yana doğru uzanmış, dört ayaklı iki hayvan figürü çalışılmıştır. Bunların sağında kuş başlı, ince belli, kolları yukarıya kalkmış bir insan figürü kazınmıştır. İnsan figürünün arkasında, üst ucu top gibi, alt ucu mızrak benzeri bir alet çalışılmıştır. Mızrak kısmın sağında, ay ve dünya ayın arkasında bir delme nokta, mızrak benzeri aletin top gibi olan dairesel kısmının sağında ise güneş imgesi kazınmıştır. Altında ise uçan kelebek formunu çağrıştıran "Y" veya "V" harfi benzeri bir motif bulunmaktadır. Mühürün çalışma alanının alt ve üst kısımlarında dalgalı parça parça çizgilerden oluşan sınırlandırma görülmektedir (Bkz. Görüntü:294).

Görüntü 294: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Oldukça yıpranmış olan silindir mühürün çalışma alanındaki figürler kabaca çalışılmış olup, ayrıntılı değildir. Çalışma alanının solunda, yan yana yere yatmış

konumda, ayakları yana doğru uzanmış, dört ayaklı iki hayvan figürü çalışılmıştır. Bunların sağında yine kabaca çalışılmış ve yıpranmış bir kolunu yukarıya kaldırmış diğer kolu aşağıya sarkmış bir insan figürü kazınmıştır. Figürün sağında altta net olarak görülmeyen iki güneş imgesi, üstte ise ay ve yıldız olarak tanımlanabilecek dışa doğru uzantıları olan bir delme noktadan figür çalışılmıştır. İnsan figürünün baş hizasında ve önünde çizgisel yapıda geniş bir yay kabartma bulunmaktadır (Bkz. Görüntü:295).

Görüntü 295: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında, tanrı figürü, solunda ve sağında iki insan figürü (olasılıkla krallar) kazınmıştır. Tanrının ellerinin uzandığı noktada, kanca uçlu bir el aleti bulunmaktadır. Sağdaki figürün omuz başından itibaren kolları kesik veya arkaya saklanmıştır. Soldaki figürün ise sol kolu aynı şekilde omuz başından itibaren kesik veya arkaya saklanmış olarak betimlenmişken sağ kolu bütün halde olup elinde baş aşağı konumda dört ayaklı, boynuzlu ve uzun kulaklı bir hayvan (olasılıkla kurban) tutmaktadır. Hayvan figürünün solunda, kanatları yana açık dikey olarak uçan büyük bir kuş çalışılmıştır. Kurbanlık hayvan ve kuş figürlerinin üstündeki boş alana ise beş tane motif (üç tanesi Kıbrıs alfabesi harflerine benzer) kazınmıştır. Sağdaki figürün arkasında, yine baş aşağı konumda dört ayaklı bir hayvan, onunla insan figürü arasında kanca uçlu bir alet imgesi, bulunmaktadır. Çalışma alanının üst kısmında, dalgalı parça parça çizgilerden oluşan sınırlandırma görülmektedir (Bkz. Görüntü:296).

Görüntü 296: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühür üzerindeki imgeler birbirine ters kazınmıştır. Merdiven ve hayvan imgelerinden birini olması gereken gibi tuttuğumuz zaman diğeri olması gereken konumu kaybediyor. Mühür üzerindeki üç merdiven imgesi dikey çalışılmıştır. Webb (1987), bu imgelerden çıtalı çerçeve olarak söz etmektedir. Aralarında kalan boş alanların birine dört ayaklı, uzun kuyruklu bir hayvan (olasılıkla köpek), diğerine dört ayaklı, iki boynuzlu, bir boynuzu kopup yukarıya fırlamış başka bir hayvan (olasılıkla muflon) kazınmıştır. Mühürün çalışma alanı üst ve alttan çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:297).

Görüntü 297: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün sağında, elinde çeşitli aletler bulunan "hayvanların efendisi" olarak tanımlanabilecek boynuzlu miğfer giymiş, belinde kılıcı bulunan insan figürü çalışılmıştır. Solunda kuş başlı ve kanatlı aslan figürü, onun arkasında dört ayaklı boynuzlu hayvan (olasılıkla ceylan yavrusu) figürü, aslanın üst tarafına öküz başı imgesi çalışılmıştır. Boynuzlu hayvanın başı aslanın kuyruğuna, aslanın başı da efendisinin eline değmektedir. Üst tarafta ise ay ile bir nokta halinde dünya kazınmıştır. Ayın alt tarafında da iki tane delme nokta çalışılmıştır. Aslanla efendisi arasındaki boşluk ise üç nokta ile doldurulmuştur (Bkz. Görüntü:298).

Görüntü 298: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında, kontur çizgisi belirgin olmayan insan yüzü imgesi olarak tanımlanabilecek bir kazıma yapılmıştır. Bunun solunda ise dikey, açılı ve yatay çizgilerden oluşan çıkrık veya eğirti gibi bir teknik düzenek

olarak yorumlanabilecek, ayrıca Kıbrıs alfabesi harflerine de benzeyen kazımalar yapılmıştır. Motifler Kıbrıs ve eski Türk alfabelerindeki harflerle benzerlik göstermektedir. Eski Türk'lerde "S" ve "Ş" harfi olan "I" ile açılı çizgilerinin hemen altında yer düzleme paralel bir çizgi bulunan "Y" simgeleri mühür üzerinde çalışılmıştır (alfabeler-define.sohbeti.com). Çalışma alanının iki yanında tamamen çizgisel olarak çalışılmış sedir ağacı imgesi olduğunu söyleyebileceğimiz iki motif çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:299).

Görüntü 299: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanındaki işlemenin son haline getirilmemiş (bitirilmemiş) veya çok yıpranmış durumda olduğu görülmektedir. Üzerinde olasılıkla bir ağaç imgesi, bir de dört ayaklı hayvan figürü çalışılmıştır. Hayvan figürü de ağaç gibi dikey olarak (ayakları yana) kazınmıştır (Bkz. Görüntü:300).

Görüntü 300: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühür üzerindeki figürler çok yıpranmış ve ayrıntıları kaybolmuş durumdadır. İnsan ve hayvanı betimleyen figürlerden oluşan üç veya dört imge çalışılmıştır. İki insan ve iki hayvan figürünün kazındığı söylenebilir. Ortalarında ise bir nokta ve üst tarafında birbirine paralel beş çizgi görülmektedir (Bkz. Görüntü:301).

Görüntü 301: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühür üzerindeki figürler çok yıpranmış ve ayrıntıları kaybolmuş durumdadır. Yüzey üzerinde dikey konumda yükselti ve çukurluklar görülmektedir. Orta bölgede iki yerde ağaç dallarına benzer çizgisel kabartmaların kazındığı gözlemlenmiştir. Ortalarında ise yıpranmış, düşen bir insan figürü olarak değerlendirilebilecek kazımalar bulunmaktadır (Bkz. Görüntü:302).

Görüntü 302: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

İyi korunmuş silindir mühürün çalışma alanının solunda, çizgisel olarak çalışılmış ters duran bir ağaç bulunmaktadır. Onun sağında insan figürü yine çizgisel olarak kazınmıştır. Bu figürlerin üstünde biri ağacın gövdesinin altını, diğeri ise insan figürünün başını oluşturacak şekilde beş tane delme nokta çalışılmıştır. Ağacın sağ üstünde, başı delme nokta olan yılan olduğu söylenebilecek bir çizgisel figür kazınmıştır. İnsan figürünün solunda alt tarafı sandalyeye benzer üst tarafı kedi başı imgesi olduğu yorumu yapılabilecek yine tek çizgi ile çalışılmış bir figür bulunmaktadır. Bu figürün başı önünde yengeç benzeri bir motif veya öküz derisi külçe, üstte çatal başlı bir yılan, onun altındaki boşluğa yine çatal başlı ikinci bir yılan ve üç tane delme nokta çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:303).

Görüntü 303: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

İyi korunmuş silindir mühürün çalışma alanının sağında, çiçekli kutsal ağaç, altında iki yavru ceylan, yanlarında ise ağaç üzerine uzanmış iki yetişkin ceylan çalışılmıştır. Yetişkin ceylanların başı ile kutsal ağaç arasında, sağdaki halka süslemeli, soldaki düz uçları çatal şeklinde iki baston benzeri motif kazınmıştır. Ayrıca halka süslemeli bastonlar figürlerin alanını belirgin hale getirmede kullanılmıştır. Çalışma alanının solunda tanrıça veya hayvanlar kraliçesi, sağ elinde bir çiçeği, mantarı veya bir demeti betimleyen motif ile çalışılmıştır. Sağ elinde kuyruğundan baş aşağı tuttuğu büyük başlı bir yılan betimlemesi bulunmaktadır. Sırtından sağ omuzuna doğru uzanmış bir hurma dalı kazınmıştır. Tanrıçanın solunda, çiçek veya mantar figürünü tutan elinin altındaki boş alanda, küçük bir kadın figürü bulunmaktadır. Kadının dirsek hizasından başlayıp çalışma alanının üst kısmına kadar uzanan diğer halka süslemeli, uzun, ucu çatal, baston benzeri motif kazınmıştır (Bkz. Görüntü:304).

Görüntü 304: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının solunda kraliçe çok süslü bir sandalye üzerinde oturuyor, elinde dairesel sapı olan üçgen tutuyor. Önünde ikisi dünya başlı diğeri güneş başlı üç kadın figürü çalışılmıştır. Bunlardan ortadaki figür, kanatlı olarak betimlenmiştir. Bu figürler ellerinde uçları gürz benzeri toplar bulunan, bir kısmı kısa

bir kısmı uzun saplı sopalar tutmaktadır. En sağdaki figürün belinde aşağıya sarkan ve yere değen mızrak benzeri bir alet betimlenmiştir (Bkz. Görüntü:305).

Görüntü 305: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının sağında, arka ayakları üzerine kalkmış kanatlı köpek (olasılıkla tazı) figürü, önünde çıplak, ayakları çatal biçimli, köpeğe sırtını dönmüş bir insan figürü çalışılmıştır. Köpeğin ön ayakları insan figürünün dirsek ve omuz kısmına, arka ayaklarından biri kalçasına, kuyruğu ise yere paralel olarak kazınmış bir çizgiye yaslanmış konumdadır. İkisi arasında altta "X" sembolü ile iki nokta, köpeğin sol ayağının üst kısmındaki boşlukta ise tek nokta çalışılmıştır. İnsan figürünün önünde yine ters yöne kaçan benzer bir köpek figürü tekrarlanmıştır. Bu köpek figürü ile insan figürü arasında "**/**" sembolü, alt ve üstünde iki delme nokta ile köpeğin sağ ayağının üstündeki boşlukta bir, baş hizasında ise bir delme nokta daha kazınmıştır. Köpeğin başının arkasında ve kanadının üst kısmında kalan boşlukta altı kollu bir yıldız bulunmaktadır. Köpekler bu pozisyonları ile yana açık dikey uçuş konumunda bir şahin figürü, başı hizasında sol ve sağda birer delme nokta çalışılmıştır. Şahinin kuyruğu ve sağındaki köpeğin kanadının altında kalan boş alanda kazınmış hangi objeyi betimlediği anlaşılamayan üç motif bulunmaktadır. Bunların altındaki boşlukta ise vücudu kurt vücuduna benzer başı dişi ceylanı betimleyen dört ayaklı bir hayvan figürü çalışılmıştır. Çalışma alanının alt ve üstü ince çizgilerle sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:306).

Görüntü 306: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının solunda, hayvanların efendisi olduğu düşünülen bir insan figürü çalışılmıştır. Önünde ise at, köpek, keçi, ceylan gibi hayvanları betimlediği düşünülen, farklı boyutlarda sekiz hayvan figürü çalışılmıştır. Hemen altında ise daire içinde "**+**" sembolü kazınmıştır. Bu sembolün sağında bir at (olasılıkla kısrak), altında meme arayan bir yavru figürü bulunmaktadır. Bu at figürünün boyun hizasından geçen iki ipi hayvanların efendisi olduğu düşünülen figür elleri ile tutmaktadır. Atın üst kısmındaki alanda bir köpeği betimlediği söylenebilecek kanatlı hayvan figürü, önünde ise merkezde bir büyük delme nokta, etrafında sekiz tane küçük noktadan oluşan ve sekiz pedallı rozet olarak tanımlanan bir motif yer almaktadır (Webb, 1987). Bu motifin hemen sağında "X" sembolü gibi karın kısımları üst üste birleşmiş konumda çalışılmış iki hayvan figürü bulunmaktadır. Üst üste iki hayvanın birleştirildiği figürün, sağında arka ayakları üzerinde şaha kalkmış konumda, altında ise yere diz çökmüş başı havaya kalkmış kanatlı başka bir hayvan figürü kazınmıştır. Bu figürün arkasında, at figürünün önündeki boş alanda yine ayaklarını dizinden katlamış ve diz çökmüş konumda bir tayı betimlediği söylenebilecek bir figür çalışılmıştır. Çalışma alanı üst tarafından bir çizgi ile sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:307).

Görüntü 307: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında, yüzü sola bakan, bacakları yürüyüş halinde hayvanların efendisi olduğu düşünülen bir insan figürü çalışılmıştır. Göğüs kısmında çapraz şekilde çift çizgiler çizilmiştir. Bunlar boyuna asılmış bir çeşit kılıç benzeri silahlar olabilir. Figürün ayakları çatal ayak formunda kazınmıştır. Figürün sağ ve solunda simetrik olarak, sağdaki erkek soldaki dişi yüzlü iki tane kanatlı sfenks çalışılmıştır. Sfenkslerin birer ön ayağı figürün kalça kısmına, diğer ön ayakları ise baldır bölgesine dokunmaktadır. Sfenkslerin başları üzerinde kalan alana ve insan figürünün baş hizasına yine sağ ve solunda simetrik olarak, iki tane kuş kazınmıştır. Çalışma alanının sağında ise yivli gövdeli, taç kısmı yelpaze formunda kutsal ağaç çalışılmıştır. Kutsal ağacın üst kısmında iki delme nokta ve ucunda ip bağlı kırbaç sapına benzer silindirik bir form kazınmıştır (Bkz. Görüntü:308).

Görüntü 308: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında ve altta bir yunus balığı, sağda güneş başlı ceylan olduğu düşünülen dört ayaklı bir hayvan figürü, solda çıplak bir kadın figürü çalışılmıştır. İnsan figürünün solunda kanatları ve bacakları yana açık, dikey uçuş konumunda büyük bir kuş (olasılıkla şahin veya kartal) figürü çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:309).

Görüntü 309: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanında olasılıkla ölmüş veya öldürülmüş hayvan figürleri çalışılmıştır. En solda aynı cinsten bir hayvanın sadece boynuzlu başı kazınmıştır. Bunun sağında yerde yatan üç tane boynuzlu, dört ayaklı hayvan figürü bulunmaktadır. Bunlardan ikisi baş aşağı, biri tam ters konumdadır. Baş aşağı olanlardan birinin başı öne, diğerinin ise sırtına doğru bakmaktadır. Ayakları aşağı başı yukarıya doğru kazınmış figürün başı ise havaya doğru bakmaktadır. Hayvanların başlarının her birinin başka bir yöne bakar olması ve sadece baştan oluşan bir kazıma yapılmış olması mühür üzerindeki figürlerle bir hayvan katliamı veya felaketi betimlenmeye çalışılmış olabileceği yorumu yapılabilir. Hayvan figürleri arasında kalan boşluklarda ise değişik şekil ve ölçülerde tümsekler çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:310).

Görüntü 310: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silinir mühürün çalışma alanının solunda, elinde ağaç dalı tutan bir insan figürü çalışılmıştır. Ağaç dalının altında kalan boş alanda, kısgaç uçlu iki kolu ile, sağ ve solunda üçer kolu olan yengeci betimlediği düşünülen bir figür kazınmıştır. Bu figürün kısgaçlı iki kolu arasındaki boş alana altı tane nokta çalışılmıştır. İnsan figürünün sağında ön ayakları insan figürünün kalça hizasına kaldırılmış, dört ayaklı, uzun kuyruklu, kuyruğu sırtına kıvrılmış konumda, bir hayvan figürü bulunmaktadır. Hayvan figürünün başının üst tarafında sayı veya harfleri temsil eden imgeler mevcuttur. Sırt kısmı üzerinde kalan alanda da üç nokta, kuyruğunun üst kısmındaki boşluğun ortasında "**+**" sembolü olan daire benzeri bir motif bulunmaktadır. Aslanın karın kısmının altında ise ay ve ortasında dünyayı temsil ettiği söylenebilecek nokta kazınmıştır (Bkz. Görüntü:311).

Görüntü 311: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühür üzerinde yapılan çalışmalar, mühür yıprandığı için netliğini yitirmiş durumdadır. Çalışma alanının solunda iki kolu havada bir insan figürü, olasılıkla hayvanların efendisi çalışılmıştır. İnsan önündeki hayvanlara müdahale ediyormuş veya emir veriyormuş şeklinde kazınmıştır. Sağa doğru bakan bu figürün hemen önünde hangi hayvanı betimlediği anlaşılamayan yıpranmış bir hayvan figürü izi bulunmaktadır. Bu yıpranmış figürün sağında daha az yıpranmış, olasılıkla keçi benzeri, boynuzlu hayvanları betimlediği söylenebilecek üç veya dört hayvan figürü çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:312).

Görüntü 312: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında, elinde yay tutan bir insan figürü bulunmaktadır. Önünde başı insan figürüne ve kendi sırtına dönük bir ceylan figürü çalışılmıştır. Ceylan figürünün solunda kutsal ağaç görülmektedir. İnsan figürünün arkasında vücudu köpek, başı kartal başı olan kanatlı bir sfenks kazınmıştır. Başı üzerindeki boş alanda ise baş hizasından başlayarak sola doğru uzanan biri dört ayaklı bir hayvanı, diğeri ise mürekkep balığına benzer bir canlıyı betimlediği düşünülen iki kabartma bulunmaktadır. Sfenksin üst kısmında öküz derisi şeklinde bir külçe kazınmıştır. Külçenin uçları arasındaki boşluklar ile çalışma alanındaki boş bölümlere delme noktalarla doldurmalar yapılmıştır. İnsan figürünün bel kısmı ile ceylanın başı arasında kalan boşluğa ise ay ve ortasında dünyayı temsil ettiği düşünülen nokta çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:313).

Görüntü 313: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühür üzerindeki figürler simetrik bir kompozisyonla çalışılmıştır. Silindir mühürün çalışma alanının ortasında hayvanların efendisi; aslan vücutlu, at başlı iki hayvan arasında çalışılmıştır. Başında miğferi; öne ve arkaya boynuzlu olarak, ucu ise meşale şeklinde, saçı uzun ve spiral formunda kazınmıştır. Sol yanında, bel hizasında, yeryüzünü ve diğer gezegenleri temsil eden delme noktalar veya rozet, yüz hizasında ise bir başka delme nokta çalışılmıştır. At başlı aslan figürlerinin ön ayakları altında birer kaide çalışılmıştır. Soldaki kaide mantar formunda ve üst yuvarlağı girintili çıkıntılı üçgenler şeklinde, sağdaki ise üst üste plaka şeklinde üç çakıl taşı imgesi olduğu düşünülen formdan oluşmaktadır. Soldaki aslanın bacakları arasında öküz başı, sağdakinin ise saçları uzun ve bukleli insan başı bulunmaktadır. Aslan gövdeli at başlı figürlerin arkalarında ise, yine at başlı insan gövdeli, ellerinde güğüm benzeri kaplar tutan iki figür çalışılmıştır. Bunların üzerinde uçar konumda aslan gövdeli, kanatlı ve kartal başlı iki sfenks çalışılmıştır. Sfenkslerin baş kısımları üstünde kalan boşlukta hayvanların efendisi figürünün başına doğru uçan simetrik konumda iki kuş figürü bulunmaktadır. Soldaki kuşun kuyruk ve boyun bölgesi

üzerinde bulunan boş alana iç içe iki çemberden oluşan birer motif, sağdaki kuşun boyun bölgesinin altındaki boşluğa bir nokta, üstündeki boşluğa ise ay ve ortasında yıldızı veya dünyayı temsil ettiği düşünülen nokta çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:314).

Görüntü 314: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında, bir ağaç imgesi (olasılıkla kutsal ağaç), solunda baş aşağı konumda avlanmış olduğu söylenebilecek boynuzlu hayvan figürü kazınmıştır. Onun solunda ise bir bacağı dizinden katlanmış ve hayvanı hakimiyeti altına almış şekilde hayvanın boynuna basar pozizyonda çalışılmış bir insan figürü bulunmaktadır. Bu konumu ile figürün bir avcı figürü olduğu ve hayvanı avladığı yorumu yapılabilir. Hayvan ile avcı figürlerinin ortasında ve çalışma alanının üst kısmında uçar konumdaki bir kuşun cepheden formunu betimleyen bir figür kazınmıştır. Hayvanın karın kısmının altındaki boşluğa ise ay, ortasında yıldız ve ikisinin bir kısmını örten tümsek çalışılmıştır. Ağacın sağ tarafında ağacı tutan tanrıça, arkasında tanrı figürü, ikisinin baş hizasında ve ortalarında gül çiçeği imgesi olduğu söylenebilecek bir motif kazınmıştır. Çalışma alanının sağında iki ayağı üzerine kalkmış, ön ayaklarının biri aşağıya diğeri yukarıya hareketli dans edermiş yorumu yapılabilecek aslan figürü bulunmaktadır. Tanrı ile aslanın baş hizalarında ve ortalarında, aslanın elinde iki çizgisel kabartma, kalça hizalarında ve ortalarında bir öküz başı, öküz başının altında ise yıldız veya bir harfi temsil ettiği söylenebilecek bir kısmı yıpranmış bir motif çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:315).

Görüntü 315: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının sağında, ellerinde kutsal ağaç tutan iki kadın figürü kazınmıştır. Soldaki figür keçi yüzlü ve boynuzlu olarak betimlenmiştir. Kemer veya kuşak yerine bellerine dolanmış yivli (tırtıl görünümlü) ikişer çizgi bulunmaktadır. İki kadın figürü arasında, arka ayakları yerde ön ayakları yukarıya yönelik, sıçrar konumda bir ceylan figürü çalışılmıştır. Çalışma alanının solunda yine bir kadın figürü, her iki omuz başlarına inen yivli, (tırtıl görünümlü) üçer çizgi ile kanatlıymış gibi betimlenmiştir. Sağ elinde bir hayvanı (olasılıkla ceylan) baş aşağı tutmaktadır. Bu figür ile keçi yüzlü figür arasındaki boşlukta ise yine kutsal ağaç çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:316).

Görüntü 316: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühür önemli ölçüde yıpranmıştır. Mühürün çalışma alanının sol tarafında sandalyede oturan bir insan figürü (olasılıkla kral), başında maymun figürü ve yüz hizasında aslan başı imgesi olarak tanımlanabilecek bir kabartma çalışılmıştır. Bunun önünde dikey ve yatay çizgilerden oluşan ahşap çit görünümlü motif kazınmıştır. Bunlar sayılarla ilgili motifler olarak da yorumlanabilirler. Sol kolu öne uzanan figürün eli ile tutuyormuş gibi görünen yan yatmış "Y" harfi ve noktadan oluşan bir motif çalışılmıştır. Oturan figürün dizi hizasındaki boşlukta ise, ay ve ayın ortasında yıldızı temsil eden nokta bulunmaktadır. Sağ tarafta birbirine bakan maymun gövdeli; soldaki kuş, sağdaki köpek başlı iki figür bulunmaktadır. Bu iki figür ne olduğu anlaşılamayan dikey çizgi ve noktalardan oluşan bir eşyayı tutmaktadırlar. Bu imge eski Kıbrıs alfabesinden harf olarak da yorumlanabilir. İki figürün de el ve ayakları kısa boylu, birbirine paralel ikişer çizgiden oluşmaktadır. Mühürün çalışma alanı alt ve üssten çizgilerle sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:317).

Görüntü 317: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühür nadir görülen bir tasarıma sahiptir. Ulaşılan silindir mühürler içinde, figürleri çalışma alanı dikey olarak kullanılıp çalışılan ilk örnektir. Mühürün çalışma alanında ortadan tekerlekli bir platform üzerinde, denge kurmuş canbazlar gibi duran zırhlı giyisili ve kalkan tutan iki insan figürü çalışılmıştır. Figürlerin ortasında boyları kadar uzun bir şiş veya sırık üzerinde onbir adet irili ufaklı yuvarlak nesne dizilmiş olarak betimlenmiştir. Soldaki figürün burun hizasında ise bir delme nokta çalışılmıştır. Soldaki figürün başında bir halka, arkadan iki, önden bir sivri uçlu çizgi, başın tepe bölgesinde uzun bir kulak, sağdaki figürün başında iki halka, başın tepe bölgesinde uzun bir kulak, boyun kısmından aşağıya doğru önde ve arkada birer sivri uçlu çizgi kazınmıştır. Figürlerin halkalarla örtülü yüz kısımlarının köpek yüzlü olduğu şeklinde yorumlanabilir. Mühürün çalışma alanı sol ve sağdan ince çizgilerle sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:318).

Görüntü 318: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının ortasında, bir erkek figürü, sağında bir kadın figürü bulunmaktadır. Erkek figürü ile kadın figürü arasında, ikisinin birer arka ayağından başaşağı tuttukları boynuzlu, dört ayaklı bir hayvan (olasılıkla ceylan), üst kısımda kalan boşlukta bir öküz başı, kadın figürünün sağında arka ayakları üzerine kalkmış, boynu kadına doğru uzanmış dört ayaklı bir hayvan yavrusu (olasılıkla ceylan yavrusu), üst tarafındaki boşlukta ise "X" sembolüne benzer bir motif (olasılıkla külçe) çalışılmıştır. Erkek figürünün solunda, başka bir kadın figürü bulunmakta ve sağ eli ile arka ayakları üzerine kalkmış, boynu kadından uzağa doğru uzanmış dört ayaklı bir hayvan yavrusunu (olasılıkla ceylan yavrusu) gösteriyor. Erkek figürü sağ elinde bir aslan başı olduğu düşünülen bir obje tutuyor. Erkek figürü ile solundaki kadın figürü arasında altta dört nokta, aslan başı olarak tanımlanan objenin altında "T" harfi şeklinde bir kaide ve iki insan figürünün başları hizasında kollarını dirsekten katlıyarak havaya kaldırmış bir insanın cepheden görünüşünü andıran bir motif vardır (Bkz. Görüntü:319).

Görüntü 319: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının sağında, hayvanların efendisi kolları yukarıya kalkmış konumda, kolları arasında simetrik biçimde iki tarafa daire ve ortasında delme nokta yani güneş imgesi kazınmış, başı üzerinde kanatlı güneş figürünü betimleyen çalışma yapılmıştır. Hayvanların efendisinin iki yanında, başaşağı konumda dört ayaklı iki hayvan kazınmıştır. Soldakinin baş kısmı yıpranmıştır. Mühürün çalışma alanının solunda ise iki erkek figürü çalışılmıştır. Bu figürler arka ayakları üzerinde duran aslan figürüne yönelmişler ve aslana yakın olan insan figürü ile aslan kucaklaşıyormuş algısı yaratacak şekildedir. İki insan figürü arasında noktalar ve çizgiler, başları hizasında ise ay ve ortasında büyük bir nokta (dünyayı temsil eden) çalışılmıştır. Aslanın başı üzerinde yine kanatlı güneş figürünü betimleyen çalışma yapılmıştır. Sağdaki erkek figürünün başı ile hayvanların efendisinin sağ kolu arasında küçük bir ağaç veya ağaç dalı görülmektedir. Çalışma

alanı alt ve üstten ince çizgilerle sınırlandırılmıştır. Aslan ile onunla kucaklaşan insan figürünün arasında, zemine yakın bir yıldız imgesi çalışılmıştır (Bkz. Görüntü:320).

Görüntü 320: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanının sağında, altta bir sfenks (aslan gövdeli, olasılıkla kuş başlı), karın bölgesinin altında ve bacakları arasındaki boşlukta balık imgesi olarak algılanabilecek sağ ucu çatal, silindirik bir figür çalışılmıştır. Sfenksin üst tarafındaki alanda kanatları ve bacakları yana açık dikey uçuş konumunda bir kuş (olasılıkla kartal) figürü, solunda balık imgesi bulunmaktadır. Ortada en üstte ay ve ortasında uzayla ilgili olduğu söylenebilcek altı nokta yanyana kazınmıştır. Ayın solunda, başı gövdesinin arkasına kaykılmış, sırt üstü yatan bir hayvanı betimlediği söylenebilecek bir figür, altında uluma konumunda bir kurt ve kurdun ayakları altında olasılıkla avladığı, vücudu ters dönmüş sırt üstü yatan ceylan figürü çalışılmıştır. Çalışma alanı üst ve alttan ince çizgilerle sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:321).

Görüntü 321: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü. (http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanı üstten ve alttan yatay iki çizgi arasına, kısa kısa dikey çizgilerle oluşturulmuş biteviye bir motifle sınırlandırılmıştır. Çalışma alanının solunda, iki dik çizgi ile sınırlandırılmış alanın üst kısmında, yarım çember ve ışınlarla güneş veya ay imgesi olarak yorumlanabilecek bir motif çalışılmıştır. Altında sonsuzluk (∞) sembolü, helezonlar içinde birer nokta ile çalışılmıştır. Sol ve

sağda birer paralelkenar alta doğru birer çizgi ile ortada kalan alan torso imgesi görünümünde bir figür olarak sınırlandırılmıştır. Bunun altında yatay çizgiye açılı kısa çizgilerle tarak benzeri bir motif kazınmıştır. Bu motifin altında en üstteki yarım çemberin diğer yarısı fakat ışın çizgileri içe kazınmış, altında ise yine yatay çizgi ve dikey kısa çizgilerden oluşan motif vardır. Çalışma alanının en sağında şahin başlı bir insan figürü, önünde üstte bir çiçek imgesi, altında yatay çizgi, çizginin altında ters bir ankh sembölü, ankh ile insan figürü arasında bir oval çalışılmıştır. Bunların solunda alttan yukarıya kadar uzanan bitki imgesi, bitki imgesinin solunda ise biri altta, diğeri üstte olmak üzere, neyi temsil etmek için imgelendiği anlaşılamayan daire, yarım daire, paralelkenar gibi geometrik şekiller ve yay çizgilerden oluşan iki motif çalışılmıştır. Mühür üzerine çalışılmış imgeler eski Mısır, Sümer ve Yunan uygarlıklarına ait sembollerin bir koleksiyonu görünümündedir (Bkz. Görüntü:322).

Görüntü 322: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

Silindir mühürün çalışma alanın solunda, hayvanların efendisi, bir keçi veya ceylan eşliğinde öne yürüyor. Önünde altta baykuş imgesi bir maske, üstte bir yaprak veya ağaç dalı bulunmaktadır. Efendinin arkasında üstte deve kuşu, hemen yanında şahin, şahinin üstünde ahtapot, altında aslan, kanadının hemen üstünde bir nokta çalışılmıştır. En sağda bir erkek figürü elinde ceylan başlı bir asa ile hayvanları takip ediyor. Çalışma alanı üst ve alttan birer çizgi ile sınırlandırılmıştır. Bu mühürde de çalışma alanı yaprak veya ağaç dalı imgesi ile sol ve sağdan sınırlandırılmıştır (Bkz. Görüntü:323).

Görüntü 323: Metropolitan Museum silindir mühür örneğinden bir görüntü.
(http://www.metmuseum.org/)

IV.BÖLÜM

BASKI RESİM SANATI

1.8. Tarihsel Gelişimi ve Örnekler

Baskı; yazı, sembol ve resimlerin mekanik cihazlar kullanılarak mürekkep aracılığı ile çoğaltılmasıdır. Baskı; yazı, sembol ve resimleri içeren düzenlemeleri çok kopya olarak çoğaltmak için yapılır.

Kağıt üzerine baskı tekniğinin ilk uygulanışının Çin ve Kore olduğu bilinmekteydi. Ancak baskının 1450 civarında Almanya'da, Mainz'da Johann Gutenberg ile başladığı kabul edilmektedir. Baskı tekniğinin ve baskıyı yapacak mekanik makinelerin üretilmesi ile basılı materyaller özellikle de kitap daha ucuza imâl edilmiştir. Bu nedenle yaygın olarak kullanılır olmuştur. Baskı makineleri kendileri için hazırlanan özel şablonlar aracılığı ile mürekkebi kağıt yüzeye aktarmaktadırlar. Bu şablonların ilk örneklerinde, baskı yapacak olan kısımlar şablonun zemin kısmından yüksek olarak çalışılmakta ve sadece yüksek kısımlar mürekkep alıp kağıt yüzeye baskı yapmaktaydı.

Araştırmanın konusunu oluşturan silindir mühürler, MÖ 3000 yıllarından itibaren kil tabletler üzerine uygulanmış baskı tekniği örnekleri olarak değerlendirilebilir. Boya kullanılmadan yapılan bu uygulamada çeşitli taşlardan, madenden veya pişmiş kilden yapılmış silindir üzerine yazı, sembol ve figürler çalışılmıştır. Üzerine kazımalar yapılmış silindir, kil tablet üzerinde yuvarlanarak; üzerindeki kabartmalar çukurluk, çukurluklar ise kabartma olarak tablete aktarılmakta ve ihtiyaç doğrultusunda çoğaltılmaktaydı.

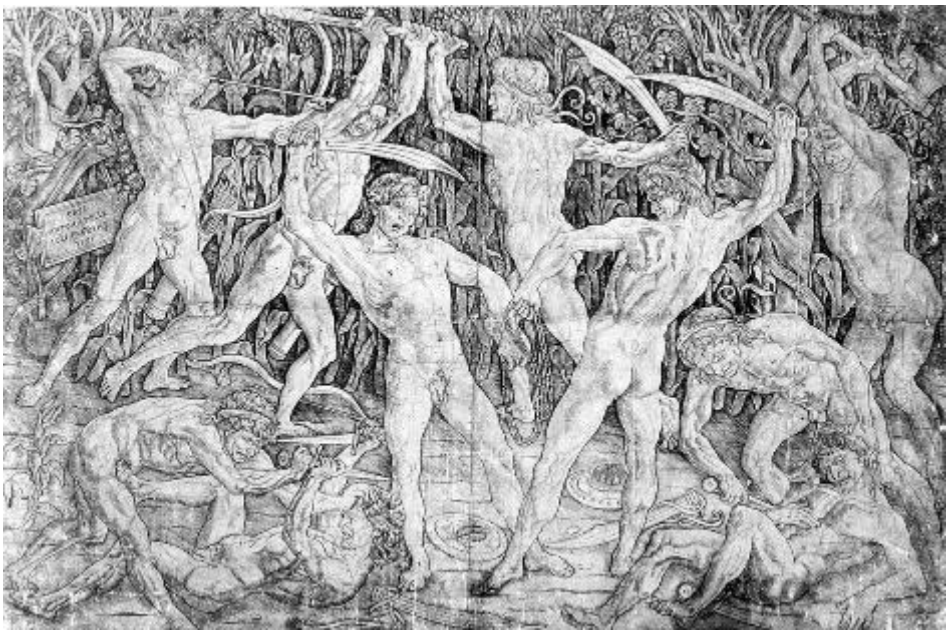
MÖ 8. yy.'dan itibaren deri veya yumuşak metale, mühürle vurularak çıkartılan şekiller para olarak kullanılmıştır. Üzerinde yapıldığı yerin belirtildiği rölyef şeklindeki yazılı kil tabletler Roma imparatorluğu, Galya ve Mezopotamya'da görülmektedir. Daha sonraları deri olan kitap kapakları üzerine rulo mühürlerle büyük boyda kompozisyonlar basılmıştır. Çin'de ise ipek kumaşlar üzerine mühürlerle baskı yapıldığı bilinmektedir.

Önceleri silindir, damga, iğne ile silindir-damga mühürler kullanılarak farklı malzemeler üzerine baskılar yapılmıştır. Mağara resimleri ile başlayan resim çizme uygulamaları, 1450'lerde baskı tekniğinin mürekkeple kağıt üzerine uygulanmaya başlamasından sonra, bu teknik aracılığı ile kağıda basılmaya başlanmıştır. Kağıdın bulunması baskı resim için bir dönüm noktasıdır.

Baskı resim sanatı ise kağıdın bulunmasıyla gerçekleşir. Kağıt üzerine ilk baskının ne zaman yapıldığı kesin olarak bilinmemekle birlikte 15. yy. Avrupa'sında baskı resim çalışmalarında sıklıkla sert ahşap, demir ve çelik plakaların temel baskı kalıp gereçleri olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu kalıp materyallerinden sonra baskı kalıp gereci olarak linolyum da kullanılmıştır.

Avrupa'da baskı yöntemleri ortaçağ resim sanatında olduğu gibi önceleri kilise emrinde çalışan zanaatçılar ve kuyumcular tarafından kullanılmaktaydı. Kazıma aracı olarak "büren" bu ustalar tarafından kullanılmıştır. Bakır plaka üzerine çizgiler atılarak "kuru kazıma" tekniği ile baskı resim şablonları yapılmıştır. "Asitle yedirme" tekniği 1400'lerden sonra zırh ve kılıç süslemelerinde kullanılmış olup baskı resimde metal kalıbı, asitle yedirme tekniğinin bu uygulamalardan elde edilen tecrübe ile kuru kazıma tekniğinden sonra başladığı sanılmaktadır.

Baskı resim sanatında (çinko baskı) gravür tekniği ile resim yapan ilk ustalardan biri Floransa'lı Antonio Pollaiuolo'dur (1429-1498). Pollaiuolo büreni büyük ustalıkla kullanmıştır.

Görüntü 324: Antonio Pollaiuolo'nun baskı resim (çinko baskı tekniği) örneğinden bir görüntü. (https://www.flickr.com/photos/14205181@N00/86767685/in/photostream/)

Andrea Magtegna (1431-1506) ve Antonio Pollaiuolo kuru kazıma tekniği ile yaptıkları gravür baskı resimlerinde Rönesans'ın etkisiyle örneklerde de görüldüğü gibi figürlere heykelsi görünüş vermeye çalışmışlardır.

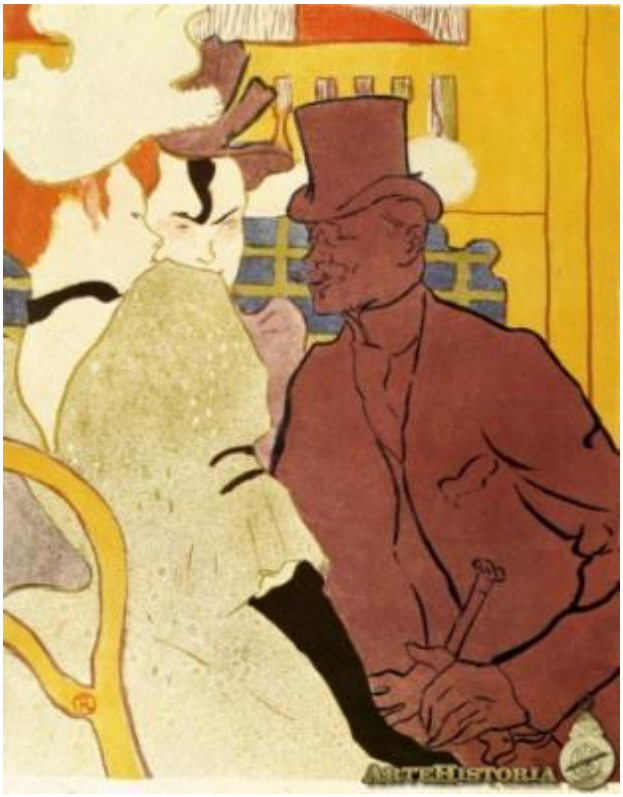

Görüntü 325: Andrea Mantegna'nın baskı resim (çinko baskı tekniği) örneğinden bir görüntü. (http://mini-site.louvre.fr/mantegna/acc/xmlen/section_6_2.html)

Callot, Rembranolt, Parmigianino çinko plaka ile baskı resim uygulamalarında asitle yedirme tekniğinin gerçek etkisini 17. yy.'da kullanan ressamlardandırlar. Rembranolt asitle yedirdiği alanların içine kuru kazıma tekniği ile de müdahale etmiş ve bu yolla yüzeyde ton zenginliğini arttırmıştır. Collot ise çizgiyi inceltip kalınlaştırmaya olanak veren kazıma ucu "echoppe" kullanarak çalışma alanındaki değerlerde değişiklikler yaratmıştır. Regesbur'da Albrecht Aldolfer, Nürnberg'de Albrecht Dürer, Pormo'da Parmigisna bu teknikleri denemişlerdir. (1636-1672)

Adriaen Velde ilk defa “akvatinta” tekniğini, Ludwig van Sieger (1609-1676) ise mezzotint baskı aletini kullanmışlardır. 1704 yılında Newton’un renkle ilgili keşiflerinden sonra, 1711’de Jogues Christophe’le Blond üç ayrı kalıpla renkli baskı denemeleri yapmıştır (http://www.restoraturk.com/restorasyon-sanat/resim-ve-heykel-restorasyonu/590-baski-sanati-baski-sanatinin-tarihi.html).

Taşbaskı 18. yy. sonlarında 1790’larda Alois Senefelder tarafından Münih’te denenmiştir. Isaak de Goyer bunu ilk kullanan sanatçılardandır. 19. yy. sonlarında Toulause Lautrec taş baskıyı (litografi) doruğuna ulaştırmıştır.

Görüntü 326: Toulause Lautrec’in baskı resim (taş baskı tekniği) örneğinden bir görüntü. (http://www.artehistoria.com/v2/obras/6527.htm)

Ağaç baskı (ksilografi) ahşap levha kullanılarak, yüksek kazıma tekniğiyle hazırlanan tahta kalıplarla yapılan bir baskı resim türüdür. Resimin, kalıbın yükseğine verilen boya ile kağıt yüzeyine aktarılabilmesi nedeni ile yüksek baskı tekniklerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Ağaç baskı ilk baskı tekniklerinden biridir. İlk uygulamalarına Çin’de rastlanmaktadır. Sağlam yapılı ahşap kalıp kullanılarak uygulanan bu baskı tekniğinde, kalıp olarak kullanılacak olan ağacın gövdesi uzunlamasına kesilir. Yüzeyi rendelenip pürüzsüz hale getirilir. Kalıp üzerine istenen imgelemler çizilip, ahşap oyma bıçakları ile oyma yapılabileceği gibi,

ağacın elyaflarından yararlanmak istendiğinde çelik uçlu tel fırça ile fırçalama yapılır. Tel fırça yumuşak kısımları aşındırarak sert kısımları yüksekte bırakır. Böylece baskıda ağacın damar etkisi kullanılmış olur. Tüm baskı tekniklerinde olduğu gibi basılacak olan resim kalıba ters olarak çizilir. Oyma işleminden sonra basılan resim baskı tekniklerinin düz-ters-düz kuralından dolayı düz olarak kağıda aktarılır. İlk kitap kopyaları bu teknik sayesinde yapılmıştır. 15.'nci ve 16.'ncı yüzyıl Avrupa'sında sıklıkla uygulanmış bir baskı resim tekniğidir. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Ksilografi)

Görüntü 327: Muammer Bakır'ın baskı resim (ağaç baskı tekniği) örneğinden bir görüntü. (http://www.grafikerler.net/muammer-bakir-t41772.html)

Linol baskı tekniği, ağaç baskı tekniği gibi bir yüksek baskı tekniği olarak bilinmektedir. Linolyum ilk olarak 1860 yılında bir zemin kaplama materyali olarak üretilmiştir (http://lyndaburke.net/linocut-tecnique). Linolyum materyali; kauçuk, keten yağı ve kendir bezinden yapılmaktadır. Ağaçtan daha kolay oyulabilen linolyum materyali "V" veya "parantez" şekilli, bileylenmiş oyma bıçakları ile şekillendirilmektedir. Linol baskı tekniği ilk kez ressam Die Brücke tarafından Almanya'da duvar kağıdı olarak kullanılmak üzere 1905-1913 yılları arasında denenmiştir. Bu denemelerden sonra teknik olarak daha saygın olan ağaç baskı denemeleri yapmıştır. Bu ilk denemelerden sonra, 1920-1930'larda Claude Flight İngiltere'deki Grosvenor Modern Sanat Okulu'nda linol baskı sınıfı açmıştır. Linol baskı tekniği Fütürist ressam Filippo Marinetti gibi sanatçıların çalışmalarına da ilham kaynağı olmuştur. Cyril Power ile Sybil Andrews da linol baskı tekniği ile ilgili deneyim ve uygulamalarını Claude Flight'ın atölye çalışmalarında

öğrenmişlerdir (http://lyndaburke.net/linocut-tecnique). Aynı zamanda Matisse ve Picasso gibi ünlü ressamlar da çalışmalarında linol baskı tekniğine yer vermişlerdir.

Görüntü 328: Claude Flight'ın baskı resim (linol tekniği) örneğinden bir görüntü. (http://yama-bato.tumblr.com/post/37463705699/claude-flight-policeman-in-a-snowstorm-via)

İpek baskı ise Uzakdoğu'da çok önceden bilinen bir teknik olmasına karşın Avrupa'da baskı tekniği olarak kullanılması çok sonra 19. yy. sonlarında olmuştur. İpek kumaşın gözeneklerinin emisyon ve sertleştirici ikili karışım kimyasaldan faydalanarak; boyanın geçmesinin istenmediği yerde gözenekler kapatılarak, geçmesinin istendiği yerlerde gözenekler açık bırakılarak uygulanan bir baskı (elek baskı) tekniğidir.

Görüntü 329: Devrim Erbil'in baskı resim (ipek baskı tekniği) örneğinden bir görüntü. (http://www.decorillo.com/Devrim-Erbil-Halic-Serigrafi-EA-5-1-67-cm-X-67-cm_12182.html)

Baskı resim sanatı, 20. yüzyılın başından itibaren gelişimi ile sanatçıların dolaysız ifade araçlarından biri haline gelmiştir. Baskı resim tekniklerinin, sanatta yaygın olarak kullanılmaya başlamasından sonra, sınıflandırıldıkları görülmektedir. Bu bağlamda baskı resim tekniklerinin sınıflaması şöyle yapılmaktadır. Yüksek baskı

(linol, ağaç baskı) teknikleri, yüzey baskı (taş baskı) teknikleri, çukur baskı (çinko baskı) teknikleri ve elek baskı (ipek baskı) teknikleridir (Işıngör ve diğerleri, 1986).

4.2 Mühürün Baskı Resim Sanatına Yansımaları

Bu araştırmada Kıbrıs'ta kullanılan arkeolojik silindir mühürler, kullanım alanları, komşu ülkelerle bölgesel ilişkiler ve sosyolojik etkileri bağlamında ele alınarak; üzerlerindeki figür, motif ve diğer tüm görsel ögeler incelenmiştir. Mühürler, görsel tasarım ögesi olarak her zaman ressamların dikkatini çekmiştir. Bu sebeple birçok ressam, mühürler üzerindeki imgelerin tıpkı basımını veya kendi sanat anlayışlarına uygun yorumlarını kullanmışlardır. Bu bağlamdaki esinlenme ve yorumlama, baskı resim veya farklı teknikler kullanarak çalıştıkları resimlerinde gözlemlenmiştir. Bu araştırmada, eserlerinde mühür ve mühür ögesi kullanan ressamların çalışmalarından örnekler de seçilmiştir. Seçkide ulusal ve uluslararası örneklere yer verilmiştir.

Görüntü 330: Ayhan Menteş'in resim örneğinden bir görüntü.
(http://www.cypnet.co.uk/ncyprus/culture/mofa/painting/mentes/)

Görüntü 331: Türksal İnce'in resim örneğinden bir görüntü.
(http://www.cypnet.co.uk/ncyprus/culture/mofa/painting/turksal/)

Görüntü 332: Güner Pir'in resim örneğinden bir görüntü.
(http://www.heiditrautmann.com/category.aspx?CID=4875618168#.VoGS-baLRdg)

Görüntü 333: Emin Çizenel'in resim örneğinden bir görüntü.
(http://daukam.emu.edu.tr/wp-content/gallery/emin-cizenel/21.jpg)

Görüntü 334: Mürşide İçmeli'in baskı resim örneğinden bir görüntü.
(http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=2&modPainters_artistDetailID=76)

Görüntü 335: Ergin İnan'in baskı resim örneğinden bir görüntü.
(http://www.tamsanat.net/galeriler/sergi-eserler.php?sergi=113)

Görüntü 336: Süleyman Saim Tekcan'ın baskı resim örneğinden bir görüntü.
(http://www.artgalerimnisantasi.com/haberler_detay.php?id=1330520651)

Görüntü 337: Gülbin Koçak'ın baskı resim örneğinden bir görüntü.
(http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=34&l=1&modPainters_artistDetailID=1162)

Görüntü 338: Pınar Erdoğmuş'un baskı resim örneğinden bir görüntü.
(http://www.milliyetsanat.com/haberler/sanat-pazari/ozgun-baski-hakkinda-bilmek-istediklerimiz/1977)

Görüntü 339: Güngör İblikçi'nin baskı resim örneğinden bir görüntü.
(http://www.milliyetsanat.com/haberler/sanat-pazari/ozgun-baski-hakkinda-bilmek-istediklerimiz/1977)

Görüntü 340: Anselm Kiefer'in resim örneğinden bir görüntü.
(http://theartfulblog.com/2011/10/)

Görüntü 341: Ohara Koson'un resim örneğinden bir görüntü.
(https://chelseapierce.wordpress.com/2013/11/09/ohara-koson-from-a-private collection/)

Görüntü 342: Murad Khan'nın resim örneğinden bir görüntü.
(http://news.abcnol.com/tag/canvas)

Görüntü 343: Ching Dynasty'nin resim örneğinden bir görüntü. (http://www.art-virtue.com/seals/introduction/intro.htm)

V.BÖLÜM

LİNOL BASKI RESİM ÇALIŞMALARI VE UYGULAMALARI

Araştırmanın uygulama aşamasında, Kıbrıs'ta kullanılan arkeolojik silindir mühürler üzerindeki imgelemlerin, linol şablon kullanılarak farklı tekniklerde yeniden üretimi sağlanmıştır. Uygulamaların bir grubunda arkeolojik mühürlerin tasarım ve figürleri yeni tekniklerle üretilirken, ölçüleri belli oranlarda büyütülerek kullanılmıştır. Bir diğer grup uygulamada da, araştırmacının özgün tasarım ve desenleri arkeolojik mühürlerdeki tasarım ve figürlerle uyumlandırılarak yeni kompozisyonlar yaratılmıştır.

5.1 Linol Şablon İle Geri Dönüşüm Kağıttan Rölyef

Bu süreçte, özellikle eğitim kurumlarında ve resmi dairelerde kullanılıp çöpe atılan A4 kağıtları hiçbir kimyasal kullanılmadan geri dönüşüm algısı ile kağıt hamuruna dönüştürülmüştür. A4 kağıtlarının kağıt hamuru haline getirilebilmesi için kağıtların küçük parçalar halinde kıyılması gerekmektedir. Bu işlem için elektrikli kağıt imha makinesi kullanılmıştır. Kağıt imha makinesinden alınan ince şeritler halinde kıyılmış A4 kağıtları, kağıt hamuru havuzuna atılmış ve havuz su ile doldurulmuştur. Kağıt liflerinin çözülmesi için gün aşırı karıştırılmıştır. Üç-dört gün sonra elektrikli matkap ucuna takılan karıştırıcı ile kağıtlar su içinde yüzebilen kağıt lifleri haline gelene kadar karıştırılmıştır. Şase üzerine gerilen sinek teli ve üzerine sınırlandırıcı olarak kullanılan boş şase hazırlanmıştır. Kağıt hamuru havuzundan alınan yoğunluklu kağıt lif zerreleri su içinde yüzebilecek ve homojen dağılım yapabilecekleri, ikinci bir su dolu havuza aktarılmıştır. Bu işlemde kağıt hamuru dağılımının suda doygunluk yaratmaması önemlidir. Kağıt zerreleri su içinde yüzer konumda olup dibe çökmemelidir. Doygunluğa ulaşmamış bu havuz, karıştırıcı ile karıştırılmış kağıt zerrelerinin su içinde homojen dağılımı sağlanmıştır. Sonra sinek

teli gerilmiş şase üzerine sınırlandırıcı çerçeve yerleştirilerek havuzda kağıt liflerini toplayacak şekilde küreleme yapılmıştır. Havuz içinde ileri doğru sürülen şase, sinek teli üzerine kağıt zerrelerini toplamıştır. Toplanan kağıt zerreleri, sert zemine (MDF gibi) yerleştirilmiş linol şablon üzerine şase ters bastırılarak bırakılmıştır. Bu işlem linol şablon üzerine biriken kağıt zerreleri kalınlığı 6-7 mm olana kadar devam ettirilmiştir. Uygun kalınlık oluştuktan sonra sert zemin üzerindeki şablon ve kağıt hamuru prese alınmış ve preslenmiştir. Presleme işleminden sonra kurumaya bırakılan kağıt hamuru kuruma işlemi sonucunda şablondan ayrılmıştır. Presleme ile kağıt zerreleri linol şablon üzerindeki oyulmuş yerlere yüzeydeki oyulmamış kısımlardan daha kalınlıklı olarak dolmuş ve kabartma (rölyef) şekline gelmiştir. Oyulmamış kısımlar ise çukurluk olarak kağıt hamuru üzerinde oluşmuştur.

Görüntü üçyüz kırk dört (344)'deki kanatlı güneş diski, ay, dünya ile hayvan imgeleri, Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü ikiyüz yirmi yedi (227)'den esinlenerek çalışılmıştır. Fon ile alt ve üstteki sınırlayıcı bantlar araştırmacının kendi yorumudur.

Görüntü 344: Kağıt hamuru ile renksiz rölyef resim örneğinden bir görüntü.

Kağıt hamuru uygulamalarında renkli çalışmalar da yapılmıştır. Renk kullanılmadan yapılan kağıt rölyef uygulamasındaki işlem basamakları bu aşamada da sırası ile

benzer şekilde uygulanmıştır. Renksiz kağıt hamuru bünyesindeki suyu tamamen atmayacak şekilde preslenmiştir. İlk preslemeden sonra kağıt nemli durumda iken linol şablona merdane ile su bazlı boya verilmiştir. Sonrasında ise boya verilmiş linol şablon yarı preslenmiş kağıt hamuru üzerine boyalı tarafı gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Kağıt hamurundan üretilmiş el yapımı kağıt ile linol şablon 2.5 (iki buçuk) cm kalınlığında ve uygun ölçüdeki iki MDF palet arasına yerleştirilip pres altına konmuştur. Preslenen yarı ıslak kağıdın, bünyesindeki su yardımı ile linol şablon üzerindeki su bazlı boyayı yüzeyine alması sağlanmıştır.

Görüntü üçyüz kırk beş (345)'deki insan, hayvan, ağaç ve kelebek benzeri imgeler ile noktalar, Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü ikiyüz on dört (214)'ten esinlenerek çalışılmıştır. Fon ile alttaki manzarayı oluşturan bitki soyutlamaları araştırmacının özgün çalışmalarından kendi yorumudur.

Görüntü 345: Kağıt hamuru ile renkli rölyef resim örneğinden bir görüntü.

5.2 Linol Şablon İle Tek Renk Baskı

Linol baskı bir yüksek baskı tekniğidir. Yüksek baskı tekniği oluşu ile arkeolojik silindir mühürlerle teknik özellikleri açısından benzerlik göstermektedir. Silindir mühürlerde çalışılan figürler yeniden yorumlanıp günümüz teknolojisinin ürettiği araçlarla baskı tekniğinin düz-ters-düz kuralına uygun şekilde linol üzerine çizilmiştir. Yapılan tasarımlar linol oyma bıçakları ile yüksek baskı tekniğine uygun biçimde kazınmıştır. Kazınan linol şablonlara kauçuk merdane ile tek renk matbaa mürekkebi verilmiştir. Mürekkep verilen şablonlar, 120 gr birinci hamur kağıtlar üzerine geleneksel yöntem (stıka veya tahta kaşık sırtı ile baskılayarak) veya pres kullanılarak basılmıştır.

Görüntü üçyüz kırk altı (346)'daki tanrı ve tanrıçaya sunulan kurbanlık hayvan figürleri, Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü ikiyüz yirmi sekiz (228)'den, soldaki tanrıça figürü British Museum'da sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü yüz yetmiş dört (174)'ten, sağdaki tanrı figürü Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü ikiyüz yirmi dört (224)'den esinlenerek çalışılmıştır. Üstte simetrik duran ve kurbanlıkları tanrı ile tanrıçaya sunan figürler, yılan figürü, manzara yorumu ve fon motifleri araştırmacının özgün çalışmalarıdır.

Görüntü 346: Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz kırk yedi (347)'deki insan, hayvan, ağaç ve kelebek benzeri imgeler ile noktalar, Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü ikiyüz on dört (214)'den esinlenerek çalışılmıştır. Fon ile alttaki manzarayı oluşturan bitki soyutlamaları araştırmacının özgün çalışmalarından kendi yorumudur.

Görüntü: 347 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz kırk sekiz (348)'deki hayvanların efendisi, hayvan, kuş ve insan vücutlu hayvan imgeleri ile diğer dolgu motifleri Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü ikiyüz yirmi altı (226)'dan esinlenerek çalışılmıştır. Fon ile alttaki manzarayı oluşturan bitki soyutlamaları araştırmacının özgün çalışmalarından kendi yorumudur.

Görüntü: 348 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz kırk dokuz (349)'deki rozet, insan ve hayvan imgeleri, Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü ikiyüz yirmi dört (224)'den

esinlenerek çalışılmıştır. Fon ile alt ve üstteki sınırlayıcı bantlar araştırmacının kendi yorumudur.

Görüntü: 349 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz elli (350)'deki ağaç, hayvan, insan imgeleri ile dolgu motifleri Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü ikiyüz yirmi iki (222)'den, çerçeve oluşturan motif ise, British Museum'da sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü yüz kırk dokuz (149)'dan esinlenerek çalışılmıştır. Fon araştırmacının kendi yorumudur.

Görüntü: 350 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz elli bir (351)'deki kanatlı güneş diski, ay, dünya ile hayvan imgeleri, Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü ikiyüz yirmi yedi (227)'den esinlenerek çalışılmıştır. Fon ile alt ve üstteki sınırlayıcı bantlar araştırmacının kendi yorumudur.

Görüntü: 351 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz elli iki (352)'deki insan gövdeli hayvan başlı figür, insan figürü ile bitki imgeleri Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan, sergi numarası yirmi üç (23) olan arkeolojik damga mühürün ön yüzünden esinlenerek çalışılmıştır. Çerçeve oluşturan doğa yorumu ile fon araştırmacının kendi yorumudur.

Görüntü: 352 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz elli üç (353)'deki hayvan figürleri ve insan figürü Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte ve sergi numarası yirmi üç (23) olan arkeolojik damga mühürün arka yüzünden esinlenerek çalışılmıştır. Çerçeve oluşturan mühürler ise

Girne Batık Gemi Müzesi ile Baf Arkeoloji Müzesi'ndeki anforalar üzerinde görülen mühürlerden esinlenerek düzenlenmiştir. Fon araştırmacının kendi yorumudur.

Görüntü: 353 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz elli dört (354)'deki balık imgeleri British Museum'da sergilenmekte ve müze numarası 1897,0401.52 olan arkeolojik yüzük mühürden esinlenerek çalışılmıştır. Alt ve üst tarafları oluşturan doğa yorumu ile fon araştırmacının kendi yorumudur.

Görüntü: 354 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz elli beş (355)'deki kuş ve bitki imgeleri Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan arkeolojik yüzük mühürden esinlenerek çalışılmıştır. Çerçeve oluşturan ovaller ile fon araştırmacının kendi yorumudur.

Görüntü: 355 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz elli altı (356)'daki kuş, nokta ve sağ taraftaki iki imgelem, Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan arkeolojik yüzük mühürden esinlenerek çalışılmıştır. Bu imgelemleri çevreleyen ovaller, fon ve manzara araştırmacının kendi yorumudur.

Görüntü: 356 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz elli yedi (357)'deki aslan figürü, Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan arkeolojik yüzük mühürden esinlenerek çalışılmıştır. Bu imgelemleri çevreleyen ovaller ve fon araştırmacının kendi yorumudur.

Görüntü: 357 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz elli sekiz (358)'deki imgeler, Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü ikiyüz yirmi bir (221)'deki silindir mühürden esinlenerek çalışılmıştır. Bu imgelemleri çevreleyen çizgisel doku ve kompozisyon biçimi araştırmacının kendi yorumudur.

Görüntü: 358 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz elli dokuz (359)'da alt bantdaki imgeler, Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü ikiyüz yirmi bir (221)'deki silindir mühürden esinlenerek çalışılmıştır. Bu imgelemleri çevreleyen çizgisel doku ve kompozisyon biçimi ile üstteki manzara araştırmacının kendi yorumudur.

Görüntü: 359 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz altmış (360)'daki imgeler, British Museum'da sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü yüzseksen (180)'deki silindir mühürden esinlenerek araştırmacının kendi yorumu ile çalışılmıştır.

Görüntü: 360 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz altmış bir (361)'deki imgeler, Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü ikiyüz on yedi (217)'deki silindir mühürden esinlenerek araştırmacının kendi yorumu ile çalışılmıştır.

Görüntü: 361 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz altmış iki (362)'deki imgeler, British Museum'da sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü yüz elli sekiz (158)'deki silindir mühürden esinlenerek araştırmacının kendi yorumu ile çalışılmıştır.

Görüntü: 362 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü üçyüz altmış üç (363)'deki imgeler, Lefkoşa Kıbrıs Müzesi'nde sergilenmekte olan, araştırmadaki görüntü ikiyüz elli iki (252)'deki silindir mühürden esinlenerek araştırmacının kendi yorumu ile çalışılmıştır.

Görüntü: 363 Tek renk linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

5.3 Linol Şablon İle Çok Renkli Baskı

Linol baskı tekniği çok renkli baskı yapma olanağı bulunan bir tekniktir. Çalışmada renkli baskılar için linol şablonun bölünebilirlik özelliğinden faydalanılmıştır. Bu özellikten faydalanılarak puzzle tekniği ile çok renkli baskılar çalışılmıştır. Yapılacak olan çalışmanın genel tasarımı içinde yer alacak olan figürlerin her birinin ve fonun renkleri puzzle uygulamasına olanak verecek şekilde planlanarak çalışılmıştır. Yeniden yorumlanıp günümüz teknolojisinin ürettiği araçlarla baskı tekniğinin düz-ters-düz kuralına uygun şekilde linol üzerine çizilen figürler, linol oyma bıçakları ile yüksek baskı tekniğine uygun biçimde kazınmıştır. Kazınan linol şablonlar tasarlanan renklere uygun biçimde kesilip puzzle parçaları haline getirilmiştir. Matbaa mürekkebinden elde edilen renkler elde edildikten sonra, her renk kauçuk merdane ile tasarımda öngörüldüğü gibi uygun figür/figürlere verilmiştir. Uygun renkte mürekkep verilen bütünün parçaları puzzle kurar gibi bütünleştirilmiştir. Farklı renklerde mürekkep verilen şablonlar 120 gr birinci hamur kağıtlar üzerine geleneksel yöntem (stıka veya kaşık sırtı ile baskılayarak) veya pres kullanılarak basılmıştır.

Görüntü: 364 Renkli linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü: 365 Renkli linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü: 366 Renkli linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü: 367 Renkli linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü: 368 Renkli linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

Görüntü: 369 Renkli linol baskı resim örneğinden bir görüntü.

5.4 Linol şablon ile kil tablete baskı

Çalışmada linol şablonun geleneksel kullanımından farklı olarak, arkeolojik mühürlerdeki kullanıma benzer şekilde kil tablet üzerine baskı yapılmıştır. Kil; doğada doğal olarak bulunmakla birlikte gerek bulunduğu bölgenin doğal yapısına göre kimyasal değişiklikler, gerekse barındırdığı minerallerden dolayı renk ve verdiği tepki bakımından farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar göz önünde bulundurularak kullanılacağı amaca yönelik de farklı alanlarda kil kullanımı yapılmaktadır. Bu noktada gelişen teknoloji ve değişen malzeme bağlamında farklı amaçlar için farklı kimyassalar barındıran killer de üretilmektedir.

Yapılan baskı çalışmasında alınması hedeflenen detaylardan dolayı "kırmızı kil" diye adlandırılan ve Türkiye'den ithal edilen kil çeşidinin kullanılması tercih edilmiştir. Kalıbın yıpranmaması yönünde gerekli hassasiyet gösterilerek amaçlanan detayların elde edilebilmesi için kuru halde bulunan kil öncelikle su ile tepkimeye sokulmuştur. Su içinde iki gün bekletilerek tepkimeye girmesi sağlanan kil yarı sıvı hale getirilmiştir. Yarı sıvı hale getirilen kilin linol şablon üzerindeki kazımalarda var olan detayları alabilecek kıvama getirilmesi süreci başlatılmıştır. Bu süreçte kilin bünyesine fazladan almış olduğu suyu atması için, kil önceden belirlenmiş su emici alçı plaka yüzey üzerinde yoğrulmuştur. Çalışmanın gereği olan linolyum şablon esnememesi için düzgün yüzeyli, sert bir zemin üzerine sabitlenmiştir. İstenilen kıvama getirilen kil, sert zemine yerleştirilmiş ve üzerine figür ile motiflerin kazındığı linol şablona hava boşlukları bırakmayacak şekilde sıkıştırlmıştır. Linol şablon üzerine, etrafına geçirilen 2.5 cm (iki buçuk) yüksekliğindeki ahşap çerçeve yüksekliğine ulaşana kadar kil baskılanmıştır. Çalışmada amaçlanan detayların kil üzerine aktarılabilmesi açısından, etkili bir sonuç elde edebilmek üzere hamur haline getirilmiş olan kil küçük parçalar halinde yüzeye emiştirilerek belirlenen kalınlığa ulaşıncaya kadar devam ettirilmiştir. Elde edilen kil levhanın fırınlanması hedeflendiğinden kalınlığı kullanılan ahşap çerçeveden yararlanılarak 2.5 cm'yi geçmeyecek şekilde sınırlandırılmıştır. Şamutlu kil kurumaya bırakılmıştır. Kuruyan kil bisküvi pişirimi için 900 C. derecede fırınlanmıştır. Sırlama pişirimi olan ikinci fırınlama işlemi öncesinde bakır oksit ve transparan karıştırılarak tablete sürülmüştür. Sırlama pişirimi 1050 C. derecede gerçekleştirilmiştir.

Görüntü: 370 Kil tablet örneğinden bir görüntü.

5.5 Linol Şablondan Alçı Kalıpla Kil Döküm Tablet

Araştırmanın uygulamalar sürecinde yüksek baskı tekniğine uygun olarak şekillendirilen linolyum şablon kullanılarak, yapılan çalışmalar seramik yüzeye aktarılmıştır. Linolyum malzeme ile yapılan çalışmalar alçı kalıp yöntemi ile yüzeyin alt tarafı 1 (bir) cm kalınlığında şamutlu kil ile yükseltilerek kalıbı alınmıştır. Kalıp içerisinden çıkan linolyum çalışmanın negatifi, kalıp içerisinde tüm detayları ile elde edilmiştir. Seramikte kullanılan EÇS1 döküm kili hazırlanarak tamamen kuruyan kalıplar içerisine dökümleri yapılmıştır. Alçı kalıp yüzeyine yapışan kil zerrecikleri kalınlığı yarım santim gibi bir kalınlığa ulaşınca kalıbın içerisindeki sıvı döküm kili boşaltılarak kalıba yapışan kil tabaka kurumaya bırakılmıştır. Kil tabaka kalıptan ayrılabilecek kuruluğa gelince kalıp ters çevrilerek kil çalışma kalıp içerisinden çıkartılmıştır. Kalıptan çıkartılan tabletler nemini tamamen bünyelerinden atıp bisküvi fırınlama kıvamına gelinceye kadar kurutulmuştur. İlk pişirim denilen bisküvi pişirimi için fırına yerleştirilmiştir. Bu pişirim 900 C. derecede yapılmıştır. Bisküvi pişirimi yapılan ürünler sırlama ve renklendirme işlemi yapılarak ikinci pişirim 1050 C. derecede yeniden yapılmıştır. Sırlamada renk olarak bakır oksit ve transparan sır eşit oranda karıştırılarak sür-sil yöntemi ile seramik bünye üzerine uygulanmıştır.

Görüntü: 371 Kil döküm tablet örneğinden bir görüntü.

Görüntü: 372 Kil döküm tablet örneğinden bir görüntü.

Görüntü: 373 Kil döküm tablet örneğinden bir görüntü.

Görüntü: 374 Kil döküm tablet örneğinden bir görüntü.

Görüntü: 375 Kil döküm tablet örneğinden bir görüntü.

Görüntü: 376 Kil döküm tablet örneğinden bir görüntü.

5.6 Linol Kullanılarak Elde Edilen Şablonun Silindir Mühüre Dönüştürülmesi

Araştırma sürecinde yapılan uygulamalarından biri de yüksek baskı tekniği uygulaması için hazırlanan linol şablonun silindir mühür şekline dönüştürülmesidir. Bu uygulama sırasında linol tabaka üzerine, seçilen silindir mühür üzerindeki figür, motif ve bezemeler büyütülerek baskı tekniğindeki düz-ters-düz ilkesine uyarak ters olarak çizilmiştir. Linol şablon oyma bıçakları ile oyulmuştur. Oyulmuş linolyum silindir haline getirebilmek için uygun ölçüde bir plastik borudan yararlanılmıştır. Plastik borunun silindir mühür gibi kullanılabilmesi için içinden ahşap mil geçecek şekilde ince bir plastik boru merkezlenmiştir. Merkezlenen ince boru ile kalın boru arası alçı ile kapak görevi yapacak şekilde doldurulmuştur. Karşı taraftan borunun içine baskı sırasında ağırlık yapması için çakıl taşları koyulmuştur. Borunun karşı tarafı da yine alçı ile sıvanıp çakılların dökülmesi engellenmiştir. Silindir mühür gibi kendi ekseni etrafında dönebilecek şekilde hazırlanan boru üzerine, oyulmuş linol, güçlü yapıştırıcı kullanılarak yapıştırılmıştır. Kendi ekseni etrafında silindir mühür gibi yuvarlanabilmesi için metal sap yapılıp takılmıştır. Portatif olan metal sap pratik olarak çıkarılabilir kelebek vidalar ile tutturulmuştur. Metal sapın çıkarılması halinde silindir mühür arkeolojik dönemlerdeki gibi ahşap mil ile kullanılabilir biçimde tasarlanmıştır.

Görüntü: 377 Linol şablon ve plastik silindirden yapılmış silindir mühür örneğinden bir görüntü.

VI.BÖLÜM

6.1 Bulgular ve Analiz

Araştırmada MÖ 2000 ile 600 yılları arasına takvimlenmiş Kıbrıs'ta kullanılan arkeolojik silindir mühürler çalışılmıştır.

Araştırma sürecinde incelenen arkeolojik silindir mühürler üzerindeki imgelere ve konulara, üretildikleri ülkenin kültürünün etkili olduğu belirlenmiştir. Konu olarak ise, av, kurban adama ve sunma, kutsama, cinsellik, mitolojik sahneler, ağaç ekme gibi üretim ile ilgili sahnelerin farklı kompozisyon düzenleri ile çalışıldığı görülmüştür. Ayrıca Mısır, Levant bölgesi olarak bilinen Ortadoğu'daki coğrafi bölgede üretilip Kıbrıs'ta kullanılan silindir mühürler üzerinde üretildikleri bölge kültürlerine ait imgelerin kazındığı saptanmıştır.

Kıbrıs'ta kullanılan arkeolojik silindir mühürler üzerine kazınan görüntü ögeler incelendiğinde: farklı kültürlere ait antik yazılar veya bunlara ait harfler, karada yaşayan hayvanlara ait figürler, kuş figürleri, suda yaşayan hayvanlara ait figürler, sürüngenler, hayvan gövdeli insan başlı figürler (sfenksler), insan figürü şeklinde betimlenmiş tanrı–tanrıça figürleri, kral–kraliçe figürleri, din adamı figürleri, avcı figürleri, koruyucu (asker) figürleri, insan gövdeli hayvan başlı figürler, bezemeler (süslemeler), saç örgüsü , düz tek çizgi, çift düz çizgi, birleşik nizam çember (sonsuzluk zinciri), çift çizgi arasına dik çizgiler, çift çizgi arasında açılı çizgiler, ardışık noktalar veya çemberli noktalar, daire, yıldız, ay, güneş, bitki, kutsal ağaç, özellikle bir anlam atfedilmemiş diğer ağaçlar, çiçek, böcek gibi görüntü ögelerin kazındığı saptanmıştır.

Taş şekillendirme etkinliği insanın ayakları üzerine kalkıp ellerini iş yapma amaçlı kullanmaya başlaması ile yaştaştır. Bu yöndeki ilk adımlar iki (2) milyon yıl önce

kayaların şekillendirilmesi ile başlamıştır. Kayaların kırılarak istenilen doğru parçanın elde edilmesi taş işlemedeki ilk adımdır. İşlemek için kullanılacak olan parçanın elde edilmesinde uygulanan teknikler çarpma (percussion), gagalama/aynı yere vurma (pecking), katmanlarına ayırma/ayrılabilecek katmanları sökme (flaking), zımparalama (sawing) teknikleridir (Gorelick & Gwinnett, 1981). İnsan bu tekniklere ulaşırken deneme-yanılma ile taşların sertliklerini, taşlardan hangilerinin diğerlerini şekillendirebileceğini tespit etmiştir. Yüzbinlece yıllık tecrübeden sonra taşı taş ile kazıma tekniğine ve bilgisine ulaşılmıştır. Taştan yapılmış nacak ve balyoz bu bilgi birikimine ulaşılan döneme ait üretimlerdir. Katmanlara ayırma tekniği ile elde edilen küt plakaların keskinleştirilmesi veya sivriltilmesi işlemi taş işlemeciliği için önemli bir adımdır. Bu işleme teknikleri için kum ve kum taşlarını keşfeden insan keskinleştirme ile sivriltme işini daha etkin yapabilmiştir. Öyle ki çok sert olan çakmak taşını dahi inceltip keskinleştirmeyi başarmıştır. Silindir mühür imalatı üç ayrı adımda gerçekleştirilmektedir. Birinci adım silindir parçanın yapılması, ikinci adım ortasına deliğin açılması, üçüncü adım ise silindirin dış yüzeyine kazı yapılmasıdır. İnsan taş işçiliği tarihçesinde bu adımların her birine farklı zaman dilimleri içinde ulaşmıştır. Her adım değişik aletler ve metodlar gerektirir. Silindir haline getirilecek parça, çarpma (percussion), gagalama/aynı yere vurma (pecking), katmanlarına ayırma/ayrılabilecek katmanları sökme (flaking), zımparalama (sawing) tekniklerinden biri ile elde edilmektedir. Delme teknolojisine Üst Eski Taş Devri'nde Cro-Magnon insanının yaşam sürdüğü dönemde ulaşılmıştır. Cro-Magnon insanının bu teknolojiye ulaşmış olduğu, bu döneme ait delinmiş deniz kabukları ve kemik buluntularından anlaşılmaktadır. Bu tarihlerdeki delme ihtiyacı vücutlarına asacakları materyalleri dizebilmek veya el aletlerine sap yerleştirebilmek ihtiyacından doğmuştur (Gorelick & Gwinnett, 1981). Bu ihtiyaçlar doğrultusunda delik açma tekniği ve becerisine ulaşan insan, delme tekniğini dönerek baskı yapan silindir mühürlerin dönebilmesi için boydan boya delinmesinde de kullanmıştır.

Uygun taşlardan elde edilen ve delinen silindir biçimli taş üzerine figür, motif, yazı ve bezemelerin kazınması ise dört farklı teknikle yapılmaktadır. Arkeolojik silindir mühürler üzerinde yapılan araştırmalar göstermiştir ki; bu mühürler 3000 yıl süre ile Batı Asya'da oyma metoduyla üretilmiştir. Kuarts içeren mühürlerin üretim şekli ile ilgili olarak British Museum'da uzmanlar tarafından yapılan araştırmada dürbün-mikroskop ve tarayıcı elektron mikroskoplar kullanılmıştır. Bu araştırmalar

sonucunda silindir mühür üretiminde dört farklı tekniğin kullanıldığı saptanmıştır. Bu teknikler; darbelerle kırıntılar çıkarma (chipping), törpüleme tekniği (filing), dönü ile keserek (wheel-cutting) ve delme (drilling) teknikleridir (Sax & Meeks, 1995).

Kıbrıs'ta kullanılan arkeolojik silindir mühürlerin yapımında; Carnelian (akik taşı), Altın (gold), Bronz (bronze), Chlorite (klorit), Steatite (sabuntaşı), Hematite (kantaşı), Chalcocite (kalkosit), Green glassy faience (yeşil cam fayans), Limestone (kireçtaşı), Lapis lazuli (lacivert taşı), Serpentine (yılantaşı), Calcite (kalsit), Mica (mika), Sandstone (kumtaşı), Egyptian blue (Mısır mavisi), Basalt (bazalt taşı), Marble (mermer siyah), Plancheite (plankeit), Faience (fayans), Copper sulphide (bakır sülfür), Jasper (yeşim taşı), Black Steatite (siyah sabuntaşı), Black-Grey Steatite (siyah-külrengi sabuntaşı), Black-Grey Hematite (siyah-külrengi kantaşı), Stone (taş), Black Hematite (siyah kantaşı) yarı değerli taşlar ve madenler kullanılmıştır.

Kıbrıs arkeolojik mühürleri çevre ülkelerin kültürleri, sosyal ve ekonomik yapıları, sanatçıları, hayvan popülasyonları ve bitki örtüleri tarafından etkilenmiştir.
Kıbrıs'ın ilk mühürleri Geç Kalkolitik Çağ 4. (dördüncü) Dönem'le ilgili Kissonerga-Mosphilia'da bulunan ve kireç taşından imal edilen mühürlerdir. Bu mühürlerin baskı alanında çapraz çizgiler kazınmıştır. Aynı dönemde Lemba Lakkus bölgesinde bulunan ve aynı materyalden üretilmiş ancak düz çizgi ve eğri çizgilerle motiflendirilmiş mühürler de Kıbrıs'ın ilk mühürlerindendir. Bu mühürlerin bilhassa gıda maddelerinin nakillerinde kullanıldığı kazı uzmanlarınca saptanmıştır. Mosphilia ve Lemba kazılarından elde edilen veriler, bu mühürlerin Kıbrıs'ın Güneybatısı'nda MÖ 3000 yılları ortalarında, mühür sistemi içinde kullanıldığını göstermektedir. Mühürleme küfe, torba, kutu ve testiler'in içeriğini garanti etmek ve korumak amacıyla kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ancak bu mühürleme sisteminde muhafaza kapları mühürlenmemekteydi. Bu kapların ana gövde ve kapaklarını birleştiren kil tablet üzerine mühür baskısı uygulanmaktaydı.

Kıbrıs'ta diğer bir Geç Kalkolitik yerleşim alanı olan Kissonerga'daki buluntulardan elde edilen veriler Kıbrıs arkeolojik mühürleri ile ilgili farklı bulguları ortaya koymaktadır. Bu veriler, İlk Bronz Çağı ile iç-içe giren dönemde, öncelikle Anadolu

Erken Bronz Çağı kültürleri ve diğer çevre ülkelerdeki kültürlerle iletişimin başladığını göstermektedir. Bu dönemde insan, işçi (köle) ve fazla ürünlerin de mühürleme sistemi içine alındığı anlaşılmaktadır. Bronz çağında ise anakara Anadolu'daki buluşların özellikle Kıbrıs'ın Kuzey sahillerine getirildiği görülmektedir. Kıbrıs'ın zengin bakır madenleri işlenmiş ve ham halde Anadolu, Ege kıyıları ve Yunanistan'a kadar ulaştırılmıştır. İşlenmemiş madenlerle de teknoloji ithal edilir olmuştu. Kıbrıs'ta metalurjinin gelişmesi bu hareketle önemli yer tutmaktadır. Metalurjideki ilerleme, Kıbrıs'ta bakır silindir mühür örneklerinin de görülmesine neden olmuştur (Bkz. Görüntü: 248-249). MÖ 3000'in son 500 (beşyüz) yılı içinde mühür kullanımına rastlanmamıştır. Ancak Orta Kalkolitik Dönemi'nin sonunda Pirgo'da kazı yapılmadan yüzeyde bulunan muhtemelen ithal olan, bir taş oyma mühür sistemin tekrar başladığını göstermektedir. Ancak Orta Kalkolitik Dönemi'nin sonu ve Geç Kıbrıs I. döneminin ilk yıllarında, Kıbrıs'ın Suriye, Filistin, Mısır ve Levant bölgesi toprak ürünlerindeki ticarette tekrar yeraldığı görülmektedir. Özellikle talebi yüksek bir ürün olarak bakır ticaretinin başladığı da saptanmıştır. Bölge ülkeleri ile ticaretin yoğunluğu o çağlarda ticarette kullanılan mühürlerin de kültürler arasında ithal ve ihracını sıklaştırmıştır. Bu dönemde Kıbrıs Adası'nda Enkomi, Tumba Tou Skuru, Girne ve Karpaz gibi birçok yerleşim yerinin oluştuğu ve ticaret merkezi haline geldiği görülmektedir. Daha sonra farklı tarihlerde bu bölgelerdeki arkeolojik alanlarda yapılan kazılarda mühür örneklerine rastlanmıştır (Courtois &Webb, 1987).

Ticari ilişkiler nedeni ile, komşu ülkelerden insan, maden, tarımsal ürün, araç-gereç ve diğer materyaller de Kıbrıs Adası ile komşuları arasında dolanıma girmiştir. Bu bağlamda ticaretin önemli unsuru silindir mühürlerin de aynı şekilde dolanıma girdiğinden sözetmek mümkündür. Dolanıma giren ve Kıbrıs'ta kullanılan arkeolojik silindir mühürlerin, kullanımı, gelişmesi ile kronolojik açıdan incelenip, komşu ülkelerdeki mühürlerle karşılaştırılması sırasında zorluklarla karşılaşılmıştır. Sir John Mayer (1914), Profesör Edith Porada (1948) ve Profesör O. Masson (1957)'un çalışmaları daha sonra bu konu ile ilgili olarak yapılacak araştırmalara esas teşkil etmiştir (Kenna, 1967).

Yine Kenna'ya göre kronoloji ve tarihleme zorluğu aşılmış değildir. Kıbrıs stili mühürlerin tanımı, dış ülkelerde kullanılan mühürlerle arasındaki benzerlikler ve

farklılıklar esas alınarak yapılabilmiştir. Ayrıca Kıbrıs'ta ilk olarak kullanılan mühürlerle daha sonra kullanılanlar arasındaki farklılıkların tespiti de bu ayırıma yardımcı olmuştur. Mühürler üzerinde kazınmış elemanların Ege, Yakın Doğu ve ilk Kıbrıs mühürleri üzerindeki elemanlara benzerlikleri ile farklılıkları bu çalışmalarda araştırmacılara yardımcı olmuştur. Geç Kıbrıs I.-II. Dönemdeki, ham, detaysız yerel mühürler Ege ve Yakın Doğu kültürlerindeki mühürlerin uyarlamasıydılar. Ancak çok sayıda ve yaygın olarak Salamis arkeolojik alanındaki mezarlarda bulunan Kıbrıs Bronz Çağı'na ait mühürlerin farklı amaçlarla kullanıldığı saptanmıştır. Çok çeşitlilik arzeden Salamis arkeolojik alanında bulunan mühürlerin, ikram ve sunuş şeklinde elde edildikleri anlaşılmaktadır.

Agia Paraskevi Mezarı'nda bulunan iki mühürün, çok farklı ve yabancı kültürlerin etkilerini ihtiva etmekle beraber, birbirlerine yakın zamanlarda üretildikleri görülmüştür. Yine Agia Paraskevi'de 14. mezarda bulunan kırmızı boyalı ve yumuşak taştan yapılmış mühürün Babil etkisinde olmasına rağmen Kuzeybatı Mezopotamya stili detaylar içerdiği saptanmıştır. Mühür üzerinde Mısır hiyeroglif yazıları kazınmıştır. Ancak bazı detaylar Suriye ve Mısır etkilerinin de olduğunu göstermektedir. Yine aynı mezarda bulunan, kazılmış üç taraflı prizma şeklindeki taş da Kıbrıs'ın çok nadir bulunan ürünlerindendir. Şekil, konu ve stil olarak Ege orijinli olduğu halde Orta Minoan etkisi de taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu mezardan çıkarılan ve Kıbrıs dışında üretilmiş olan arkeolojik eserlerin hediye şeklinde Kıbrıs'a getirildiği ve Kıbrıs dışındaki kültürlere ait belirgin izler taşıdığı saptanmıştır. Görüntü üçyüz yetmişsekiz (378) Mezopotamya stilinde figürler kazınmış, Kıbrıs'a ithal edildikten sonra görüntü üçyüz yetmişdokuz'daki (379) eklemeler yapılmıştır. Eklemelerde Shala ve Marduk'un başları arasına güneş sembolü kazınmıştır. Marduk ve Shamas arasına ereksiyon halinde ve iki ayağı üzerinde duran bir aslan figürü kazınmıştır. Aslanın ısrarlı duruşunun Shamas'ın adalet bıçkısını kullanmasına sebep olduğu canlandırılmıştır. Ayrıca Kıbrıs ilavesi figürlerden ikisi de Shamas'ın arkasına çalışılmış Kıbrıs Boğa adamı ile baş hizasında kazınan kuş figürüdür (Kenna, 1967). Bu eklemeler ile mühür, kültürler arası figürler taşıyan bir mühür halini almıştır (Bkz. Görüntü:380) .

Görüntü: 378

Görüntü: 379

Görüntü: 380

Enkomi, Ayia Paraskevi, Klavdia ve diğer arkeolojik bölgelerde bulunan, Minoan, Ege, Suriye, Mitanni ve diğer kültürlerin stillerinde üretilmiş mühürlerde de benzeri değişiklikler yapıldığı veya o kültürlere ait figürlere benzer figürlerin Kıbrıs'ta üretilen mühürlerde kullanıldığı saptanmıştır.

Bu bağlamda Kıbrıs'ta bulunan arkeolojik silindir mühürlerin ve diğer figür ihtiva eden işlenmiş taşların çok önemli bir kısmının yakın ülkelerden ithal edildiği, ya da Kıbrıs'a getirildikten sonra değişikliğe tabi tutuldukları, böylelikle Kıbrıslılaştırıldıkları görülmüştür. Kıbrıs dışından gelen mühür kazıyıcıları tarafından Kıbrıs'ta üretilen mühürlerde ise, geldikleri kültüre ait figürler ile Kıbrıs kültürüne ait figürleri birleştirerek mühür ürettikleri saptanmıştır. Bu bulgular ışığında Kıbrıs dışındaki komşu kültürlere ait sembol, motif ve figürlere yer verilmiş olsa da üretiminin her aşaması Kıbrıs'ta gerçekleşen mühürler de tesbit edilmiştir. British Museum'daki Kıbrıs silindir mühürleri üzerinde yapılan son araştırmalar, Kıbrıs'ta MÖ 12. Yüzyıl öncesinde üretilen mühürlerin ithal edilen chlorite (klorit)

veya hematit (kantaşı) taşları kullanılarak imal edildiğini ve Kıbrıs'lı olmayan mühür kazıyıcılar tarafından yapıldığı anlaşılmıştır (https://www.britishmuseum.org).
MÖ 14. Yüzyıl Kıbrıs arkeolojik silindir mühürlerinin çevre kültürlerle olan ilişkisi ile ilgili Aruz'un aktardığına göre agate lentoid taşından Kıbrıs-Ege mühürleri üzerinde görülen stilistik ve ikonografik elemanların, Geç Minoan mühür kazıyıcıları tarafından yapıldıklarını gösteriyor. Bu da Minoan motiflerinin Rodos üzerinden (Knossos'un düşüşünden sonraki problemleri nedeniyle) Giritli birçok mühür kazıyıcısının iş bulmak için harekete geçmeleri ve bilhassa Kıbrıs'a burdan da Doğu Akdenize gitmeleriyle olmuştur (Aruz, 1997). Yine Aruz ve diğerlerinin aktardığına göre; Ege ve bölge kültürleri arasında oymacılık konusundaki örneklerden ikisi de Thebes'ten gelen ve benzerlik taşıyan iki mühürdür. Bu mühürlerden biri agate taşı üzerine yerel motifler oyularak yapılmış, diğeri ise Kıbrıs'ta Yale ustaları tarafından üretilmiştir denmektedir (Aruz, ve diğerleri, 2013). Sonuç olarak araştırma sürecinde ulaşılan Kıbrıs arkeolojik silindir mühürlerinin kültürlerarası ilişkiler açısından bazılarının tamamen Kıbrıs dışında işlenip adaya getirildiği, bazılarının üzerindeki figür ve motiflerin bir kısmının Kıbrıs dışındaki bir kültürde işlenip Kıbrıs'a getirildikten sonra üzerlerine yerel figür ve motiflerden eklemeler yapıldığı, bazılarının ise tamamen Kıbrıs'ta üretildiği saptanmıştır.

Araştırma sürecinde günümüz baskı tekniklerine etkileri açısından yapılan inceleme ve uygulamalardan, genel olarak mühürler ile yüksek baskı tekniklerinde kullanılan şablonların; hazırlama süreci ve fiziki yapıları açısından birbirine benzedikleri görülmüştür. Ölçü olarak farklılıklar gösterseler de kil, kağıt hamuru ve benzeri yoğurma maddeleri ile oluşturulan yüzeylere baskılandıkları zaman, alçak rölyefler oluşturmaktadırlar. Kağıt ve benzeri iki boyutlu yüzeylerde ise, renk kullanılarak yapılan baskılarında mühür veya baskı şablonunun oyulmamış, yüksekte kalan kısımları renk alıp yüzeye yansımaktadır. Bu bağlamda, genel mühür hazırlama ve kullanım teknikleri ile aynı şekilde hazırlanan Kıbrıs arkeolojik silindir mühürlerinin de yüksek baskı teknikleri ile farklılık göstermediği belirlenmiştir. Yine araştırma sürecinde Kıbrıs'ta kullanılan arkeolojik silindir mühürler üzerindeki figürler veya bunların yorumlanıp farklı kompozisyonlar halinde düzenlenmesi ile baskı resim çalışmaları yapıldığına rastlanmamıştır.

6.2 Sonuç ve Öneriler

Araştırma sürecinde incelenen arkeolojik silindir mühürler üzerindeki imgelerin ve çalışılan konuların üretildikleri ülkenin kültüründen etkilendiği belirlenmiştir. Bu bağlamda Kıbrıs arkeolojik mühürlerinin de hem adadaki, hem de çevre ülkelerin kültürleri, sosyal ve ekonomik yapıları, sanatçıları, hayvan popülasyonları ve bitki örtülerinden etkilendiği görülmüştür.

Konu olarak ise, av, kurban adama ve sunma, kutsama, cinsellik, mitolojik sahneler, ağaç ekme gibi üretim ile ilgili sahnelerin farklı kompozisyon düzenleri ile çalışıldığı görülmüştür. Ayrıca komşu ülkelerde üretilip farklı yöntemlerle Kıbrıs'a gelen ve kullanılan silindir mühürler üzerinde üretildikleri bölge kültürlerine ait imgelerin kazındığı, bazı mühürlere ise Kıbrıs'ta eklemeler yapıldığı saptanmıştır. Bu bağlamda Kıbrıs'ta bulunan arkeolojik silindir mühürlerin ve diğer figür ihtiva eden işlenmiş taşların, tamamen yerli üretim olanları yanında; bir kısmının yakın ülkelerden ithal edildiği, ya da Kıbrıs'a getirildikten sonra değişikliğe tabi tutuldukları, böylelikle Kıbrıslılaştırıldıkları görülmüştür.

İnsanın ilk etkinliği olan taş şekillendirme uğraşında silindir mühür yapımının bir aşama olduğu saptanmış ve taş işlemede farklı tekniklerin uygulandığı görülmüştür. İnsan bu tekniklere ulaşırken deneme-yanılma ile taşların sertliklerini, taşlardan hangilerinin diğerlerini şekillendirebileceğini tespit etmiştir. Silindir mühür imalatının üç ayrı adımda gerçekleştirildiği saptanmıştır. Birinci adım silindir parçanın yapılması, ikinci adım ortasına deliğin açılması, üçüncü adım ise silindirin dış yüzeyine kazı yapılmasıdır. Uygun taşlardan elde edilen ve delinen silindir biçimli taş üzerine figür, motif, yazı ve bezemelerin kazınmasının ise farklı tekniklerle yapıldığı saptanmıştır. Arkeolojik silindir mühürler üzerinde yapılan araştırmalar göstermiştir ki; bu mühürler 3000 yıl süre ile Batı Asya'da oyma metoduyla üretilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda silindir mühür üretiminde dört farklı tekniğin kullanıldığı saptanmıştır. Bu teknikler; darbelerle kırıntılar çıkarma (chipping), törpüleme tekniği (filing), dönü ile keserek (wheel-cutting) ve delme (drilling) teknikleridir. Kıbrıs'ta kullanılan arkeolojik silindir mühürlerin yapımında; yarı değerli taşlar ve madenlerin kullanıldığı belirlenmiştir.

Mühürleme işleminin özellikle üretim ve ticarette; küfe, torba, kutu ve testiler'in içeriğini garanti etmek ve korumak amacıyla kullanıldığı saptanmıştır. Ancak bu mühürleme sisteminde muhafaza kaplarının mühürlenmediği, bu kapların ana gövde ve kapaklarını birleştiren kil tablet üzerine mühür baskısı uygulandığı görülmüştür.
Ticari ilişkiler nedeni ile, komşu ülkelerden insan, maden, tarımsal ürün, araç-gereç ve diğer materyallerin de Kıbrıs Adası ile komşuları arasında dolanıma girdiği, bu bağlamda ticaretin önemli unsuru silindir mühürlerin de aynı şekilde dolanıma girdiği görülmüştür.

Sonuç olarak araştırma sürecinde ulaşılan Kıbrıs arkeolojik silindir mühürlerinin kültürlerarası ilişkiler açısından bazılarının tamamen Kıbrıs dışında işlenip adaya getirildiği, bazılarının üzerindeki figür ve motiflerin bir kısmının Kıbrıs dışındaki bir kültürde işlenip Kıbrıs'a getirildikten sonra üzerlerine yerel figür ve motiflerden eklemeler yapıldığı, bazılarının ise tamamen Kıbrıs'ta üretildiği saptanmıştır.

Araştırma sürecinde günümüz baskı tekniklerine etkileri açısından yapılan inceleme ve uygulamalardan, genel olarak mühürler ile yüksek baskı tekniklerinde kullanılan şablonların; hazırlama süreci ve fiziki yapıları açısından birbirine benzedikleri görülmüştür. Ölçü olarak farklılıklar gösterseler de kil, kağıt hamuru ve benzeri yoğurma maddeleri ile oluşturulan yüzeylere baskılandıkları zaman, alçak rölyefler oluşturmaktadırlar. Kağıt ve benzeri iki boyutlu yüzeylerde ise, renk kullanılarak yapılan baskılarında mühür veya baskı şablonunun oyulmamış, yüksekte kalan kısımları renk alıp yüzeye yansıtmaktadır. Bu bağlamda, genel mühür hazırlama ve kullanım teknikleri ile aynı şekilde hazırlanan Kıbrıs arkeolojik silindir mühürlerinin de yüksek baskı teknikleri ile farklılık göstermediği belirlenmiştir. Yine araştırma sürecinde Kıbrıs'ta kullanılan arkeolojik silindir mühürler üzerindeki figürler veya bunların yorumlanıp farklı kompozisyonlar halinde düzenlenmesi ile baskı resim çalışmaları yapıldığına rastlanmamıştır. Bu bağlamda araştırmanın uygulamalar bölümünde Kıbrıs'ın tarihsel ve kültürel yapılanmasının önemli unsurlarından olan silindir arkeolojik mühürler üzerindeki görsellerden esinlenerek günümüz sanatına aktarmalar yapılmıştır. Araştırmanın geçmiş ile günümüz arasında köprü oluşturması yanında, ülke sanatının geleceğine de katkı koyacağı düşünülmüştür. Bu noktadan hareketle ülkelerinin tarihsel katmanları ve geçmiş kültürel değerlerinden esinlenerek çalışma yapan sanatçılar da araştırılmıştır. Çalışma neticesinde arkeolojik veya

folklorik unsurlardan esinlenerek sanatlarını icra eden ressamların, sanatsal üretimin her döneminde gerek ülkemizde gerekse dünyada var olduğu görülmüştür. Yeni tekniklerle arkeolojik veya folklorik görüntülere çalışmalarında aynen yer verenler olduğu gibi, esinlenerek kendi sanat anlayışlarına uygun görsel yorumlar oluşturanların olduğu da saptanmıştır.

Bu bağlamda 14. üncü yüzyılda Kıbrıs adasını ziyaret eden Leonardo da Vinci'nin "Dere motifi" olarak bilinen Lefkara nakışının masa örtüsünden satın aldığı ve bundan esinlenerek "Son Akşam Yemeği (The Last Supper)" tablosundaki masa örtüsü üzerinde bu nakışı kullandığı bilinmektedir.

Yine Kıbrıs'ta Ayhan Menteş, Emin Çizenel, Güner Pir ve Türksal İnce'nin de Kıbrıs'ın tarihsel katmanları, geçmiş kültürel yapılanması veya folklorik unsurlarından esinlenerek, onları resimlerinde kullandıkladıklarından söz edilebilir. Gelecekte yürütülecek olan çalışmalarda; tarihsel katmanlardan, geçmiş kültürel yapılanmadan veya folklorik unsurlarından esinlenerek sanat çalışmalarını sürdüren ressamların, eserlerinin görsel analizleri, ilgili literatüre katkı sağlayıcı olacaktır.

Araştırma sürecinde, dünya üzerinde herhangi bir coğrafyada oluşan kültürel değerlerin çevre kültürlerden etkilendiği, kültürün akışkan ve yapışkan olduğu, dini dili ve ırkı farklı olan toplumların geçmişte ürettiği kültürel değerlerin, o coğrafyada onlardan sonra yaşam sürdüren toplumların kültürlerini şekillendirdiği bilgisine de ulaşılmıştır. Bu bağlamda da araştırmacıların ayrıştırmadan, bütünleştirici yaklaşımla kültürel ve sanatsal araştırmaları sürdürmeleri önerilir.

KAYNAKÇA

Akalan;G. (2000). ***Gravür***. İstanbul: Kale Seramik Sanat Yayınları.

Albayraktar, N. A. (1998*).* ***Baskı Resmin İlk Örneği Mühürlere Plastik Bir Yaklaşım****,* Güzel Sanatlar Enstitisü Dergisi,Sayı 4.

Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (1989), Cilt 16 Ana Yayıncılık Sanat Ürünlerini Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş., İstanbul

Alpözen, T. O., Özdaş, A. H. ve Berkaya, B. (1995). ***Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Ticari Amphoraları.*** Ankara: Dönmez Ofset

Arseven, C. E. (1966). ***Sanat Ansiklopedisi***. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Aruz, J. (1997) ***Cypriot and Cypro-Aegean seals in A. Coubet (ed.)*** Louvre Museum, Paris

Aruz, J., Graff, S. B. ve Rakic, Y. (2013) ***Cultures in Contact,*** London: MET Publications, Yale Universty Press.

Aydın, B. İ. (2007). ***Kimlik Betimleyici Tasarımlar: Mühürler***, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aygenç, E. (1986). ***Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü Görüntü İletişim Sistemi,*** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bayraktar, N. ve Kut, G. (1984). ***Yazma Eserlerde Vakıf Mühürleri***. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Bender, C. (2007) ***Kürt Mitolojisi,*** İstanbul, Berfin Basın Yayın ve Tic. Ltd. Şti.

Biber, H. (2010). ***Van Müzesinden "Hayvanlar Hakimi" Betimli Bir Urartu Damga Mührü***. *Anadolu Araştırmaları*, 71, p:1033.

Claude, F.-A. Schaeffer- Forrer (1983) ***Corpus Des Cylindres- Sceaux De Ras Shamra- Ugarit Et D'enkomi-Alasia.*** Editions Recherche sur les civilisations, Paris

Cobham,C.D. (2013). ***Excerpta Cypria (Kıbrıs Yazıları).*** Galeri Kültür Yayınları, Kitap Matbaacılık, Lefkoşa

Dakios, P. (1971). ***Enkomi Excavations 1948-1958***, Verlag Philipp von Zabern, Mainz am Rhein Printed in West Germany Inprime en Allemagne

Dinçer, N. (1943). ***Anadolu Damga Mühürleri*** Ankara Üniversitesi Dil Tarih. Coğrafya Fakültesi Dergisi . Cilt: **2** Sayı: **1** Sayfa: **073-081**

Dinçol, A. M. (1983). *"Adana, Hatay ve İstanbul Müzelerinde Bulunan Hitit Hiyeroglif Mühürleri* /Hethitische Hieroglyphensigel in den Museen zu Adana, Hatay und Istanbul", ***Anadolu Araştırmaları /*** *Jahrbuch für Kleinasiatische Forschung* IX: 173-249.

Erkanal, A. (1993). ***Anadolu'da Bulunan Suriye Kökenli Mühürler ve Mühür Baskıları.*** Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Gibson, C. (tercüme eden Cem Alpan) (2013) ***Semboller Nasıl Okunur,*** İstanbul, Yem Yayın (Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları)

Gombrich, E. H. (1980). ***Sanatın Öyküsü***. Remzi Kitabevi, İstanbul

Güvenç, B. (2015). ***İnsan ve Kültür.*** Boyut Yayıncılık ve Tic. A.Ş., İstanbul

Işıngör, M. , Eti E. ve Aslıer, M. (1986) ***Resim I Temel Sanat Eğitimi Resim Teknikleri Grafik Resim,*** Anakara, Türk Tarih Kurumu Basımevi Web Ofset Tesisleri

Joanna S. Smith. ***Script and Seal Use on Cyprus in the Bronze and Iron Ages,*** 2002
Karageorghis, V. (2002). ***Ancient Art From Cyprus,*** Kapon Editions, Atina

Kenna, V. G. E. (1967). ***The seal use of Cyprus in the Bronze Age, II,*** Bulletin de correspondance hellénique. Volume 91, livraison 2, pp. 552-577.

Levent, E. K. (2012). ***Diyarbakır Müzesinden "Kanatlı At" Betimli Bir Urartu Damga Mührü***, Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1 (1), 443-446.

Levent, E. K. (2006). ***Diyarbakır Müzesi Urartu Damga Mühürleri***, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi .Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Mussell, M.-L. (1983) ***The Cylinder Seals of Late Bronze Age Palestine as Indicators of Hurrian Influence*** Wilfrid Laurier University, Copyright 2012 by ProQuest LLC.

Meydan Larousse (1992), cilt 14 sayfa 294-295

Nayman, Ş. U. (2008). ***Sosyal İçerikli Reklam Kampanyalarının Grafik Tasarım İlkeleri Bakımından Analizi ve Eğitsel Açıdan Değerlendirilmesi,*** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Ocakoğlu, M. (2010). ***16. Ve 17. Yüzyıla Ait İznik Çinilerinin Grafik Tasarım İlkeleri Bakımından Değerlendirilmesi (Tabak Süslemeler Üzerine Bir İnceleme),*** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Pakalın, M. Z. (1983). ***Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü.*** Milli Eğitim Yayınevi, İstanbul.

Perk, H. (2005). ***Haluk Perk Muzesinde Bulunan İğne Muhurleri***. (https://dpu.academia.edu/burcuozdemir/Papers (24 Kasım 2013) (http://thehivecluster.com/projects/halukperk/material/2005-2.pdf) (29-12-2015)

Pittman, H. (1987). ***Ancient Art in Miniature: Near Eastern Seals from the Collection of Martin and Sarah Cherkasky.*** New York, The Metropolitan Museum of Art.

Porada E. (1948). *The Cylinder Seals of the Late Cypriote Bronze Age,* Archaeological Institute of America, ***American Journal of Archaeology***, Vol. 52, No. 1 (Jan. - Mar., 1948), pp. 178-198.

Reyes, A. T.(2001). ***The Stamp-Seals of Ancient Cyprus.*** The Short Run Press Exeter, Great Britain.

Sax M. and Meeks N. D. (1995). ***Methods of Engraving Mesopotamian Quartz Cylinder Seals,*** Archaeometry Vol.37, No. 1 (Feb. 1995) pp.25-36 (Department of Scientific Research, British Museum, London, WC1B 3DG, U.K.)

Sencer, M. (1981). ***Yöntembilim Terimleri Sözlüğü***.

Sitchin, Z. (1991). ***The 12'th Planet. Rochester.*** Vermont, Bear and Company

Swiny, S. (2001). ***The Earliest Prehistory Of Cyprus From Colonization To Exploitation,*** Cyprus American Archaeological Research Institute Monograph Series, Volume 2.

Tali, Ş. (2013***).*** Kayseri Etnoğrafya Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Mühürleri Üzerine Bir Değerlendirme, ***Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,*** Cilt:6 Sayı:27.

Teissier, B. (1984). ***Catalogue of Ancient Near Eastern Cylinder Seals***, University of California Press, Berkeley.

Turani, A. (1968). ***Güzel Sanatlar Terimleri Sözlüğü*.**

Uçar, T. F. (2004). ***Görüntü İletişim ve Grafik Tasarım,*** İnkilap Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş.,İstanbul.

Ward, W. H. (1910). ***The Seal Cylinders of Westwer Asia,*** The Carnegie Institutuon of Washington, Washington D.C.

Webb, J. M. (1987). ***Les Cylindres-Sceaux D'Enkomi,*** . Lefkoşa.

alfabeler-define.sohbeti.com (15.03.2015).

www.tdk.gov.tr. ***Güncel Türkçe Sözlük*.** TDK (21.09.2013).

http://www.hayalleme.com/trk-islam-sanatinda-mhr-i-sleyman-motifi/ (20 Temmuz 2013).

http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt6/cilt6sayi27_pdf/tali_serife.pdf (20 Temmuz 2013).

e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/GSED/article

http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1040/12550.pdf (20 Temmuz 2013).

http://tr.wikipedia.org/wiki/Silindir_m%C3%BCh%C3%BCr (20 Temmuz 2013).

http://www.akmedadalya.com/ozet_tr.php?articleID=53&catagoryID=8 (20 Temmuz 2013).

http://www.belgeler.com/blg/24i8/smer-silindir-mhr-resimleri (20 Temmuz 2013).

http://insanveevren.wordpress.com/ (24 Ocak 2014)

http://www.kenthaber.com/ (24 Ocak 2014).

https://www.britishmuseum.org (14 Kasım 2013).

http://neferkaminanu.wordpress.com/ (26 Ocak 2014).

http://tr.wikipedia.org (20 Temmuz 2013).

http://northcyprustur.ru/tr/_110.html (03 Ağustos 2014).

http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/327819 (13 Eylül 2014).

http://anadolu.iwarp.com/ANASAY_files/Ekonomi/Ekonomi.htm (02 Ocak 2015).

http://www.anadolumedeniyetlerimuzesi.gov.tr/TR,77786/urartu-kralligi.html (02 Ocak 2015).

http://www.hayalleme.com/trk-islam-sanatinda-mhr-i-sleyman-motifi/ (20 Temmuz 2013).

http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt6/cilt6sayi27_pdf/tali_serife.pdf (20 Temmuz 2013).

e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/GSED/article

http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1040/12550.pdf (20 Temmuz 2013).

http://tr.wikipedia.org/wiki/Silindir_m%C3%BCh%C3%BCr (20 Temmuz 2013).

http://www.akmedadalya.com/ozet_tr.php?articleID=53&catagoryID=8 (20 Temmuz 2013).

http://www.belgeler.com/blg/24i8/smer-silindir-mhr-resimleri (20 Temmuz 2013).

http://insanveevren.wordpress.com/ (24 Ocak 2014).

http://www.kenthaber.com/ (24 Ocak 2014).

https://www.britishmuseum.org (14 Kasım 2013).

http://neferkaminanu.wordpress.com/ (26 Ocak 2014).
http://tr.wikipedia.org (20 Temmuz 2013).

http://northcyprustur.ru/tr/_110.html (03 Ağustos 2014).

http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/327819 (13 Eylül 2014).

http://anadolu.iwarp.com/ANASAY_files/Ekonomi/Ekonomi.htm (02 Ocak 2015).

http://www.anadolumedeniyetlerimuzesi.gov.tr/TR,77786/urartu-kralligi.html (02 Ocak 2015).

http://archaeologicalmuseum.jhu.edu/the-collection/object-stories/cylinder-seals-from-the-ancient-near-east/late-bronze-age-cyprus/ (15 Mart 2015).

(http://www.estanbul.com/) (30 Ocak 2015).

(www.hristiyanforum.com) (30 Ocak 2015).

http://www.restoraturk.com/restorasyon-sanat/resim-ve-heykel-restorasyon/590-baski-sanati-baski-sanatinin-tarihi.html (26 Aralık 2015).

http://lyndaburke.net/linocut-tecnique (26 Aralık 2015).

http://www.decorillo.com/Devrim-Erbil-Halic-Serigrafi-EA-5-1-67-cm-X-67-cm_12182.html (28 Aralık 2015).

http://yama-bato.tumblr.com/post/37463705699/claude-flight-policeman-in-a-snowstorm-via (28 Aralık 2015).

http://www.grafikerler.net/muammer-bakir-t41772.html (28 Aralık 2015).

http://www.artehistoria.com/v2/obras/6527.htm (28-12-2015).

http://mini-site.louvre.fr/mantegna/acc/xmlen/section_6_2.html (28 Aralık 2015).

https://www.flickr.com/photos/14205181@N00/86767685/in/photostream/) (28 Aralık 2015).

http://www.cypnet.co.uk/ncyprus/culture/mofa/painting/mentes/ (28 Aralık 2015).

http://www.cypnet.co.uk/ncyprus/culture/mofa/painting/turksal/) (28 Aralık 2015).

http://www.heiditrautmann.com/category.aspx?CID=4875618168#.VoGS-baLRdg (28 Aralık 2015).

http://daukam.emu.edu.tr/wp-content/gallery/emin-cizenel/21.jpg (28 Aralık 2015).

http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=2&modPainters_artistDetailID=76 (28-12-2015).

http://www.tamsanat.net/galeriler/sergi-eserler.php?sergi=113 (28 Aralık 2015).

http://www.artgalerimnisantasi.com/haberler_detay.php?id=1330520651 (28 Aralık 2015).

http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=34&l=1&modPainters_artistDetailID=1162 (28 Aralık 2015).

http://www.milliyetsanat.com/haberler/sanat-pazari/ozgun-baski-hakkinda-bilmek-istedikleriniz/1977 (28 Aralık 2015).

http://theartfulblog.com/2011/10/ (29 Aralık 2015).

https://chelseapierce.wordpress.com/2013/11/09/ohara-koson-from-a-private-collection/ (29 Aralık 2015).

http://www.art-virtue.com/seals/introduction/intro.htm (29 Aralık 2015).

http://news.abcnol.com/tag/canvas (29 Aralık 2015).

https://www.pinterest.com/jensenrachel/cylinder-seals/ (02 Ocak 2015).

EKLER

Ek: 1

Eski eserler ve müzeler dairesi izin belgesi.

K.K.T.C.
BAŞBAKAN YARDIMCILIĞI , EKONOMİ, TURİZM, KÜLTÜR VE SPOR BAKANLIĞI
ESKİ ESERLER VE MÜZELER DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : EEM.0.00. 23-1315 Lefkoşa, 27 Eylül 2013

Konu: Doktora Tezi hk.

Sn.Yücel Yazgın,
Mail:yucel.yazgin@aoa.edu.tr
Tel (iş): 2285636
Mobile: 0533 8639649

İlgi: 25 Eylül 2013 tarihli başvurunuz.

"Kıbrıs'taki arkeoloji müzelerinde sergilenmekte olan mühürlerin plastik sanatlar açısından değerlendirilmesi ve yeni tekniklerle yeniden üretilmesi" konulu doktora tez konusu için Dairemize bağlı müzelerde sergilenmekte olan arkeolojik mühür örneklerini inceleme talebiniz Müdürlüğümüz tarafından değerlendirilmiş ve aşağıdaki koşullar altında bu çalışmayı gerçekleştirmeniz uygun bulunmuştur.

Uyulması gereken koşullar;

-Çalışma öncesi ilgili Bölge Şube Amirlikleri ile bağlantı kurulması.
-Çalışmanın yalnızca müzelerde sergilenen eserler üzerinde yapılması.
-Yapılacak inceleme çalışmasının Şube Amirliklerinin görevlendireceği bir görevli eşliğinde yapılması.
-Doktora çalışmanız tamamlandıktan sonra tezin bir kopyasının Müdürlüğümüze teslim edilmesi.

Bilgi ve gereğini saygı ile rica ederim.

Emine Pilli
Müdür

Dağıtım: Güzelyurt Bölge Şube Amirliği (Bilgi ve gereği için)
Gazimağusa Bölge Şube Amirliği (Bilgi ve Gereği için)

SE/se

ÖZGEÇMİŞ

1. Adı Soyadı: Yücel Yazgın

2. Doğum Tarihi: 17 Temmuz 1960

3. Ünvanı: Dr.

4. Öğrenim Durumu: Ph.D

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Resim Öğretmenliği	Gazi Üniversitesi	1982
Y. Lisans	Eğitim Yönetimi Denetimi Ekonomisi ve Planlaması	Yakın Doğu Üniversitesi	2003
Doktora	Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı	Yakın Doğu Üniversitesi	2017

5. Akademik Unvanlar:

Yardımcı Doçentlik Tarihi :

Doçentlik Tarihi :

Profesörlük Tarihi :

6. Yönetilen Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri

6.1. Yüksek Lisans Tezleri

6.2. Doktora Tezleri

7. Yayınlar

7.1. Uluslararası hakemli dergilerde yayınlanan makaleler (SCI & SSCI & Arts and Humanities)

Yazgın, Y. (2017). Analysis of Cyprus Cylinder Seals and Reflections on Print Making Art ***Ciência e Técnica Vitivinícola*** Vol. 32, N. 8.

7.2. Uluslararası diğer hakemli dergilerde yayınlanan makaleler

Yazgın, Y. (2016). Kuzey Kıbrısta Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Resim Eğitimi İle İlgili Malzeme Fiziksel Altyapı Yeterliliği İle Resim Eğitimi Konu ve

Tekniklerinin İncelenmesi ***Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Araştırmaları Dergisi (HÜNER)*** Vol 2, No 2.

7.3. Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında (*Proceedings*) basılan bildiriler

Yazgın, Y.& Kargı, E. (2016). Reflections of Play and Toys in Impressionist Art**,** ***OMEP World Conference, 6-8 July, Seoul, Korea.***

Yazgın, Y. (2015). Kuzey Kıbrıs'ta Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Resim Eğitimi İle İlgili Malzeme Fiziki Altyapı Yeterliliği İle Resim Eğitimi Konu ve Tekniklerinin İncelenmesi, ***4. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye.***

Kargı, E.&Yazgın, Y. (2015). Kıbrıs'ta Anılarda Oyuncak, ***Uluslararası Oyun ve Oyuncak Kongresi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye.***

Kargı, E.& Yazgın, Y. (2014). An Investigation on Five Year Old Preschool Children's Art Criticism Towards Original Art Pieces, **I*nternational Psychological Applications Conference and Trends ,Porto, Portugal.***

Yazgın, Y. (1994). KKTC'de Öğretmen Yetiştirme, ***ICET 41. World Assembly, Öğretmen yetiştirme temalı uluslararası konferans, İstanbul, Türkiye.***

7.4. Yazılan uluslararası kitaplar veya kitaplarda bölümler

7.5. Ulusal hakemli dergilerde yayınlanan makaleler

7.6. Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler

7.7. Diğer yayınlar

1998 Resim – İş Eğitimi Yöntemi, Ateş Matbaası, Lefkoşa

2005 Güzelyazı El kitabı, Özyay Matbaacılık ltd, Lefkoşa

2010 Resim – İş Eğitimi Yöntemi (geliştirilmiş 2. baskı), Tipograf Art Basın Yayın Limited, Lefkoşa

Yurt İçi Karma Sergiler

2010 Öğretim Elemanları Sergisi YDÜ AKKM, Lefkoşa

2013 Yakın Doğu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Doktora Öğrencileri Sergisi

2013 Cumhuriyet Sergisi AKM Lefkoşa

2014 Cumhuriyet Sergisi AKM Lefkoşa

2015 Öğretim Elemanları Sergisi, AKM, Lefkoşa

2015 Cumhuriyet Sergisi AKM Lefkoşa

2016 Cumhuriyet Sergisi AKM Lefkoşa

Yurt İçi Kişisel Sergiler

1984 Kişisel Sergi (Atatürk Kültür Merkezi Lefkoşa)

2013 Kişisel Sergi (Saçaklı Ev Lefkoşa)

2017 Kişisel Sergi (Ercan Havaalanı Değirmenlik)

Yurt Dışı Kişisel Etkinlikler

2007 El Yapımı Kağıt Atölye Çalışması (Estonya)

Yurt İçi Diğer Kişisel Etkinlikler:

2014 Yakın Doğu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Baskı Teknikleri Atölye Çalışması

2014 Levent Eğitim Kurumları Güzel Yazı Teknikleri ve Öğretimi Atölye Çalışması

Proje Uygulamaları

1989 Değirmenlik Aleminyo Şehitleri Anıtı'nda rölyef çalışması

1990 Cengiz Topel Anıtında rölyef çalışması

Sempozyum, Yarışma, Jüri Üyelikleri

2011 Nilgün Ballı Resim Yarışması Jüri Üyesi

2012 Nilgün Ballı Resim Yarışması Jüri Üyesi

2014 Nilgün Ballı Resim Yarışması Jüri Üyesi

2014 Kültür Dairesi Genç Sanatçılar Resim Yarışması, Jüri Üyeliği, Lefkoşa